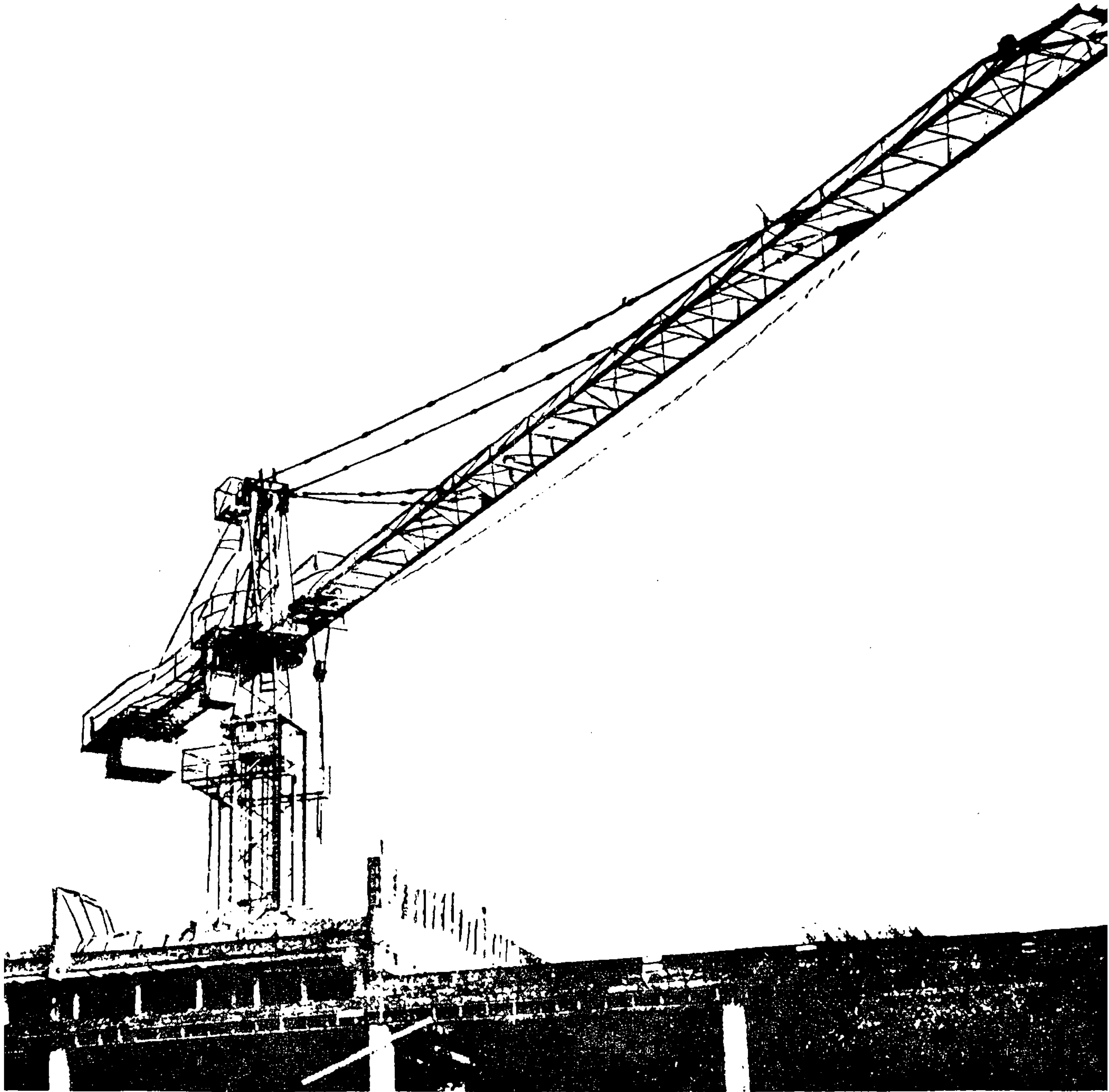
NŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI YAYIN ORGAN

TÜRKİYE MÜHENDİSLİK HABERLERİ

HAZİRAN

türkiye mühendislik haberleri

YIL: 16 CİLT: 16 SAYI: 183

Kurucusu : Orhan YAVUZ
Sahibi : İnşaat Mühendisleri Odası
Adına : Sedat ÖZKOL

Sorumlu Yazı İşleri Yönetmeni :
İlkay İZER

←O→

Yönetim Yeri :
Selânik Cad. No: 19/1 Yenişehir/Ankara
Tel : 12 13 69 - 17 85 99

←O→

Dizilip Basıldığı Yer :
GİM Güzel İstanbul Matbaası
ANKARA

←O→

Abone Tarifesi :

Fiyatı : 5,00 lira, Yıllığı : 60,— lira olup, dış memleketler için 10,— ve 120,— liradır. Yıllık abone tutarına özel sayı bedelleri de dahildir. Türkiye Mühendislik Haberleri Dergisi İnşaat Mühendisleri Odası üyelerine bedelsiz gönderilir.

←O→

Telif Hakları Tarifesi :

Derginin beher standart sayfası, telif yazılar için 30 - 50 lira, tercüme yazılar için 20 lira; orijinal şekil ve resimler için 10 - 30 liradır. Orijinal karikatürlere 50,— liraya kadar telif hakkı ödenir. Gönderilen yazı ve resimler istenildiği takdirde iade olunur. ★ Yayın Komitesi gönderilen yazılar üzerinde gerekli düzeltmeyi yapmağa selâhiyetlidir. ★ Basılan tercüme yazılardan dolayı her türlü sorumluluk çevirene aittir. ★ Yayınlanan yazılardaki fikir ve teknik yazarlarına ait olup İnşaat Mühendisleri Odası'nı ve dergiyi ilzam etmez. ★ Dergideki yazılar kaynak gösterilmek şartıyla (müsaade alınarak) başka bir yayın aracında yayınlanabilir. İlânlardan sorumluluk kabul olunmaz. ★ Dergiye gönderilen çeviri ve fotoğrafların kaynaklarının gösterilmesi gerekir.

←O→

İLÂN TARİFESİ :

İç sahifeler santimi .... 15,— TL.
Dış sahifeler santimi ...... 20,— TL.
Dış kapak : Maktuen ...... 1000,— TL.
Devamlı ilânlar pazarlığa tâbi

İÇİNDEKİLER

DERGİMİZDEN

Aylık dergi çıkarmanın en büyük güçlüklerinden biri de, tam derginin çıkacağı günlerde, gelişen yeni olayların derginin bütün içeriğini eskimiş, bayatlamış duruma düşürmesidir. Elinizdeki sayıyı hazırlarken, bu güçlüğü bütün ağırlığı ile duyduk. Dergiyi konut sorununa ağırlık veren bir yapıda çıkarmayı plânlamıştık. Oysa, dergi elinize vardığında en aktüel konu «Personel Tasarısı» olacaktır.

Bütün haberlerin ve yazıların Personel Kanunu üzerine olması için derginin en azından onbeş gün geç çıkması gerekiyor. Oysa biz, Dergimizin biran önce zamanında elinize geçen bir dergi olmasını temin etmek istiyoruz. Ayrıca Personel Kanununun bu onbeş gün içinde göstereceği o kadar çok değişim vardır ki, belki onbeş gün sonra onbeş günlük ikinci bir gecikmeyi gerektirecek kadar yeni haber olacaktır. Sözün kısası aylık derginin yapısı içinde günlük haberleri vermek mümkün olamamaktadır. Bu yüzden, haberleri aktüel olmasa bile, olgunlaşmış bir derginin zamanında elinize geçmesini tercih ettik.

Bu sayı, geçen sayıda oldukça eksik olan bir muhteva zenginliği taşıyor. Sayın Sedat ÖZKOL'un Konut Sorunu ve Sayın Gülten KAZGAN'ın Ortak Pazar üzerine yazılarını bulacaksınız bu sayıda. Her iki yazı da ilgili oldukları konularda düşüncelere açıklık getirecek niteliktedirler.

Teknik haberlere ait iki örnek verebiliyoruz. Çorum Temsilcimiz Sayın Ahmet Sarıgül'ün ve biraz aktüalitesini kaybetmiş olmasına rağmen Sayın Yılmaz ERGÜN'ün yazıları.

Basından derlenen haberleri belirli konulara ayıracağız artık. Bu sayıda konu Boğaz Köprüsü oluyor.

Teknik Derginin çalışmaları da ilerledi. Mümkün olacak en kısa zaman içinde Teknik Dergi de elinize geçebilecektir.

Saygılarımızla
TMH

BAŞYAZI

Türkiye: 27 Mayıs 1970

Uğur KÖKDEN

1961 Anayasasını getiren 27 Mayıs eyleminden bu yana on yıl geçti. Yeni anayasa, 1789 Fransız Devrimi'nin sonunda belirerek insanı soyut bir kavram olarak ele alan görüşü bir yana bırakıp, devlet anlayışının nitelikleri arasına «sosyal» kavramını eklemiştir. Yani, bu temel belge ile, Türk toplumu, görünüşte varolan siyasal demokrasi düzeninden sosyo - ekonomik demokrasi düzenine, gerçek demokrasiye, bağımsız ekonomi dönemine geçiş isteğini dile getirmiştir. Bu, önemli bir aşamadır.

Fakat yeni anayasa, sosyal devlet anlayışının ilkelerini ortaya atmakla beraber, adı geçen ilkelerin tam anlamıyla uygulandığı söylenemez. Halkımız, anayasanın sağladığı hakları gerçek boyutları içinde elde etmek uğruna, daha önce verdiği sosyal mücadelelere yenilerini eklemek zorunluluğu altında, on yıl sonra, yeniden bir direnme ortamına girmiş bulunmaktadır.

Bu ortamın ekonomik bileşeni nedir?

Türkiye, izlediği kapitalist ekonomi siyasetiyle, 1962'den beri süregelen ve gittikçe şiddetlenen enflasyonist baskının altında, bugün, artık, tam anlamıyla bir darboğazın içinde bulunuyor. Buna karşılık, büyük toprak sahipleri, tüccar, ithalâtçı ve sözümona sanayici gibi, büyük gelir gruplarının çıkar grafiği gittikçe yükselmektedir. Yoksul köylüler, orta ve dar gelirli küçük burjuvazi (orta köylüler ve memurlar) ve yarı - proleter elemanlar, giderek daha belirli bir fakirleşmeye doğru sürükleniyor. Köyler, bir emme - basma tulumba gibi, büyük kentlere, hattâ ulusal sınırların dışına işgücü basmakta, her yıl bu sayıyı biraz daha artırmaktadır.

İlkin, yapısal güçlükler yüzünden ekonomimizin egemen kesimi olan tarımı ele alalım. Nüfusun % 70-i tarım alanında. İhracatın dörtte üçü tarımdan sağlanıyor. Ulusal gelirin üçte biri bu kesimden geliyor. Fakat bütün bunlara, hattâ hızlı kapitalistleşme gerçeğine rağmen, iklim şartlarıyla sınırlı olan Türkiye tarımı henüz ilkellikten ve feodal kalıntılarından kurtulabilmiş değil. Verim, yağmur duasına bağlı. Nitekim, 1969 yılında, tarım kesimindeki gelişme hızı % 1 bile olamamış, % 0.8-de kalmıştır. Geçen yıl düşük olan tarımsal üretime karşı, bu yıl da, kuraklık, ayrıca yetersiz gübreleme (tezeğin enerji kaynağı olarak kullanılması) nedeniyle gene düşük bir ürün beklenmektedir. 1970'de, ABD'nden yarım milyon ton ekmeklik buğday ithal edilecektir.

Tarım kesiminin önemli bir başka sorunu erozyondur. Ziraat Odaları ve bizzat Köy İşleri Bakanlığı'nın incelemeleri «alarm» niteliğindedir. Bakanlık, 25 milyon hektar olan tarımsal alanın yarısı erozyon tehdidi altında, diyor. 4 milyon hektarlık üst tarım toprağı % 50 - 100 oranında yok olmuştur. Bu ulusal ve yaygın tehlikeyi önleyecek toprak ve su korunması tedbirlerinin gerektirdiği yatırım tutarı 57 milyar liralık bir değere yükselmektedir.

Bir tek sözcükle özetlersek, Tarım Bakanı bile, tarımda bir hamle yapmak zorunluluğundan söz etmektedir.

Buna karşılık, sanayide durum daha dramatik görünüşler kazanmak arifesinde. Her nekadar, sanayi kesiminde, planın öngördüğü gelişme hızının gerçekleştirildiği ileri sürülüyorsa da, bu kalkınma aritmetiğini herkesten önce planlamacılar kuşkuyla karşılamaktadır. Kaldı ki rakamlar doğru bile olsa, Ortak Pazar karşısındaki tutumumuz Türk sanayii için en büyük sorumsuzluğu ortaya koymaktadır. Bu sayıda dikkate değer bir incelemesini sunduğumuz Prof. Gülten Kazgan, nitekim, «Türkiye gibi sanayiinin tümü bebeklik aşamasında bulunan, maliyetleri en geleneksel sanayilerde bile dünya piyasasının üstünde olan bir ülkenin, üstelik hiç hazırlık yapmadan, hemen Geçiş Dönemine girmiye kalkması, bu işi yürütenlerin ya cahilliği ya da ihanetine atfedilmelidir» demekle ayni noktaya parmak basmış oluyor. Öte yandan ithalâta dönük sanayi kuruluşlarında ham madde ve pazar sıkıntısı yüksek bir düzeye ulaşmış, bunun doğal sonucu olarak ihtiyaç karşılanamadığından kimi fabrikaların kapanmasıyla işsizlik artmıştır. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu bile, hükümetin yatırım ve transfer siyasetini düzeltmek zorunda olduğuna işaret etmiştir. Bununla beraber, ithalât bölüşümündeki isabetsizlikler önlenemediğinden, tahsis çağı kimi firmalar için tatlı ve çekici bir gelir kaynağı, bir altın çağ olmakta süregidiyor.

Yurdumuzun tarım ve sanayi perspektifini böylece belirledikten sonra, ihracat alanında bir «mucize» beklemek elbette boşuna olacaktır. 1969 yılı dış ticaret açığı 264 milyon dolar (ihracat 537, ithalat 801). O değişmez ve kaçınılmaz tablo egemen tonlarını eskisi gibi koruyor. Başka bir deyişle, dış ticaret darboğazı olanca ciddiyetini sürdürmekte, ağırlığını ekonomi üstünde iyiden iyiye duyurmaktadır. Çünkü, bağımlı ekonomileriyle, sömürü kıskacının içine girmiş geri tarım ülkeleri için, durum daha başka türlü olmayacaktır. Onlar, ister istemez, bir ham madde pazarı ve dünya dış ticaret hadlerinden sürekli zarar gören bir tarım ülkesi durumunda kalmaya doğru itilmektedir. Gelişmiş kapitalist güçler, yoksul ülkelerin ihraç ürünlerinin fiyatlarını olabildiği kadar düşük tutarken, ayni zamanda, kendi sattıkları sanayi mamûllerinin fiyatlarını alabildiğine artırmaktadır. Pirinç ve çeliğin dünya piyasasında izlediği gelişme, bu iki duruma çarpıcı birer örnek olarak verilebilir. Ayrıca, dış ticaret açığının kaçınılmaz olduğu böyle ülkelerde, dış yardımla dış borçlar giderek birbirini yok edeceğinden, birincinin ekonomik değeri bir süre sonra tamamen ortadan kalkacaktır. 1970'de, Türkiye'nin ödemesi gerekli dış borç taksiti 172 milyon dolardır. Buna karşılık, dış finansman açığı ise 177 milyon dolar. Bunların yanı sıra, kredi örgütleriyle olan ilişkilerimiz çok daha ilginç sonuçlar saklıyor. Konsorsiyuma göre, Türkiye önemli bir enflasyonun içindedir. Hükümet, mayıs 1970'e kadar, bir takım malî, parasal ve öteki tedbirleri (bunlar, özetle, devalüasyon, kalkınma hızının düşürülmesi, kamu yatırımlarının azaltılması, işçi ücretlerindeki artışın frenlenmesi, dış ticarette serbestliğe doğru gidilmesi, vergilerin artırılması, turizm gibi döviz getirici yatırımlara yönelmek vb.) almazsa, Konsorsiyum yardımını bir yıl geciktirecektir. Faşist Yunanistan ile ırkçı G. Afrika Birliği'ne cömertce krediler açan Dünya Bankası ise, Avrupa Para Fonuyla olan ilişkilere bağlı kalarak, yardım kararı alacak yahut almayacaktır.

Bu yönde Türkiye'yi etkileyecek daha önemli bir gelişme, bugün, kapitalist dünyanın, yeniden 1929'dan bu yana en ağır bir ekonomik bunalımın eşiğine doğru giden görünüşüdür. Ülkeler arası çıkar çatışmaları kes-

kinleşmiştir. Bir yandan ABD ile Ortak Pazar arasında, öte yandan gene ABD ile Japonya (ve onun arkasında AET ülkeleri) arasındaki çekişmeler yoğunlaşmaktadır. Strasburg'da toplanan son Avrupa Konseyi'nde, Avrupa bile ABD sermayesinin egemenlik kurmasından yakınmıştır. Bunlara paralel olarak, ABD'nde ekonomik yapının çöküş öncesi bir iğretilik gösterdiği konusunda görüşler yaygınlık kazanıyor.

Başta sözünü ettiğimiz direnme ortamının sosyal bileşinine gelince, patlamalar ekonomik sıkışıklık ve işsizliğin, günbegün artan hayat pahalılığının elbette kaçınılmaz ve doğal birer sonucudur. Son iki yıldır toplu sözleşme anlaşmazlıklarının çok artışı bunu gösteriyor. Ara katlar, Türkiye Kamu Personelleri Sendikaları Konfederasyonu (Türk-Persen) ağzıyla, hükümete sonuncu bir duyuruda bulunup, istekleri verilmezse bütün yurda yaygın eylemlere başvuracaklarını açıklamışlardır. İşçi kesimi, tabanın görüşlerini dile getiren geniş bir kurultayda, düzeni benimseyen yöneticilerine rağmen, genel grev hakkı istemiştir. Zaten nisan ayı bir baştan bir başa grev ve işgal olaylarıyla geçmiştir. Bu arada, çeşitli Mühendislik Odaları ile sendikaların ortaklaşa olarak Ankara'da düzenlediği, 18 Nisan Teknik Eleman Miting ve Yürüyüşü'nü okurlarımız hâtırlayacaklardır. Benzer şekilde, gençlik ve köylüler, içinde bulundukları koşullara karşı, bütün yurda yaygın bir eylemi sürdürmektedirler.

Ama sosyal patlamalar, hiçbir zaman tarihsel devrimci gidişe ket vuracak ve geniş halk yığınlarını karşısına alan yasalarla, kısaca genel sağduyunun dışına çıkmakla önlenemez. Gelişen direniş ortamı içinde, halkımızla beraber, teknik ordu da, demokratik ve ekonomik hakları için Anayasa'nın elverdiği en uç noktaya kadar sosyal mücadelelerini sürdürmek zorundadır. Çünkü, 27 Mayıs'ın verdiği ders, bu görevin onları aşan bir zorunluluk olduğunu gösteriyor.

BASIN BÜLTENİ

Personel Kanunu açıklanan şekliyle, belirli bir amaca hizmet eden bir Tasarıdır. BU YOLLA ÇALIŞANLAR KESİMİNDE BÖLÜNMELER YARATIP KİMİ ARA TABAKALARIN DEVRİMCİ POTANSİYELİ SÖNDÜRÜLMEK, VE TUTUCU TABAKALARIN İSE DURUMU GÜÇLENDİRİLEREK BİRİNCİLERE KARŞI GEREKTİĞİNDE KULLANILMAK İSTENMEKTEDİR.

Yurt Kalkınmasında yatırımlar yoluyla büyük sorumluluklar yüklenen teknik hizmetler sınıfının ücretlerinde indirmeler yapılmıştır. Bu cezalandırmanın arkasında yatan artniyet, Kamu kuruluşlarının teknik kadrosunu boşaltmak, böylece teknik elemanı ya tamamen özel sektöre ya yurt dışına itmektir.

Böylece, Proje ve etüdler, yabancı sermaye ile beslenen özel mühendislik firmalarına hazırlatılacak ve yatırım politikası istenildiği şekilde yürütülecektir. Bu davranış, aynı zamanda, mühendisin proje önündeki özgürlüğünü kesinlikle ortadan kaldırmaktadır.

İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI BU OYUNA TÜRK KAMU OYU ÖNÜNDE KARŞI ÇIKACAĞINI BELİRTİR; TÜM TEKNİK KADROYU İÇİNE ALACAK GENEL VE ORTAK BİR DİRENİŞ İÇİN BÜTÜN OLANAKLARINI KULLANACAĞINI AÇIKLAR.

İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
YÖNETİM KURULU

İnşaat Mühendisleri Odası başta 2473 sicil numaralı Üyesi Süleyman Demirel ve 1846 sicil numaralı Üyesi Selâhattin KILIÇ olmak üzere bütün parlementerlere aşağıdaki telgrafı göndermiştir.

Sayın Süleyman DEMİREL

Sayın Selâhattin KILIÇ

Sayın Sakıp HATUNOĞLU

Sayın Osman SALİHOĞLU

Sayın Kâzım KARAAĞAÇLIOĞLU

Sayın Fakih ÖZLEN

Sayın Hüseyin BALAN

Sayın Cahit KARAKAŞ

Sayın Özel ÖLÇMEN

Sayın Hasan ÇETİNKAYA

Sayın Osman TARI

Sayın Etem ERDİNÇ

Sayın Cemalettin İNKAYA

«YÜRÜRLÜĞE KONULMASI TASARLANAN PERSONEL KANUNU, YURT KALKINMASINDA YATIRIMLAR YOLUYLA BÜYÜK SORUMLULUKLAR YÜKLENEN TEKNİK HİZMETLER SINIFININ ÜCRETLERİNDE İNDİRMELER YAPMIŞTIR. BU CEZALANDIRMANIN ARKASINDA YATAN ARTNIYET, KAMU KURULUŞLARININ TEKNİK KADROSUNU BOŞALTMAK, BÖYLECE TEKNİK ELEMANI YA TAMAMEN İŞBİRLİKÇİ NİTELİKTE ÖZEL SEKTÖRE YA DA YURT DIŞINA İTMEKTİR.

BÖYLECE TÜRKİYENİN TEMEL PROJE VE ETÜDLERİ, YABANCI SERMAYE İLE BESLENEN İŞBİRLİKÇİ ÖZEL MÜHENDİSLİK FİRMALARINA HAZIRLATILACAK VE YATIRIM POLİTİKASI DIŞ SÖMÜRÜNÜN İSTEKLERİNE UYGUN ŞEKİLDE YÜRÜTÜLECEKTİR. BU DAVRANIŞIN AYNI ZAMANDA YURT SEVER TÜRK MÜHENDİSİNİN PROJE ÖNÜNDEKİ ÖZGÜRLÜĞÜNÜ KESİNLİKLE ORTADAN KALDIRMAKTADIR.

BU KANUN TASARISI KARŞISINDAKİ TUTUMUNUZ ODAMIZ İÇİNDEKİ MESLEKİ DAYANIŞMAYA, TÜRK MÜHENDİSLİĞİNİN GELİŞMESİNE VE MESLEKDAŞLARINIZIN HAKLARININ SAVUNULMASINA NE DERECEYE KADAR ÖNEM VERDİĞİNİZİN İNKAR EDİLEMEZ BİR ÖLÇÜSÜ VE BELGESİ OLACAKTIR.»

basından

DÜŞÜNÜRLERİN DÜŞÜNCELERİ :

Niçin Gene Boğaz Köprüsü

Demirtaş CEYHUN
Mimar, D.G.S.A.

Kıvançla söyleyelim ki, Türk düşüncesi artık, kendi sorunlarına çağcıl düşünce sistematiğinin gerektirdiği biçimde bakabilme aşamasına gelmiş bulunmaktadır. Biz bu olgunun en somut kanıtını, aydınlarımızın ekonomik sorunlarımıza, örneğin kendi ölçeklerimiz içinde son derece önemli bir yatırım olan Boğaz Köprüsü konusuna gösterdikleri hassasiyette buluyoruz. Çünkü artık biliyoruz ki, toplumsal sorunlar ancak alt yapı devrimleriyle, yani üretim biçimi ve ilişkilerinin değiştirilmesiyle gerçekleşebilmektedir ve Boğaz Köprüsü yatırımı, mevcut düzenin kristalize olmuş sembollerinden biridir.

İşte bu nedenle, birer üst yapı sorunu olan personel kanunu, öğrenci - eğitim çelişkisi, sendikalar kanunu, politik buhran, nüfuz suiistimali ve rüşvet dedikoduları gibi konular, iktidar güçlerinin değişik kesimlerince, toplumun aktüel konuları haline geti rilebilmek için ne denli uğraşılırsa uğraşılsın, temel sorunlar ve çözümleri, düşüncemizin dikkatlerinden kaçırılamamaktadır.

Nitekim Parlâmento dedikodularının iktidar güçleri tarafından alabildiğine körüklendiği ve karşı devrimci ajitasyonun maksimuma ulaştırıldığı şu günlerde bile, temelinde «Devlet eliyle fert zengin etme» amacı yatan Boğaz Köprüsü kararının aktüalitesini hâlâ koruması, bu yargımızı doğrular niteliktedir. 26 nisan 1970 günlü Milliyet'te çıkan bir haber gerçekten ilginçtir. Bu habere göre, çevre yolu ve Boğaz Köprüsü projesi ile ilgili kamulaştırmalar sırasında açılan dâvâlarla, istimlâk bedeli 400 milyon liradan 550 milyon liraya fırlamıştır. Yani, projenin yapım maliyeti sadece istimlâkler yüzünden 150 milyon lira artmıştır ve bu durum projenin gerçekleştirilmesini tehlikeye sokmaktadır. Gene bu habere göre, teknik sorumlular, yürürlükteki kanunların yetersizliğinden şikâyet etmektedirler. Görüldüğü gibi iktidar, ülke ekonomisine bir katkıda bulunmak amacından çok, devlet eliyle fert zengin etme ilkesinin emirlerine uymuştur ve gerekli hukukî tedbirleri bile almaktan kaçınmıştır.

İşte bu nedenlerle, burada, konuyu ve gelişimini kamuoyuna bir kere daha hatırlatmak istiyoruz. Yani, iki ay önce büyük törenlerle temeli atıldığı halde, hâlâ cüssesine yakışır bir yapım faaliyetine girişilmeyen Boğaz Köprüsü projesinin gerçek hikâyesi nedir? Uzmanlar, daha başlangıcında bu projeye niçin karşı çıkmışlardır? Bu çaptaki bir karar, hangi etüdlerden sonra verilmiştir? Yöneticiler ve hâkim güçler, konuya hangi açıdan yaklaşmaktadırlar? Projenin gerçekleşmesinden sonra çıkması muhtemel sakıncalar nelerdir?

UZMANLAR NE DEMİŞLERDİ?

Hatırlanacağı gibi, Sayın Cumhurbaşkanı temel atma töreninde «Gecikmeden Çanakkale Boğazına da bir köprü yapılmasını» bir tarihî vasiyet olarak açıklarken, Başbakan da «On yıl sonra Boğaz üzerine yeni köprüler yapılmasının zorunlu olacağını» içtenlikle belirtmişti. Sadece bu iki cümle dahi birçok soruya ışık tutmaktadır. Yetkililerin, böylesine büyük bir ekonomik karara, hangi açıdan yaklaştıklarını açıkça göstermektedir. İşte burada yetkililere sormak gerekmektedir: Bu konuda şimdiyedek tartışma açmak isteyen uzmanlar acaba hangi noktalara itiraz etmişlerdir?

İtirazlar iki noktada toplanabilir. Birincisi, bu karar; bir ekonomik ihtiyacın cevabı mıdır, yoksa altında bir politik sadakat endişesi mi yatmaktadır? Yani, iki yaka arasında halen böylesine pahalı bir yatırımı zorunlu kılacak bir üretim trafiği var mıdır? Ekonomimiz, bu çaptaki bir yatırımı karşılayacak seviyeye ulaşmış mıdır? Cevaplar, elbette, bir hesap meselesidir ve uzmanlar, bu hesapların (yapılmışsa) açıklanmasını ve üzerinde bir tartışma açılmasını istemişlerdir. Ama ne var ki, Başbakan, söz konusu söylevinde «Boğaz Köprüsü bir siyasî yatırım olarak kabul edilmemelidir» diyerek, bizce, bu temel endişeyi ve soruların ne derece haklı olduğunu dolaylı da olsa doğrulamıştır.

İtirazların toplandığı ikinci nokta ise, İstanbul'un yerleşme sorunları üzerinedir. Uzmanlara göre, İstanbul, Marmara'ya paralel doğrultuda, lineer olarak gelişmelidir. Oysa, Boğaz Köprüsü, şehrin Kuzeye doğru gelişmesini teşvik edecektir. Dolayısıyla, çevre yolu olarak adlandırılan bu proje; gerçekleşmesinden kısa bir süre sonra bir şehir içi yolu haline dönüşecek ve iki yaka arasındaki trafiğe bir köprü kâfi gelmeyecektir. Böylece her on yılda bir, Boğaz'a bir asma köprü daha yapmak şart olacaktır. Bu da, ekonomimiz için bir köprüler tuzağı demektir. Nitekim bu gerçek de, Demirel tarafından doğrulanmıştır.

ARSA BEDELLERİ ÇIĞ GİBİ BÜYÜYOR...

Tekrar edelim, burada amacımız, yeniden bir siyasî polemiğe girişmek değildir. Projenin sakıncalı yanlarını soğukkanlılıkla araştırmak ve hırçınlaşmadan tartışmaktır. Çünkü biliyoruz ki, toplum yararına bir iyi niyetle konuya yaklaşmağa çalışanlara demagojik lâflarla saldırmak veya araba vapuru sayısını azaltıp kamyon şoförlerini, Deniz Yollarında sun'î grevler çıkartıp bilinçsiz kitleleri kışkırtmak, soruna hiçbir açıklık getirmemiştir.

Biz bu yazıda, köprünün, arsa spekülâsyonu üzerindeki etkileri ile, şehir içi trafik ücretlerine getireceği zam konusuna kısaca değineceğiz. Örneğin, söz konusu haberden de öğrendiğimiz gibi, daha istimlâkler başlar başlamaz, arsa fiyatları alabildiğine yükselmiştir. Arsa sahipleri, takdir edilen bedellere itiraz etmişler ve açtıkları dâvâlar sonunda bu bedellerin birkaç mislini kazanmışlardır. Projeyi uygulamakla görevli Karayolları 17. Bölge Müdürlüğü yetkilileri bu durum karşısında çaresiz kalmışlar ve Mimarlar Odası'ndaki görevimiz sırasında bizzat bize bile başvurup, bedel takdirleri ile ilgili bilirkişiler konusunda bazı palyatif tedbirler talep etmişlerdir. Yani, bu spekülâtif artış yüzünden, gerekli istimlâklerin bütçe tahsisatı içinde gerçekleştirilememe tehlikesi daha şimdiden belirmiştir. Ama, asıl önemli olan bu da değildir. Bu spekülâtif değer artışının, özellikle projenin gerçekleştirilmesinden sonra bütün İstanbul'u etkisi altına alacağı muhakkaktır. İşte bu konuda, acaba İktidar ne gibi tedbirler düşünmektedir?

Artık İktidarca da kabul edilen bu spekülâsyonun, son çıkarılan «Lüks inşaat vergisi» ile önlenebilmesi de bilimsel olarak imkânsızdır. Çünkü, inşaat bedelleri, unutmayalım ki, en çok % 20 oranında arttığı halde, arsa fiyatları % 100'ün üstünde bir hızla yükselmektedir. Bu nedenle belirli bir metrekareden büyük konutlardan fazla vergi alınması, arsa spekülâsyonunu frenleyemiyecek, aksine teşvik edecektir. Örneğin, üzerine az sayıda konut yapılabilecek (üzerine villâ, yalı, v.b.) yapılabilecek deniz kıyısın-

daki arsaların spekülâtif artışı, bu vergi yüzünden belki frenlenebilecektir, ama öte yandan üzerine çok sayıda konut yapılabilecek arsaların spekülâtif değerleri daha da kamçılanacaktır. Boğaz Köprüsü ve çevre yolunun gerçekleşmesi ise, bu artışı hızlandıracak bir başka kamçıdır.

Ülke ekonomisini dejenere edebilecek güçteki bu arsa spekülâsyonunun, AP iktidarınca engellenebilmesinin bizce tek çaresi de, arsa satışlarının gerçek değerleri üzerinden vergilendirilmesidir. Halen, arsa ve bina satışları sırasında önemli bir vergi kaçakçılığı olmaktadır. Satışlarda gerçek değerler beyan edilmemekte, devlete yanlış bilgiler verilmektedir. Bu kaçakçılığın önlenmesi ise, bizce, satışların (hiç olmazsa şimdilik sadece İstanbul'da) devlet aracılığıyla yapılması halinde mümkündür. Bu görevi yüklenecek Devlet Kurumu da, halen vardır. Yani, Devlet Arsa Ofisi, arsa tanzim alım ve satışlarıyla bu görevi yüklenmeli ve bir Devlet Arsa Borsası kurmalıdır. Arsa Borsası onayı olmadan yapılacak arsa satışlarının tapuya tescili önlendiği takdirde açık hale gelecek olan bu işlemler, hazineye önemli bir gelir sağlayacağı gibi, spekülâsyonu da frenleyecektir. Halen bütün azgelişmiş ülkelerdeki gibi, bizde de temel ekonomik faaliyet haline girmiş bulunan bu arsa spekülâsyonu, böylece devlet kontrolü altına alınmış olacaktır. Dışa bağımlı ekonomik yapımız bugünkü haliyle kaldığı sürece, yani bir sanayi toplumu haline gelemediğimiz sürece varlığını devam ettirecek olan bu faaliyet ARSA BORSASI aracılığıyla elbette ortadan kalkmayacaktır, ama sun'î dinamiği kontrol altına alınacağından, etkinliği belirli ve önemli bir ölçüde frenlenebilecektir.

HALKA ORTAKLIK...

Burada, projenin maliyet hesaplarıyla ilgili bir duruma da, değinmek isteriz. Yetkililerin başlangıçta ısrarla direnmelerine rağmen, projenin yapı maliyetinin bir milyar lirayı aşacağı temel atma törenleri sırasında Başbakanca da kabul edilmiş, ama gene mütevazi bir hesapla işin portesinin en çok bir buçuk milyara ulaşacağı iddia edilmiştir. Oysa, bu bedelin, Mimarlar Odası'nca da nicedir açıklandığı gibi, en az 3 milyara ulaşacağı bizce de muhakkaktır.

Gene, yetkililer, yatırımın, köprüden geçecek vasıtalardan alınacak ücretlerle, kısa sürede kendi kendini finanse edeceğini daha ilk gündenberi, iddia etmektedirler. Hattâ, 29 nisan günlü gazetelerde çıkan Bayındırlık Bakanının bir demecinden öğrendiğimize göre, bu kârlı işe, tahvil çıkarılmak suretiyle halk dahi ortak edilmek istenmektedir. Ama ne var ki, defalarca açıkladığımız bu konuyla ilgili bazı sorular, ilgililerce hâlâ cevaplandırılmamıştır.

KÖPRÜDEN GEÇEN KAÇ PARA VERECEK?

Öğrendiğimize göre, hükûmetçe hazırlatılan raporda, köprünün yıllık kullanılma değeri, 278 milyon lira olarak gösterilmektedir. Bu miktarın 214 milyon lirasının da, vasıta sürücülerinin zaman tasarruflarından elde edileceği hesaplanmaktadır. Yani, bu hesapta vasıta sürücülerinin dakikası 23 kuruş, böylece yevmiyesi 108 lira olarak kabul edilmiştir. Görüldüğü gibi, İktidar, bir şoförün yevmiyesinin 108 lira olduğunu sanmaktadır. Bu nedenle, köprünün kendi kendisini finanse edebilmesi için kullanılma değeri hesabı içine katılmış köprüden geçecek özel araba sahiplerinin paha biçilmez zamanlarının, gene köprüden geçecek emekçi halktan çok yüksek ücretler alınmak suretiyle karşılanacağı muhakkaktır. Halen araba vapurunda bir otomobilden, Deniz Yolları İşletmesine 622 kuruşa mal olduğu halde 122 kuruş eksiğine, 5 lira alındığı, gene bir kamyon veya otobüsten, İşletmeye 14 lira 13 kuruş mal olduğu halde, ortalama % 283 lük bir zamla 54 lira 10 kuruş alındığı düşünülürse, bu projeden dolayı, emekçi halkımızın sırtına köprüden geçsin, geçmesin ne gibi yeni vergiler yükleneceği tahmin edilebilir.

Mesele, hamasi duygularla köprüyü istemek veya istememek meselesi değildir. Mesele, bu projeden dolayı, fakir emekçi halkın zarurî ihtiyaç maddelerine ne gibi dolaylı vergilerin yükleneceğinin önceden açıklanmasıdır.

5 Mayıs 1970
(Milliyet)

İSTİMLÂK EDİLECEK BİNALAR İÇİN BEDEL ARTTIRMASI DAVALARI AÇILIYOR

BOĞAZ KÖPRÜSÜNÜN MALİYETİ YÜKSELECEK

Açılan davalarla istenen fazla bedelin 100 - 150 milyon liraya varacağı sanılıyor.

İstanbul çevre yolu ve Boğaziçi Köprüsü projesi ile ilgili olarak kamulaştırılan gayrimenkul için açılan **«bedel arttırması»** da-

valarının, çalışmaları engelliyecek, maliyetleri tahminlerin çok üstüne çıkaracak mahiyet aldığı bildirilmektedir.

İlgili çevrelerde belirtildiğine göre, kamulaştırma işleri için tahmin edilen bedel 400 milyon liradır. Açılan dâvâlarla istenilen bedel ise 500 - 550 milyon liraya yükselebilecektir. Başka bir deyişle Devlet kasası 100 - 150 milyon lira zarara uğramak tehlikesiyle karkarşıyadır.

Bu arada çevre yolu kamulaştırılmalarında 300 bin lira takdir edilen bir gayrimenkule, bir milyon lira fazlasıyla bir milyon 300 bin liralık tezyidi bedel dâvâsı açıldığı görülmektedir. İlgililer, yürürlükteki kanunların yetersizliği dolayısıyla bu gibi fahiş fiyat artış isteklerine engel olunamadığından yakınmışlardır.

26 Nisan 1970
(Milliyet)

HA GAYRET

BOĞAZ KÖPRÜSÜNÜ ÜÇ KİŞİ TAMAMLAMAYA ÇALIŞIYOR

Bir süre önce büyük törenlerle açılan, Avrupanın en büyük asma köprüsü denilen İstanbul Boğaz Köprüsü'nün inşaatı çok yavaş yürümektedir. Temel atma töreninden beri Ortaköyde'deki ayak yerinde yapılan çalışmaları yürüten işçi sayısı son bir gayretle üçe yükseltilmiştir. Böyle üç yılda bitirilmesi gereken köprünün bugünkü şartlar altında ikinci bir Opera inşaatına benzetileceği ve işçi sayısı çoğaltılmazsa bu ağır temponun devam edeceği gözlemciler tarafından ifade edilmektedir.

23 Nisan 1970
(Günaydın)

BOĞAZ KÖPRÜSÜ İÇİN 500 MİLYON LİRALIK TAHVİL ÇIKARILIYOR

Bayındırlık Bakanı Turgut Gülez, dün Karayolları 17. Bölge Müdürlüğü'nde İstanbul Boğaziçi köprüsü ve Bakanlığı ile ilgili öteki konuları kapsayan bir basın toplantısı yapmış, bazı gazetelerde, köprü için gerekli kredinin henüz verilmediği yolundaki haberlere değinerek, «Böyle bir şey varit değildir. **Avrupa Yatırım Bankası'ndan işe başlama emri gelmiştir.** İş normal seyrini takip etmektedir» **demiştir.**

Gülez bu arada **«Köprü Tahvili»** adı altında tahvil çıkartılarak halktan toplanacak paraların, Bakanlığı tarafından programlanan diğer yatırımlara harcanacağını bildirmiştir. Bayındırlık Bakanı, tahvil konusunda Maliye Bakanlığı ile ortak çalışmaların yapıldığını da sözlerine eklemiştir.

Boğaz köprüsünün finansmanına katılan devletlerle anlaşmaların peyderpey yapılarak Resmi Gazete'de ilân edildiğini belirten Bayındırlık Bakanı, inşaata fiilen Ortaköyde başlandığını söylemiştir. Turgut Gülez'in verdiği bilgiye göre, müteahhit firma 40 milyon liralık malzemeyi getirmiş, köprüyü finanse eden 5 ülke tarafından da 75 milyon liralık ilk kredi verilmiştir.

Halen köprünün Ortaköy yakasındaki kule ayakları ile ankraj hafriyatı, Ortaköy yakasında Ağustos ayı sonlarında, Beylerbeyi yakasında ise Aralık ayında bitirilecektir. Kulelerin temeli 18 metre çapında ve 16 metre derinliğinde, iki silindir kuyudur. Hafriyatın deniz kıyısında olması nedeniyle kuyuların içi çepeçevre çelik perdeyle kaplanacaktır. Betonla doldurulacak bu temeller üzerine 160 metre olarak yükselecek çelik kulelerin montajı 1971 yılı Haziran ayında bitecektir.

ÇEVRE YOLLARI

Ortaköy'deki hafriyatın yanısıra, çevre yolları için de bir kısım istimlâkin tamamlanmış olduğunu ifade eden Bayındırlık Bakanı, çevre yolu üzerinde istimlâke uğrayan gecekondular için İstanbul Valisi ile görüştüğünü, bu gecekondular sakinlerinin şehrin çeşitli yerlerine yerleştirileceğini söylemiş, **«Ya kredi vermek suretiyle ev yapmalarına** yardım edilecek ya da bu vatandaşlar, inşa edilmiş apartman katlarına yerleştirilecektir» demiştir.

TAHVİLLER

Karayolları Genel Müdürlüğünün tahvil çıkarma yetkisine sahip olduğuna işaret eden Bayındırlık Bakanı, halka intikali için Maliye Bakanlığı ile ortak çalışmaları yapılan Köprü tahvillerinin 500 milyon lira olup bunların yüzde 11 ilâ 12 faizli olacağını söylemiştir. Bakanlığın yeni yatırımları için kaynaklara gerek duyduğunu bildiren Turgut Gülez, bu arada paralı **«otoban»** yol inşasının da düşünüldüğünü sözlerine eklemiştir. Basın toplantısına katılan Karayolları ilgilileri de **«otoban»** konusunda bilgi verirken Gebze - İzmit arasında, 38 kilometrelik bir **«otoban»** ın bir yılda 40 milyon lira gelir sağlayabileceğini söylemişlerdir.

29 Nisan 1970
(Cumhuriyet)

BOĞAZİÇİ SAHİLLERİ DE GAZİNOCULARA KİRALANIYOR

Boğaz sakinleri, yazın başlamasıyla gene Belediye tarafından birkaç kuruş işgaliye resminin hatırı için gazinoculara kiralanmaya başlanmıştır. Caddenin karşı tarafındaki gazinocular, halkın deniz kenarından tek istifade yeri olan deniz kenarındaki kaldırımları masa ve iskemlelerle kapatmakta, etrafını çevirmekte, Belediye yetkilileri de bu duruma göz yummaktadırlar. Belediye toplantılarında sık sık çeşitli sebeblerle bu durumun önlenmediği dile getirilmekte, bazı menfaatler sağlandığı ileri sürülmektedir.

Belediyenin işgaliye resmi olarak, kaldırımları kapatan gazinoculardan aldığı ücret metrekare başına günde 25 ile 37,5 kuruş arasında değişmektedir.

37,5 kuruş sadece Boğaz ve sahilleri ile Adalarda alınmakta, diğer yerler daha ucuza verilmektedir.

Bu pek az ücret karşılığı sahili işgal eden gazinocular büyük gelir sağladıktan başka bir de başka yollara başvurmaktadır.

Belediyeye 200 lira ödeyen bir gazinocu muvazaalı bir ortaklık mukavelesiyle hakiki işleticiye 1500 - 2000 liraya kiralamaktadır.

Sahil çirkinleşmekte, halka kapanmakta, buna karşılık Belediye ilgilileri «halk burada nisbeten ucuza bir çay içiyor biz de gelir sağlıyoruz» diyebilmektedirler.

Öteyandan iş bulununla da kalmamakta, sahiller doldurularak bir deniz ve kıyı yağması herkesin gözü önünde devam etmektedir.

9 Mayıs 1970
(Dünya)

Teknik Personelin Sosyal Güvenliği...

Son günlerde basında yer alan çeşitli yazılar, kamu işyerlerinde 4/10195 sayılı kararnameye göre çalıştırılanların sosyal güvenlik haklarını konu edinerek çeşitli yönleri ile incelemeye tabî tutmaktadırlar.

Bu yazıların belirli yönleri, kanunun tam bir açıklığa sahip olmadığı, yargı organlarının bu hususta çelişik kararlar verdikleri ve bu nevi personeli çalıştıran kamu işyerlerinin ve Sosyal Sigortalar Kurumunun tereddüte düşecekleri noktasında toplanmakta oluşudur.

Teknik elemanların 1958 yılına kadar ki durumları bu bakımdan bir taştırma konusu olmamış ve bunların çalışmalarının bir hizmet akdine müstenid bulunduğu kabul edilmiştir.

Ancak, değişen hayat şartları, bu elemanlara karşı duyulan ihtiyaç ile, eleman sayısı arasındaki fark ve genel fiyat seviyesindeki yükselmeler karşısında 4/10195 sayılı kararname çıkarılarak, daha müsait ücret şartları ile bu elemanların işe alınabilmeleri sağlanmıştır.

ASIL AMAÇ

Kararnamenin yürürlüğe konulmasındaki asıl amaç teknik personeli ücret yönünden tatmin etmek ve teknik eleman istihdamındaki sıkıntılı duruma son vermek idi. Yoksa, kararname bu elemanların istihdamındaki hukûkî niteliği esas itibariyle değiştirmiş değildir. Böyle olunca, acaba teknik personelin 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu karşısındaki durumları ne olacaktır.

506 sayılı kanun 2 nci maddesinde, bu kanun bakımından sigortalı sayılacakları şu şekilde belirtmiştir :

«Bir hizmet akdine dayanarak bir veya bir kaç işveren tarafından çalıştırılanlar, bu kanuna göre sigortalı sayılırlar.»

Demek oluyor ki, sigortalı sayılabilmenin esas şartı, bir hizmet akdine dayanarak çalıştırılmadır. O takdirde, hizmet akdi nedir? Sorusunu cevaplandırmak gerekir.

Gerek 506 sayılı kanun, gerekse 931 sayılı İş Kanunu hizmet akdini tarif etmemişlerdir. 931 sayılı İş Kanununun 9 ncu maddesinde bu kanunun uygulanmasındaki iş akitlerinin şekil şartları tesbit edilmiştir.

O takdirde hizmet akdinin tanımı için genel hükümlere, yani Borçlar Kanunu'na baş vurmak gerekecektir.

Borçlar Kanunu 313 üncü maddesinde hizmet akdini;

«Hizmet akdi bir mukaveledir ki onunla işçi, muayyen veya gayri muayyen bir zamanda hizmet görmeyi ve iş sahibi dahi ona bir ücret vermeyi taahhüt eder.

Ücret zaman itibariyle olmayıp, yapılan işe göre verildiği takdirde dahi işçi muay-

yen veya gayri muayyen zaman için alınmış veya çalışmış oldukça hizmet akdi yine mevcuttur; Buna parça üzerine hizmet veya götürü hizmet denir»şeklinde tanımlamıştır.

Hizmet akdinin tanımı yapılırken, bu akde dayanılarak çalıştırılacak kişiye işçi denilmiştir. Acaba işçi kimdir?

KİME İŞÇİ DENİR?

İşçinin tanımını ise 931 sayılı İş Kanununun 1 inci maddesinde yer almaktadır. Maddeye nazaran; «Bir hizmet akdine dayanarak herhangi bir işde ücret karşılığı çalışan kişiye işçi... denir.»

931 sayılı kanun işçiyi bu şekilde tanımlamış olmasına rağmen, kanımızca, 506 sayılı kanunun uygulanmasında bu tanıma uymak zorunluluğu dahi yoktur. Çünkü, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu son kısmı ile 1 Ağustos 1964 tarihli ve 11769 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmış olup, 142 nci maddesinde yürürlüğe giriş tarihi, 12 nci maddesi hariç, yayımını takip eden aybaşından altı ay sonra, yani 1 Mart 1965 olarak tesbit edilmiştir.

Halbuki, 931 sayılı İş Kanunu ise 12 Ağustos 1967 tarihinde (12672 sayılı Resmî Gazete) yayınlanmış ve 11 nci maddesine göre aynı tarihte yürürlüğe girmiştir.

Demek oluyor ki, 506 sayılı kanun, 931 sayılı İş Kanunu'nun yayımından önce yürürlüğe girmiş ve uygunlama başlanılmış ve 931 sayılı kanunun yayım tarihine kadar da uygulanmıştır. Böyle olunca, 506 sayılı kanun bakımından, işçi deyiminden anlaşılan da borçlar kanununun 313 üncü maddesinde yer alan genel anlamdaki ve bir hizmet akdine dayanan ücret karşılığı çalışan kimsedir.

Esasen, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu 2 nci maddesinde;

«Bir hizmet akdine dayanarak... işveren tarafından çalıştırılanlar bu kanuna göre sigortalı sayılırlar» derken, işçilik v.s. sıfatlar aramış olmayıp, sadece sigortalılık durumunu belirtmiş ve kimlerin sigortalı sayılacaklarını açıklamıştır.

Gündelikle teknik personel çalıştırılması karşılıklı (çalışan ve çalıştıran) uygun rıza ların birleşmesi ile olmaktadır. Hukukî deyimi ile, bir icap ve kabul bahis konusudur. Böyle bir akdi ise, unsurlarını nazara alarak, hizmet akdi dışında bir akid ile tanımlayabilmek, anlayışımıza göre mümkün değildir.

Tanınmış şarih Oser-Schönenberger'in deyimi ile teknik personelin (Çalışanın) işgücü her an işverenin emrine hazırdır. Hizmet belirli şartlarla işverene tahsis olunmuştur.

Günümüzün modern devletleri için ulus fertlerinin sosyal güvenliklerini sağlamak en önemli fonksiyonlardan biridir.

Anayasamız, «Sosyal güvenlik» başlıklı 48 inci maddesinde «Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Bu hakkı sağlamak için Sosyal Sigortalar ve Sosyal Yardım Teşkilâtı kurmak ve kurdurmak devletin ödevlerindendir» esasını koymak suretiyle, toplumun bütün fertlerini gözeten genel bir hüküm getirmiştir. Esasen, tüm ulusların başlıca amaçlarından birisi, fertlerin gelecek endişelerini sağlama bağlayıp, çözümlemek ve huzurlu bir toplum yapısına kavuşabilmektedir.

Yurdumuzda ki uygulama dahi bu anlayış içinde gelişmektedir.

506 sayılı kanunun uygulama alanı genişletilmiş, geçici 1 inci maddesiyle, çalışanların daha fazla kısmının (hattâ eş ve çocuklarının) bu kanun kapsamına alınabilmeleri imkânı sağlanmıştır.

Sosyal Sigortalar Kurumu 506 sayılı kanunun uygulanmasında hizmet akdini geniş anlamı ile kabul etmiş bulunmaktadır.

Yargıtayın 9 uncu hukuk dairesinin 1/12/1965 tarihli, E 9876, K : 10244 sayılı ve 3/12/1965 tarihli E 10147, K : 9912 sayılı kararlar göz önünde tutularak, yazıhane sahibi olan ve fakat bir işyeri ile anlaşarak, o işyerinin (veya işyerlerinin) bir kısım işlerini üzerlerine alan serbest muhasip ve avukatları dahi, işveren ile aralarındaki hukûkî ilişkinin hizmet akdi olduğu anlayışı ile, Sosyal Sigortalar Kurumu 506 sayılı kanunun uygulama alanına almaktadır.

Gündelikli teknik personelin çalışma durumları ise, hukûkî nitelik bakımından serbest muhasiplerinkinden farklı olmayıp, işverenleri ile ararlarındaki ilişki ancak bir hizmet akdi olarak tanımlanabilir. Nitekim, Sosyal Sigortalar Kurumunun 506 sayılı kanun bakımından bugüne kadar ki uygulaması dahi bir anlayış içinde devamedegelmiştir. Aksi bir anlayış ve uygulama büyük ihtimal ile, teknik personeli işverenleri ile anlaşma (İşte ilk giriş ve 4/1/1965 sayılı kararnamenin ilk uygulanış zamanında) farklı talep ve davranışa ve belki de o işi kabul etmemeğe zorlayabilecek idi. Kamu kuruluşlarında gö-

revli gündelikte teknik personelin, Sosyal Sigorta haklarından yararlanmadan dahi bulundukları şi aynı şartlarla kabul edeceklerini düşünmek, hiç değilse çoğunluğu için mümkün olmayabilir.

SONUÇ

Kararnameye dayanılarak çalıştırılan gündelikli teknik personel ile, çalıştıran teşekküller arasındaki hukukî ilişki, borçlar kanunu'nun 313 üncü maddesi hükmü anlamında bir hizmet aktidir. Günümüzün modern devletlerine hâkim olan anlayış, ulusun bütün fertlerinin geleceğini güven altına almaktır. Anayasamızın 48 nci maddesinin ışığı altında, yurdumuzdaki uygulama dahi bu anlayış içinde gelişmektedir. 506 sayılı kanunun uygulanışı bakımından gündelikli teknik personele tanınmış ve devam ettirilmekte bulunan sosyal güvenlik haklarının kısıtlanması yahut bertaraf edilmesi, kanımıza göre, mevcut mevzuat ve çağdaş anlayış bakımlarından, haklı hiç bir talebe dayandırılamaz

25 Nisan 1970
(Günlük Ticaret)

(T İ M Y A D) a çağrı

1 — (TİMYAD), 1970 yılında da odamız üyelerinden (4) meslekdaşımıza (ONBİNER) lira ödemeği başarmıştır.

İki sene içinde (10) üyesine (100.000.00 Tl.) ve kuruluşundanberi de (27) üyesine (140 665.00 Tl.) ödemede bulunmuştur.

(810) üyesi bulunan (TİMYAD) Oda mensupları arasında yanlış anlaşılmakta ve Odamız üyelerinden birinin aramızdan ayrılışında yakınları, Odamıza baş vurarak (10 000.00 Tl.) yardımın kendilerine de yapılmasını istemektedirler.

Odamız her üyesine böyle bir yardım yapamamakta ve yalnız (TİMYAD) ın yararını anlamış (810) üyesi bu yardımdan yararlanmaktadır (6 500) üyesi olan Odamız müntesipleri arasında % 12.50 oranında bir kısım üyeye bu yardımın yapılmasını biz de çok az bulmaktayız. Bundan başka, Odamıza gelip giden arkadaşlarımız arasında yaptığımız soruşturmalarda (TİMYAD) adında bir Derneğin olduğunu ve üyelerinin yakınlarına (10 000.000.Tl) bir yardımda bulunduğunu bilmeyen üyelerin pek çok olduğunu da üzülerek görmekteyiz. Hala pek çok illerimizden bir tek bile kayıt olmamıştır.

Bu nedenlerle meslekdaşlarımızın ayda (10) lira gibi az bir yatırımla, yakınlarına (10 000.00 Tl.) sağlamalarını kendi yararlarına uyarır ve üye yazılmaları için Odamız merkez veya şubelerinden (BİLDİRİM KAĞIDI) istemelerini rica ederiz.

2 — (TİMYAD) bu yıl hemen her ay (10 000.00 Tl.) ödeme zorunda kaldığı için, Tüzüğü gereğince Bankada stok bulunması gereken ÜÇ taksit, yani (25.000.00 Tl.) karşılık ancak bir taksit kadar varlığımız kaldığından (40 000.00 Tl.) civasında borçlu üyelerimizin borçlarını ödemede mümkün olan süratle ödemelerinde titizlik göstermelerini rica ederiz.

3 — (TİMYAD) başkanı, Odamızın düzenlediği bir geziye katılacağından ödeme yapan arkadaşlarımızın (HESAP PUSULA)ları bir aylık bir gecikme olabileceğini üyelerimiz bilgilerine üzülerek arz ederiz.

4 — (TİMYAD) yararını düşünen bütün meslekdaşlarına ve bu sosyal yardıma (BİZİM ON BİN LİRAYA İHTİYACIMIZ YOK) deyip katılmayan bütün varlıklı meslekdaşlarımıza da mensubu bu lunduğu topluluğa bir sosyal yardımda daha bulunmak içn (TİMYAD)a üye olmağa çağrıda bulunur cümle meslekdaşlarımıza sağlık ve işlerinde başarılar dileriz.

T İ M Y A D
Türk İnşaat Mühendisleri
YARDIMLAŞMA DERNEĞİ

düşünceler

BAŞKAN VEKİLİMİZ UĞUR KÖKDEN'İN TÜRKİYE RADYOLARINDA YAPTIĞI KONUŞMA

Bakanlar Kurulu'nun kararıyla, demir fiatlarına ortalama olarak % 40 oranında zam yapılmış ve yen tairife 18 Mayıstan başlıyarak yürürlüğe girmiş bulunuyor.

Karar, içinde bulunduğumuz ekonomik kaosda, hükümetin de mevcut zam furyasını benimsemesi ve ona katılması anlamı taşımaktadır.

Bilindiği gibi, Türkiyenin çelik üretimi kişi başına 21 kg. dır, ve dünyada sondan üçüncü sırayı tutmaktayız, ayrıca, üretim, tükeitmi, karşılamaktan çok uzak bir düzeydedir. İnşaat yarıtımlarının Plân'da öngörülen % 7,3 den çok daha hızlı bir tempoyla, yeni 1969 yılında % 9,1 oranında artışı da yukarıdaki yetersizliğin bir nedeni sayılmak gerekir. Sanayi Bakanlığı yetkililerine göre, ihtiyaç artışı % 10 civarında tahmin edilirken % 20 yi aşmış bulunmaktadır.

Demir fiatlarında görülen bu artış, piyasa fiyatlarına da elbette yansıyacaktır. Nitekim, daha zam yapılacağı söylentileri üzerine, demir tüccarları ve haddeciler tarafından binlerce ton demir sotku yapılmıştır. Böylece, ilk elde, aracı takım vurgunu vurmuş olmaktadır. Yani, demirin fabrika ve piyasa fiatları arasındaki fark toplum yararına olarak kapanmak şöyle dursun, yeniden artacaktır.

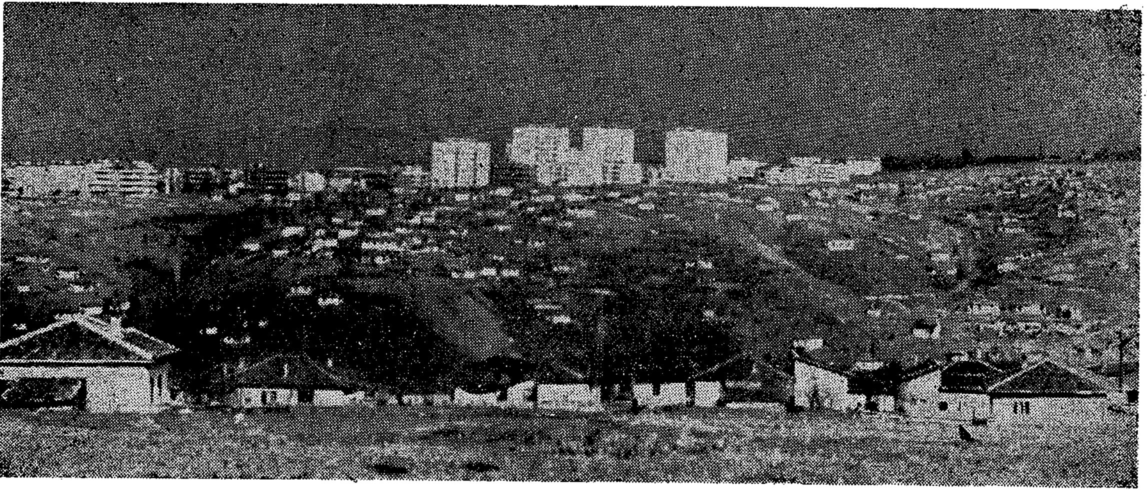
Alınan zam kararı gösteriyor ki, hükümet izlediği ekonomi siyasetiyle, tehlikeli noktaya doğru ilerleyen fiat yarışmasında başı çekmekte, sanayii ürünlerinde bu yaz beklenen fiat artışları eğilimine öncülük yapmaktadır.

Fiat artışının yakın sonucu konut satışlarında görülecektir. İktidarın zaten halka dönük, toplumcu, ulusal bir konut politikası yokken, alınan karar, bu yokluğu ayrıca pekiştirecek bir belge niteliğindedir. Çünkü, 100 m² lik daire fiatında görülecek yükselme, doğrudan doğruya, çalışmaların Sosyal Sigortadan ya da bankada biriktirilmiş küçük ekonomileriyle sağlanan mesken kredilerinden çalınmış miktar olacaktır.

Artışın uzak sonucu ise, kamu kesimi yatırımlarında da maliyet artacağından, yatırımlarda görülecek gönüllü bir kısıtlama ve azalma eğilimli şeklinde ortaya çıkabilir.

Fakat, özellikle ve öncelikle, yaranın kaynağını dağlamak yerine onun dış belirtileri üstünde durmak yolu seçilmiştir. Çünkü, Üçüncü Demir - Çelik kuruluncaya kadar demir ihtali değişmez bir gercek olarak ortadadır. Örneğin, bu yıl 67 milyon dolarlık ithalat yapılacağını Sanayi Bakanı ifade etmiştir.

Dolayısiyle, asıl sorun, üretimin artırılmasıdır. Üretim açısından asalak nitelikteki aracı sınıfın, yani demir tüccarları, kimi istifçi müteahhitler, karaborsa manevralarına yatkın özel haddehane sahipleri ve sonunda demir ithalatçılarının işlettiği, halk sırtından zenginleşmeyi amaç edinmiş sömürücü mekanizmayı ortadan kaldırmaktadır. Bütün bunlar ise, ancak, kapitalist olmayan yoldan ve hızlı bir sanayileşme gerçekleşebilir. İşte, demir sorununun, öteki birçok sorunlarda olduğu gibi, kökünde yatan gerçek budur, kanısındayız.

Türkiye'de Konut Sorunu

Dr. Yük. Müh. Sedat ÖZKOL

I. TÜRKİYEDE HALKA DÖNÜK BİR MİLLİ KONUT POLİTİKASI MEVCUT DEĞİLDİR.

Asırlardır süregelen dış ve iç sömürü ile toplumsal gelişimi sürekli olarak yavaşlatılmış ve de çarpıtılmış olan Türkiye'de halka dönük toplumcu bir yatırım ve hizmet anlayışının belirmesi olanakları da kasıtlı olarak yokedilmiş, dış sömürünün uzantısı olarak içimizde asalak varlıklarını sürdüren işbirlikçi güçlere, temel sorumluluklarından kaçınan bir kamu kesimi eliyle, yeni sömürü olanakları, yeni sömürü fırsatları, yeni sömürü alanları sağlamış, ve yaratılmıştır. Böylesine olumsuz ve çarpık bir gelişimin doğal ve kaçınılmaz sonucu olarak, bugün Türkiyede halka dönük bir milli konut politikası kesinlikle mevcut değildir. Sosyal adalet ilkelerine göre örgütlenmiş bir devlet bünyesi içinde, kamu kesiminin temel sorumlulukları arasında yeralan konut yatırımları, gittikçe artan bir hızla, en kısa zamanda mümkün olan en fazla «kâr» ı sağlamaktan başka hiç bir amacı olmayan, toplumsal sorumluluk ve yarar ilkelerinden kesinlikle yoksun kapkaççı bir özel sektöre bırakılmakta, böylelikle konut yatırımları bir yandan büyük şehirlerimizdeki mutlu bir azınlığın taleplerini karşılayabilmek için genellikle lüks konutlarda yoğunlaşırken, diğer yandan sömürülen halkımızın en korkunç barınma koşullarında yaşadıkları gecekondular da bir çığ gibi büyümektedirler. Diğer bir deyişle, halkımızın çeşitli sınıf ve tabakaları arasında, dış ve iç sömürünün belirlediği kaçınılmaz kutuplaşma bir yerde konut sorununda somut bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

II. YURDUMUZDA ŞEHİR KONUTLARININ DURUMU :

1965 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre 10 000 ve daha fazla nüfuslu şehirlerimizdeki toplam konut sayısı 1 879.032 dir. Bu konutların % 41 inin barınma şartları iyi, % 33 ünün orta ve % 26 sının ise fena olarak tanımlanmaktadır. Şehir konutlarının % 27 sinde mutfak, % 7 sinde helâ, % 49 nda banyo, % 26 sında elektrik ve % 45 inde akarsu bulunmaktadır. Oda sayıları bakımından şehir konutlarının dağılımı TABLO I. de verilmiştir.

TABLO I

ODA SAYILARINA GÖRE ŞEHİR KONUTLARININ DAĞILIMI

Oda Sayısı	Konut Sayısı	(%)
1	394.409	20.99
2	703.332	37.43
3	451.156	24.01
4	219.471	11.68
5	68.585	3.65
6	26.870	1.43
7	8.267	0.44
8	6.952	0.37
TOPLAM	1.879.032	100.00

(Kaynak : Şehirsel Toplum Kalkınması Açısından Ülkemizde Şehirleşme Hareketleri. S. 9. T.C. Başbakanlık Devlet Plânlama Teşkilâtı)

TABLO I., Şehir konutlarının % 21 inin bir Odalı konutlardan % 37 sinin ise iki Odalı konutlardan meydana geldiğini ortaya koymaktadır. Bu değerler şehir nüfusu içinde, emekçi ailelerin çok sıkışık koşullarda yaşadıklarını kanıtlamaktadırlar.

İl merkezlerindeki konut durumunu incelediğimizde TABLO II. deki değerleri elde etmekteyiz.

TABLO II

HANE HALKLARININ KONUTLARDAKI ODA SAYILARINA GÖRE DAĞILIMI
(İL MERKEZLERİ)
ODA SAYISI

	Toplam	1	2	3	4	5	6	7	8 +
Hane halkı Sayısı	1 297 274	271745	478875	307000	148127	46575	18116	5590	4622
Oran	% 100.0	% 20.2	% 36.9	% 23.5	% 11.4	% 3.6	% 1.4	% 0.4	% 0.3

(Kaynak : Genel nüfus sayımı 24.10.1965 S. 677)

TABLO II. ye göre İl Merkezlerindeki hane halklarından % 20.2 si tek odalı konutlarda, % 36.9 u iki odalı konutlarda yaşamaktadır. Dolayısıyla tek ve iki odalı konutlarda yaşayan hane halkı oranı % 57.1 dir. Bundan başka üç kişiden oluşan 49106, dört kişiden oluşan 51348, beş kişiden oluşan 40185, altı kişiden oluşan 28167, yedi kişiden oluşan 8031, dokuz kişiden oluşan 3597 ve on kişiden oluşan 1910 hane halkı tek Odalı konutlarda yaşamaktadırlar. Tek odada yaşayan, on ve daha fazla kişiden hane halkı sayısı 3710 dur. Örneğin 15 ve daha fazla kişiden oluşan 272 hane halkı tek bir odaya sıkışmış durumdadır. Oysa tek kişiden oluşan 4012 hane halkı, dört ve daha fazla odalı konutta yaşamaktadır. Aynı şekilde beş ve daha fazla odalı konutta yaşayan iki kişilik ailenin sayısı 6772 dir.

Görülüyorki mutlu bir azınlık çok konforlu barınma koşulları içerisinde yaşarken, sömürülen halk tabakaları çok kereler üstüste yaşamağa mecbur edilmektedirler.

Kırsal bölgelerde artan nüfusa bölgesel çalışma olanakları sağlanamadığından, köylerden büyük şehirlere sürekli olarak gelişen göç hareketleri önümüzdeki yıllarda bu sıkışıklığın daha da artmasına sebep olacaktır. Sömürüyü temel ilke alan toplumsal yapımızın belirlediği bu kaçınılmaz göç hareketi, şehirlerde kira konutlarında oturanların oranıyla birlikte gecekonduların sayısının da büyük bir hızla artışındaki temel etkendir. 1955 yılında şehirlerde kira konutlarında yaşayanların oranı % 36 iken, bu değer 1960 yılında % 42 ye, 1965 yılında % 46 ya yükselmiştir. 1968 - 1972 döneminde bu oranın % 48 e çıkacağı hesaplanmıştır. Gecekondu sayısındaki korkunç artış hakkında ise, TABLO III. te bilgi verilmektedir.

TABLO III

10.000 DEN FAZLA NÜFUSLU ŞEHİRLERDE KONUT SAYISI VE GECEKONDULAŞMA (1955 - 1967)

Yıl	Toplam şehir nüfusu	Gecekondu nüfusu	Normal konut sayısı	Gecekondu sayısı	Gecekondu sayısı/toplam konut sayısı
1955	5 324 397	250 000	1 000 000	50 000	% 4.7
1960	7 307 816	1 200 000	1 200 000	240 000	16.7
1965	9 395 159	2 150 000	1 450 000	430 000	22.9
1967	10 437 233	2 250 000	1 650 000	450 000	21.4
Artış	% 94.4	% 800.0	% 65.0	% 800.0	

(Kaynak : Kalkınma Plânı, İkinci Beş Yıl. 1968 - 1972 S. 275 Tl. Başbakanlık Devlet Plânlama Teşkilâtı).

1955 - 1967 yılları arasında hem gecekondu nüfusu hem de gecekondu sayısı % 800.0 artarken, normal konut sayısı % 65 artmıştır. 1955 yılında toplam şehir nüfusunun % 4.7 sini oluşturan gecekondu nüfusu, 1967 yılında % 21.6 ya yükselmiştir. 1969 yılında gecekondu sayısının 500.000 in üstüne çıktığı hesaplanmaktaydı. Tablo III teki değerlerle hazırlanan ve 1955 - 1967 yılları arasında normal konutlarla gecekonduların artışını gösteren Şekil I. de gecekondulaşma süresi daha belirli bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

YIL	TOPLAM ŞEHİR NÜFUSU (GECEKONDU NÜFUSU / NORMAL KONUT NÜFUSU)	TOPLAM KONUT SAYISI: NORMAL KONUT SAYISI	GECEKONDU SAYISI	TOPLAM KONUT SAYISI	GECEKONDU SAYISI / TOPLAM KONUT SAYISI
1955	5 324 397	1 000 000	50 000	1 050 000	%4.7
1960	7 307 816	1 200 000	240 000	1 440 000	%16.7
1965	9 395 159	1 450 000	430 000	1 880 000	%22.9
1967	10 437 233	1 650 000	450 000	2 110 000	%21.4
ARTIŞ	% 94.4	% 65.0	% 800		

10.000'den Fazla Nüfuslu Şehirlerde Konut Sayısı ve Gecekondulaşma (1955 - 1967)

Türkiye'nin birçok şehrinde gecekondu sayısının toplam konut sayısına oranı, Tablo III. te verilen değerlerin çok üzerindedir. Adana'da bu oran % 48.9 a, Ankara'da % 64.6 ya, Erzurum'da % 36.6 ya ,İskenderun'da % 41.4 e, Samsun'da % 40.7 ye ve İstanbul'da % 39.6 ya yükselmektedir.

Konut yatırımlarının genellikle büyük şehirlerdeki lüks konutlarda yoğunlaşmalarına rağmen, Türkiye konutları, ortalama değerler bakımından, değişik sosyal ve ekonomik yapılardaki pek çok ülke konutlarından, hatta komşu ülkelerin konutlarından çok daha kötüdürler. Tablo IV. bu gerçeğe ışık tutmaktadır.

TABLO IV

TÜRKİYE KONUTLARININ DİĞER ÜLKELERDEKİ KONUTLARLA KARŞILAŞTIRILMASI

Ülke	Yıl	Ortalama oda sayısı	Oda başına düşen ortalama nüfus	Şehir suyu olan	elektriği olan	Banyosu olan
Avusturya	1961	3.5	0.9	% 100.0	% 98.0	—
Kanada	1961	5.3	07	99.1	—	80.3
Finlandiya	1960	2.7	1.3	47.1	88.6	15.7
Federal Almanya	1960	4.1	0.9	96.7	99.4	51.9
Yunanistan	1961	2.7	1.5	70.4	53.1	10.4
Norveç	1960	4.2	0.8	92.8	—	45.2
İsveç	1960	3.4	0.8	91.4	—	60.9
Çekoslovakya	1961	2.7	1.3	60.5	97.3	33.3
Macaristan	1963	2.3	1.5	32.5	81.3	18.5
Yugoslavya	1961	1.8	2.5	42.4	92.7	27.5
Suriye	1961/62	—	2.3	32.5	81.3	18.5
Türkiye	1967	2.4	2.5	22.0	29.0	19.0

(Kaynaklar : 1. United Nations Stastistical Year Book. 1966
2. Kalkınma Plânı. İkinci Beş Yıl 1968 - 1972)

Görüldüğü gibi Tablo IV. Türkiye konutlarının Avusturya, Federal Almanya, Norveç ve İsveç gibi ileri kapitalist ülkelerin, Çekoslovakya, Macaristan gibi sosyalist ülkelerin, Suriye, Yunanistan gibi komşularının konutlarından çok daha kötü durumda olduğunu belgelemektedir.

A) ŞEHİRDEKİ KONUT İHTİYACI

Şehirlerdeki konut ihtiyacını doğuran nedenler;

1. Nüfus artışı,
2. Göçler,
3. Gecekonduların Tasfiyesi,
4. Eskiyen konutların yenilenmesi,
5. Afetler ve kamulaştırma dolayısıyle ortadan kalkan konutların yerine ye rine yenilerinin inşa edilmesi ve
6. Mevcut sıkışıklığın giderilmesi şeklinde sıralanabilir. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında öngörülen konut talep projeksiyonları Tablo V. te verilmiştir.

TABLO V

ŞEHİRLERDE KONUT TALEBİ PROJEKSİYONLARI

Yıllar	Nüfus artışından doğan ihtiyaç	Yenilemelerden doğan ihtiyaç	Afet ve Kamulaştırmadan doğan ihtiyaç	Gecekondu tasfiyesinden doğan ihtiyaç	toplam ihtiyaç
1962	91.367	10 726	4700	12 000	118 793
1963	95 936	16 089	4700	12 000	128 725
1967	116 611	37 541	4700	12 000	170 852
1975	172 286	37 541	4700	12 000	226 527

(Kaynak : Kalkınma Plânı Birinci Beş Yıl. 1963 - 1967 S. 431)

Tablo V. Şehirlerdeki konut ihtiyacının büyük bir hızla arttığını ve 1962 yılındaki talep projeksiyonun onüç yılda % 91.5 artarak 1975 yılında 226 527 değerine ulaştığını göstermektedir. Konut talebinin bu şekilde artmasına karşılık konut arzı, konut üretimi, istenilen şekilde gelişmemektedir. Şehirlerimizde son yıllardaki konut üretim değerleri Tablo VI. da verilmektedir.

TABLO VI

ŞEHİRLERDE KONUT ÜRETİMİ

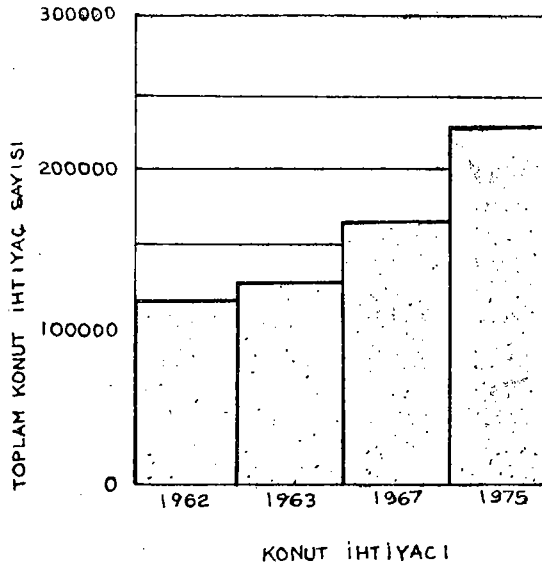
Yıl	Toplam Daire Sayısı
1961	52 760
1962	58 748
1963	57 286
1964	60 754
1965	80 464
1966	91 138

(Kaynak : Kalkınma Plânı İkinci Beş Yıl. 1968 - 1972, S. 277)

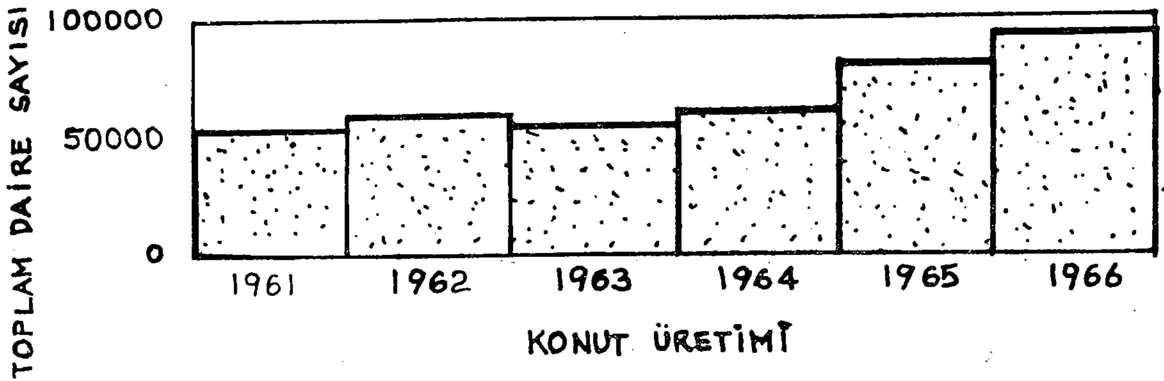
Görülüyor ki konut üretimi konut talebinin çok gerisindedir. Örneğin 1962 yılındakı açığı 60045, 1963 yılındaki konut açığı ise 69 977 dir. 1966 yılında üretim 91 138, 1967 yılındaki talep 170 852 dir. Demek ki konut talebi ile konut arzı arasındaki açık devamlı olarak artmaktadır. Bu koşullar altında büyük şehirlerdeki konut ihtiyacının karşılanması dahi mümkün olmamaktadır.

Tablo V. ve Tablo VI. daki değerler karşılaştırılmalı olarak Şekil II. de verilmiştir.

(A)

(B)

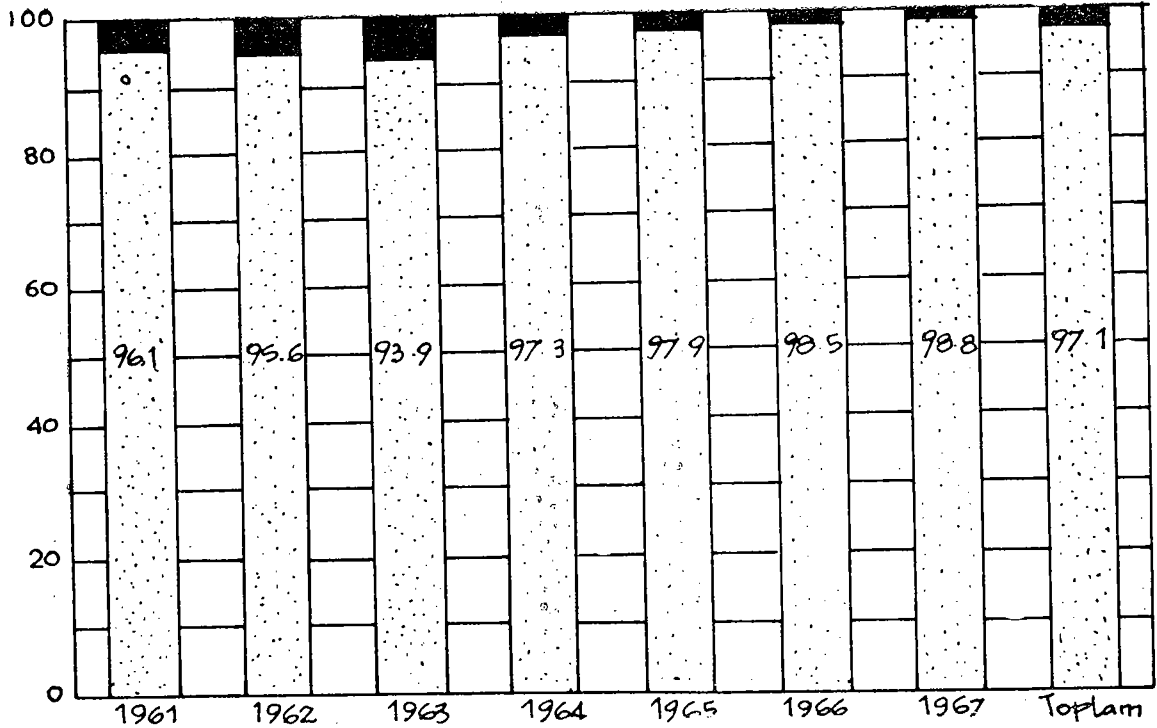

Şekil II

Konut talebinin çok büyük bir hızla artmasına rağmen, kamu kesimi tarafından yapılan konut yatırımlarının toplam konut yarımları içindeki büyüklüğü devamlı olarak azaltılmakta, konut sorununa devlet eliyle bir çözüm getirilmesinden kaçınılmaktadır. Tablo VII. bu gerçeği ayrıntılı olarak ortaya koymaktadır.

Fotoğraf: Erdoğan YAŞLICA

Şekil III

TABLO VII
KONUTLARDA YAPI DEĞERİ (1000 TL.)

Yıllar	I Kamu Kesimi	II Özel Kesim	III Toplam	I/III (%)	II/III (%)
1961	48 148	1 204 273	1 252 421	96.1	3.9
1962	68 078	1 503 561	1 571 639	95.6	4.4
1963	93 356	1 434 815	1 528 171	93.9	6.1
1964	38 235	1 527 614	1 565 849	97.3	2.7
1965	41 298	2 053 603	2 094 901	97.9	2.1
1966	39 610	2 453 971	2 493 581	98.5	1.5
1967	40 170	2 873 581	2 913 751	98.8	1.2
Toplam	**368 895**	**13 051 418**	**13 420 313**	**% 97.1**	**% 2.9**

Tablo VII : 1963 yılından sonra Kamu kesiminin toplam konut yatırımları içerisindeki payının sürekli olarak azaldığını ve beş yıl içinde % 6.1 den % 1.2 ye düştüğünü göstermektedir. Buna karşılık özel sektörün toplam konut yatırımları içerisindeki payı % 93.9 dan % 98.8 e yükselmiştir. 1961 - 1967 süresindeki toplam konut yatırımlarının % 97.1 i özel kesim ve ancak % 2.9 u Kamu kesimi tarafından yapılmıştır.

Tablo VII. deki değerler ayrıca Şekil III de de gösterilmiştir.

Türkiye'de Kamu Kesiminin Konut yatırımlarındaki payının çok az oluşuna karşılık, değişik siyasi ve ekonomik rejimlerdeki pek çok ülkede konut yatırımlarının büyük bir kesimi Kamu Sektörü tarafından yapılmaktadır. TABLO VIII Bu gerçeğe ışık tutmaktadır.

TABLO VIII
DEĞİŞİK ÜLKELERDEKİ KONUT SAYILARINDA KAMU VE ÖZEL SEKTÖRÜN PAYLARI

Ülke	Yıl	I Kamu	II Özel	III Toplam	Kamu/Toplam I/III	Özel/Toplam II/III
Arnavutluk	1965	2 375	—	2 375	% 100.0	% 00.0
Bulgaristan	1965	45 211	—	45 211	% 100.0	% 00.0
D. Almanya	1965	61 100	7 100	68 200	% 89.6	% 10.4
B. Almanya	1962	14 200	408 400	553 300	% 2.7	% 73.7
Macaristan	1965	22 386	22 604	54 600	% 40.8	% 41.3
Romanya	1965	50 559	70 056	121 015	% 41.7	% 58.0
İsveç	1965	39 790	35 524	96 843	% 41.2	% 36.7
İngiltere	1965	138 135	211 621	353 609	% 38.5	% 59.6
Yugoslavya	1965	44 678	77 394	121 972	% 36.7	% 63.5

(Kaynak United Nations Statistical Year Book. 1966 S. 714 - 724)

Tablo VII. ve Şekil III. ün açıkça gösterdikleri şekilde kamu kesiminin konut yatırımları içindeki payının yıldan yıla bilinçli, plânlı ve kasıtlı olarak azaltıldıkları, böylelikle kapkaççı bir özel sektöre yeni «kâr» olanaklarının hazırlandığı ortadadır. Diğer bir deyişle, daha önce de ileri sürdüğümüz gibi, Türkiyede kamu kesimi tarafından plânlanan ve yürürlüğe konulan toplumcu ve bilimsel bir konut yatırım politikası mevcut değildir. Böyle bir politika eksikliğinin somut sonucu olarak, özel sektör tarafından gerçekleştirilen konut yatırımları, büyük şehirlerimizde yoğunlaşmakta, İstanbul, Ankara, İzmir gibi metropollerde lüks konut yatırımı şeklinde ortaya çıkmaktadır. Tablo IX. bu gerçeğe ışık tutmaktadır.

TABLO IX

KONUT YATIRIMLARI İÇİNDE İSTANBUL, ANKARA VE İZMİRİN TOPLAM PAYI

Yıllar	I İstanbul, Ankara ve İzmirdeki toplam konut yatırımları (Milyon TL)	II Türkiyedeki toplam konut yatırımları (Milyon TL)	I/II
1960	500 573	1 167 942	% 42.9
1963	798 608	1 498 569	% 53.4
1967	1 270 719	2 913 517	% 43.6
1968	1 575 900	3 393 800	% 46.5
1969 (ilk 4 ay)	505 800	1 131 500	% 44.7

(Kaynak: İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı. 1968 - 1972. 1970 Yılı Programı. S. 510)

Tablo IX. toplam konut yatırımlarının yarıya yakınının İstanbul, Ankara ve İzmir'de yapıldığını ortaya koymaktadır. Bu üç şehrin toplam nüfusunun Türkiye nüfusunun sadece % 10.0 una eşit olduğu, ayrıca özel sektör tarafından karşılanan konut talebinin bu toplam nüfusun sadece bir kesimi tarafından oluşturulduğu, şehirlerde yaşamağa çalışan emekçi sınıf ve tabakaların ya kenar mahallelerde, ya gecekondularda ya da bodrumlarda barındıkları gözönünde tutulacak olursa. Türkiye koşulları bakımından, özel sektör konut yatırımlarının genellikle lüks konut yatırımı niteliği taşıdıkları ortaya çıkar. Oysa halka dönük toplumcu bir konut plânlamasının uygulanması halinde aynı yatırım değerleri ile daha çok sayıda halk tipi konutların ya da konut komplekslerinin inşa edilebilmesi mümkündür. Nitekim, İstanbul, Ankara ve İzmir'de inşa olunan konutlarda toplam ve metre kare başına birim maliyet Türkiye ortalamasının çok üzerindedir TABLO X. bu gerçeği belgelemektedir.

TABLO X

KONUT MALİYETLERİ

Yıllar	Türkiyenin bütün şehirlerinin ortalaması TL.	Matre kare maliyet TL.	İstanbul, Ankara ve İzmir ortalaması TL.	metre kare maliyet TL.
1961	29 321	302	41 028	378
1968	30 780	321	42 657	404
1969 (ilk 4 ay)	35 482	358	48 899	447

(Kaynak: İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı. 1968 - 1972. 1970 yılı Programı S. 510)

Tablo X da İstanbul, Ankara ve İzmirdeki konut maliyetlerinin, Türkiye ortalamasının üzerinde olduğunu açıkca göstermektedir. Burada, büyük şehirlerde emek - gücünün ortalama değerinin, küçük şehirlerdeki ortalama değerden daha yüksek olduğu ve bunun bina maliyetlerine yansıdığı ileri sürülebilirse de, büyük şehirlerden uzaklaştıkça inşaat malzemeleri fiatlarının yükseldiği de bir gerçektir. Bu nedenle, İstanbul, Ankara ve İzmirdeki konut yatırımlarının temelde verimli şekilde kullanılmayan ve bir yerde lüks konutların yapımında israf edilen yatırımlar şeklinde tanımlanmaları doğru olacaktır.

B) GELİR GRUPLARINA GÖRE KONUT TALEBİ :

Konut yatırımlarının genellikle lüks konutlarda yoğunlaştığını belirten göstergelerden birisi, gelir gruplarına göre şehirlerimizde oluşan konut talebi büyüklükleridir. 10 000 den fazla nüfuslu şehirlerimizdeki nüfusu 10 gelir grubuna bölecek ve her gelir grubunun ödediği yıllık kira değerlerini inceleyecek olursak TABLO XI deki değerleri elde ederiz.

TABLO XI
10 000 DEN FAZLA NÜFUSLU ŞEHİRLERDE GELİR GRUPLARININ ÖDEDİKLERİ KİRA MİKTARLARI

Gelir grubu No.	Gelir Grubu Nüfusu/Toplam Şehir Nüfusu	Gelir Grubundaki hane halkı sayısı	Yıllık ortalama hane halkı geliri Tl.	Ortalama Yıllık Kira Tl.	Ortalama yıllık Kira/Ortalama Yıllık Hane halkı geliri
1	% 4.52	113.926	5153	855	% 16.61
2	33.18	834.733	9141	1359	14.87
3	10.887	274.153	15011	2113	14.08
4	10.995	277.127	24180	2969	12.28
5	10.676	269.086	29552	3546	12.00
6	12.317	311.709	32130	3695	11.50
7	0.682	17.189	36433	4463	12.25
8	6.625	166.982	42653	5796	13.59
9	6.490	163.579	66160	10380	15.69
10	3.650	91.997	218199	21318	9.77

(Kaynak: Şehirsel Toplum Kalkınması açısından Ülkemizde Şehirleşme Hareketleri. S. 20 - 21. T. C. Başbakanlık Devlet Plânlama Teşkilâtı)

TABLO XII
GELİR GRUPLARINA GÖRE YILLIK KONUT YATIRIMLARI

Gelir Grubu No.	Gelir Grubu nüfusu Toplam şehir nüfusu	Gelir Grubundaki Hane Halkı Sayısı	Yıllık Konut yatırımı (1000 Tl)	Yıllık Konut Yatırımı/ Toplam Yıllık Konut Yatırımı
1	% 4.52	113 926	71 913,6	% 1.4
2	33.118	834 733	736 640,4	14.5
3	10.877	274 173	357 040,8	7.1
4	10.995	277 127	443 732,4	8.7
5	10.676	269 086	472 582,8	9.4
6	12.317	311 709	545 089,2	10.9
7	0.682	17 189	31 239,6	0.6
8	6.625	166 982	447 386,4	8.8
9	6.490	163 579	840 954,0	16.6
10	3.650	91 997	1.112 417,6	22.0
Toplam:	**100.000**	**2.520 481**	**5.068 996,8**	**100.0**

(Kaynak: Şehirsel Toplum Kalkınması açısından Ülkemizde Şehirleşme Hareketleri. S. 29)

Tablo XI az gelirli grupların ödedikleri kira oranının, genellikle yüksek gelirli grupların kira oranının üzerinde olduğunu belgelemektedir. Büyük burjuva yaşantısına özenen serbest meslek sahibi gruplarda kira oranı bir miktar yükseliyorsa da, en fazla gelir sağlayan grupta bu oran % 9.77 ye düşmektedir. Oysa en az gelirli grup için kira oranı % 16.61 dir. Tablo XI. deki değişik gelir gruplarının ödedikleri yıllık ortalama kira değerleri konut taleplerine dönüştürülecek olursa, TABLO XII deki değerleri elde ederiz.

Tablo XII. 10 000 den fazla nüfuslu şehirlerde toplam nüfusun % 37.5 ini oluşturan en az gelirli ilk iki grubun yıllık konut talebinin, toplam konut talebi içindeki büyüklüğünün sadece % 15.9 olduğunu göstermektedir. Buna karşılık nüfusun sadece % 10.1 ini oluşturan en yüksek gelir sahibi son iki grubun toplam konut talebi içindeki payı % 38.6 dır. Nüfusun % 3.65 ini oluşturan en yüksek gelirli grubun payı ise % 22.0 dır. Görülüyor ki şehirlerimizdeki konut talebi belirli grupların gelirlerinin doğal birer ürününden başka bir şey değildir. Diğer bir deyişle sömürüyü temel ilke alan bir toplumsal düzendeki çarpıklık kaçınılmaz bir şekilde konut taleplerine de yansımakta, emekçı sınıfların sömürülmesiyle oluşan artık - değerden büyük pay alan egemen sınıflarla aracı tabakaların konut talepleri de, büyük şehirlerdeki konut yatırımlarının lüks konutlarda yoğunlaşmasını belirlemektedir.

Tablo XI ve Tablo XII de verilen gelir gruplarının, yıllık konut yatırımları ile, kendi konutlarının toplam maliyetini yirmi yılda finanse edebileceklerini kabul edecek olursak, Tablo XIII deki değerleri elde ederiz.

TABLO XIII

YİRMİ YILLIK FİNANSMANA GÖRE KONUT MALİYETLERİ

Gelir grubu	Konut maliyeti T.L.	İnşa edilebilecek yıllık konut sayısı
1	20 544	3 501
2	32 616	30 110
3	50 712	14 079
4	71 256	12 454
5	85 150	11 106
6	88 680	12 293
7	107 112	648
8	139 104	9 190
9	249 120	13 503
10	511 632	14 625
	Toplam :	121 509

(Kaynak : Şehirsel Toplum Kalkınması Açısından Ülkemizde Şehirleşme Hareketleri. S. 33).

Tablo XIII. Yirmi yıllık bir finansman şeması içerisinde en az gelirli grubun toplam maliyeti 20 544 Tl. olan bir konuta, en yüksek gelirli son üç grubun ise sırasıyla 139 104 Tl, 249 120 Tl. ve 511 632 Tl. lık lüks konutlara sahip olacaklarını göstermektedir. Diğer bir deyişle, şimdiye kadar olduğu gibi, önümüzdeki yıllarda da, büyük şehirlerimizde barınma koşulları çok kötü kulübelerin yanında küçük saraylar çoğalacaktır. Böyle bir finansman şeması sonunda, bir yılda inşa olunan toplam konut sayısı ise 121 509 olup, bu yıllık konut talebinin ancak 2/3 ünü karşılayabilmektedir. Buna karşılık devlet toplumcu bir hizmet anlayışıyla konut sorununa sahip çıkıp yüksek gelir sahibi grupların konut finansman sürelerini kısıtlayabilseydi, örneğin Tablo XIV. deki gibi bir sonuç sağlanabilirdi.

Tablo XIV. Devlet eliyle plânlanan ve uygulanan bir konut yatırım politikası sonunda, konut maliyetlerinin birbirlerine çok yaklaştırılabileceğini, ayrıca toplam konut sayısının da artırılabileceğini göstermektedir. Böyle bir plânlamanın uygulanabilmesi halinde 10 000 den fazla nüfuslu şehirlerin toplam konut talebi de karşılanabilmektedir.

Bu gerçekleri şu şekilde de ifade edebiliriz; Konut yatırımları bugünkü biçimiyle sürdürülecek ve teşvik edilecek olursa, aşağı gelir gruplarının konut standartları sürekli olarak kötüleşirken, yüksek gelir grupları uzun süreli finansmanlar sonunda çok lüks konutlara sahip olacaklardır. Oysa, devlet eliyle gerçekleştirilen bir uygulama ile, yüksek gelir gruplarının konut maliyetlerinin belirli bir değerin üstüne çıkması önlenebilirse, aşağı gelir grupları çok daha iyi konutlara sahip olabileceklerdir. Elbetteki böyle bir çözüm bile kökten ve kalıcı bir çözüm sayılamaz. Konut sorununa gerçek bir çözüm getirebilmenin tek yolu, sömürünün ortadan kaldırıldığı toplumsal bir düzende, gelir adaletini sağlayabilmek, belirli sınıf ve tabakalar arasındaki gelir uçurumlarını toplumcu bir anlayışla kısa bir süre içerisinde kesinlikle kapatabilmektir.

Fakat bugün devlet tarafından uygulanan reformist, evrimci bir konut politikası bile mevcut değildir. Kamu kesiminin bu kasıtlı pasif tutumu İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında şu şekilde dile getirilmektedir. «Kamu kesimi .... **kesin zorunluluk** olduğu **özel** durumlarda halk konutu yaparak ve mahrumiyet bölgelerinde kamu personeli lojmanları inşa ederek konut sektörüne yatırımcı olarak girecektir.»

(Bak : Kalkınma Plânı İkinci Beş Yıl. 1968 - 1972, S. 286).

TABLO XIV
GELİR GRUPLARINA DEĞİŞİK FİNANSMAN SÜRELERİ UYGULANMASI HALİNDE KONUT MALİYETLERİ

Gelir grubu	Finansman süresi (Yıl)	Ortalama konut maliyeti (TL)	İnşa edilebilecek konut sayısı
1	15	15 405	4 668
2	10	16 130	45 165
3	8	20 288	17 599
4	6	21 378	20 756
5	6	25 530	18 511
6	6	26 609	20 489
7	5	26 780	1 166
8	4	27 820	16 081
9	3	37 368	22 505
10	3	76 746	14 625
		Toplam :	181 565

(Kaynak: Şehirsel Toplum Kalkınması Açısından Ülkemizde Şehirleşme Hareketleri. S. 39)

Özel sektöre öncelik tanıyan bu görüş bir başka açıdan ise şöyle savunulabilmektedir : «Konut inşaatının istihdam yaratıcı ve özellikle mevsimlik işsizliği emici niteliği dikkate alınarak, bu sektörde işgücü yoğunluğuna **geleneksel teknolojilerin** kullanılmasına devam edilecektir. Teknolojik gelişmeler rasyonalizasyon ve standartlaşmaya yöneltilecek, **prefabrike konut** yapımından bir zorunluk olmadığı hallerde **karşılanacaktır**».

(Bak : Kalkınma Plânı İkinci Beş Yıl. 1968 - 1972. S. 286).

Görülüyorki kamu kesiminin yurdumuzdaki konut sorununa çözüm getirmeğe niyeti dahi yoktur. Devletin temel görevinin, temel sorumluluğunun ne pahasına olursa olsun «kâr» sağlamak isteyen kapkaçcı bir özel sektöre yeni sömürü alanları, yeni sömürü olanakları sağlamak olduğu, kamu kesiminin her koşulda özel sektörü desteklemesi gerektiği görüşü iktidarlarca açıkça benimsenmiş bulunmaktadır.

III. KÖY KONUTLARININ DURUMU :

Şehir konutları hakkında elimizde bulunan bilgilere kıyasla, köy konutları hakkındaki bilgilerimiz çok daha yetersizdirler. Bununla beraber 1965 yılında köylük yerlerdeki toplam konut sayısının 3 milyon 430 bin olduğu tesbit edilmişti. Bu konutların en az 16 000 i mağara, çadır gibi konutlardır. Köy konutlarının % 59 u sağlam, % 24 ü onarılabilir, % 17 si çürük olarak tanımlanmakta iseler de, sağlam konut oranının daha düşük olduğu son yıllardaki depremlerin doğurduğu hasarlarla belgelenmiş bulunmaktadır. Mevcut konutların % 51.4 ü düz çatılı olup kil ve toprakla örtülü, % 48.4 ü beşik ve kırma çatılıdırlar. Tüm konutların % 48.5 inin pencereleri camlı, % 55.5 inin ise pek az penceresi camlı, diğerleri tahta ve benzeri maddelerle kaplı olan pencereye sahip konutlardır. 200 000 konutun hiç penceresi yoktur. Bu konutların çok büyük bir kısmı en ilkel bir yıkanma yerinden yoksundur. 1963 yılında Türkiye köylerinin ancak 1227 sinde hamam ve 16 209 unda umumi helâ bulunmaktaydı. 1960 yılı sonunda, 65 bin köy yerleşimi yerinden 1.39.0 unun, yeni 25 bin köyün içme suyu yoktu. 19 bininin suyu ise yetersiz durumdadır. Yine 1966 yılında ele alınan projelerin tamamlanmasıyla 65 000 köy içinde 693 köy elektriğe kavuşturulmuş olacaktı. 1968 yılında elektrikli köylerimizin sayısı sadece 2000 dir. Demekki toplam köyler içinde elektrikli köylerin oranı % 3.1 dir. Köy konutlarımızın % 79.7 sinde mutfak ve % 28 inde helâ mevcut değildir. Köy emekçilerinin şehir emekçilerinden daha kötü koşullarda yaşadıkları ortadadır.

Fotoğraf: Erdoğan YAŞLICA

5000 den az nüfuslu yerleşim bölgelerindeki konutları Oda sayılarına göre sınıflandıracak olursak Tablo XV. i elde ederiz.

Tablo XV. Köy konutlarının % 58.4 ünün bir ve iki odalı konutlardan oluştuğunu göstermektedir. Diğer bir deyişle, köy konutlarının büyük bir çoğunluğu, tıpkı şehirlerimizde olduğu gibi, barınma koşulları çok kötü kulübelerden ibarettir. Köy konutlarımızdaki sıkışıklığı daha belirli bir şekilde ortaya koyabilmek için, bu konutların hane halkları ve oda sayısı bakımından değerlendirilmesini yapmak gerekmektedir. Bu değerlendirilme TABLO XVI. da verilmiştir.

TABLO XV

5000 DEN AZ NÜFUSLU YERLEŞİM BÖLGELERİNDE KONUTLARIN ODA SAYILARINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI

Oda sayısı	Konut sayısı	%
1	795 764	22.76
2	1 244 481	35.62
3	759 814	21.74
4	441 171	12.62
5	124 591	3.56
6	81 627	2.34
7	47 399	1.36

(Kaynak : Kalkınma Plânı. İkinci Beş Yıl. 1968 - 1972. S. 277)

TABLO XVI.

HANE HALKLARININ KONUTLARDAKİ ODA SAYILARINA GÖRE DAĞILIMI

	Toplam	Oda sayısı 1	2	3	4	5	6	7	8+
Hane halkı sayısı	3 491 727	909720	1341002	646870	342872	76209	40806	10164	18005

(Kaynak : Genel Nüfus Sayımı. 24.10.1965. S. 679).

Tablo XVI. ya göre köylerimizde yaşayan hane halklarının % 28.6 sı tek odalı konutlarda, % 38.4 ü iki odalı konutlarda yaşamaktadırlar. Dolayısıyle bir ve iki odalı konutlarda yaşayan hane halkı oranı % 67.0 ye ulaşmaktadır. Bundan başka üç kişiden oluşan 112014, dört kişiden oluşan 139630, beş kişiden oluşan 143558, altı kişiden oluşan 128457, yedi kişiden oluşan 93901, sekiz kişiden oluşan 61810, dokuz kişiden oluşan 34949 ve on kişiden oluşan 20989 hane halkı tek odalı konutlarda yaşamaktadırlar. Tek odada yaşayan on ve daha fazla kişiden oluşan hane halkı sayısı 47587 dir. Onbeş ve daha fazla kişiden oluşan 5028 hane halkı tek bir odaya sıkışmış durumdadır.

KÖYLERDE KONUT İHTİYACI :

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânının hazırlanması sırasında, plâncılarımız genellikle toplumcu ilkelerden hareket etmişler ve araştırmalarında toplumsal sorunlarımızın çözümünün kamu kesiminin temel sorumlulukları arasında yer aldığını açıkca ortaya koymuşlardı. Özel sektöre ancak ikinci dereceden ağırlık tanıyan bu görüş Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânına egemen olmuşsa da, plânın uygulanması sırasında yurtsever plâncılarla işbirlikçi politikacılar arasında kaçı-

Fotoğraf: Fahri YETMAN

nılmaz çatışmalar çıkmış ve bu mücadele sömürü güçlerinin galebesiyle sona erdikten sonra, Devlet Plânlama Teşkilâtına özel sektörü desteklemekten başka görev verilmemiştir. Birinci ve İkinci Kalkınma Plânlarına egemen olan bu iki zıt görüş, çeşitli tahmin ve değerlendirmelere de yansımış, Birinci Plânda saptanan toplumsal ihtiyaçlar, İkinci Plânda büyük ölçüde azaltılmışlardır. Bu gelişimin somut bir örneğini köylük bölgenin konut ihtiyacının saptanmasında görüyoruz. Aşağıda verilen Tablo XVII. deki konut ihtiyacı değerleri Birinci Kalkınma Plânından alınmışlardır.

Tablo XVII. ye göre, İkinci Beş Yıllık Kalkınma sürecinin başlangıcı olan 1967 yılında köylerimizdeki konut ihtiyacı 113 184 birim olacaktır. Bununla beraber kamu kesiminin temel görevinin özel sektörü geliştirmek olduğu görüşünün egemen bulunduğu İkinci Kalkınma Plânında köy konutları ihtiyacı şu şekilde saptanmaktadır. «İkinci Beş Yıllık Plân döneminde demografik değişikliklerden doğan köy konut birimi ihtiyacı yılda 44 600 dür. Afetler ve yenileme faktörünün eklenmesi ile 1968 - 1972 arası yıllık ortalama köy konutu ihtiyacı **60 000** birim olarak kabul edilmiştir» (Bak: Kalkınma Plânı. İkinci Beş Yıl. 1968 - 1972. S. 283).

Görülüyor ki Birinci Kalkınma Plânı ile, İkinci Kalkınma Plânının verdiği değerler arasında büyük bir fark vardır. İkinci Kalkınma Plânında köy konutu ihtiyacı yarı yarıya azaltılarak 113 184 birimden 60 000 birime indirilmiştir. Köy konut ihtiyacı değerleri arasındaki bu fark bile, iki Kalkınma Plânına birbirine zıt toplumsal görüşlerin ürünü olduğunu ortaya koymaktadır.

TABLO XVII

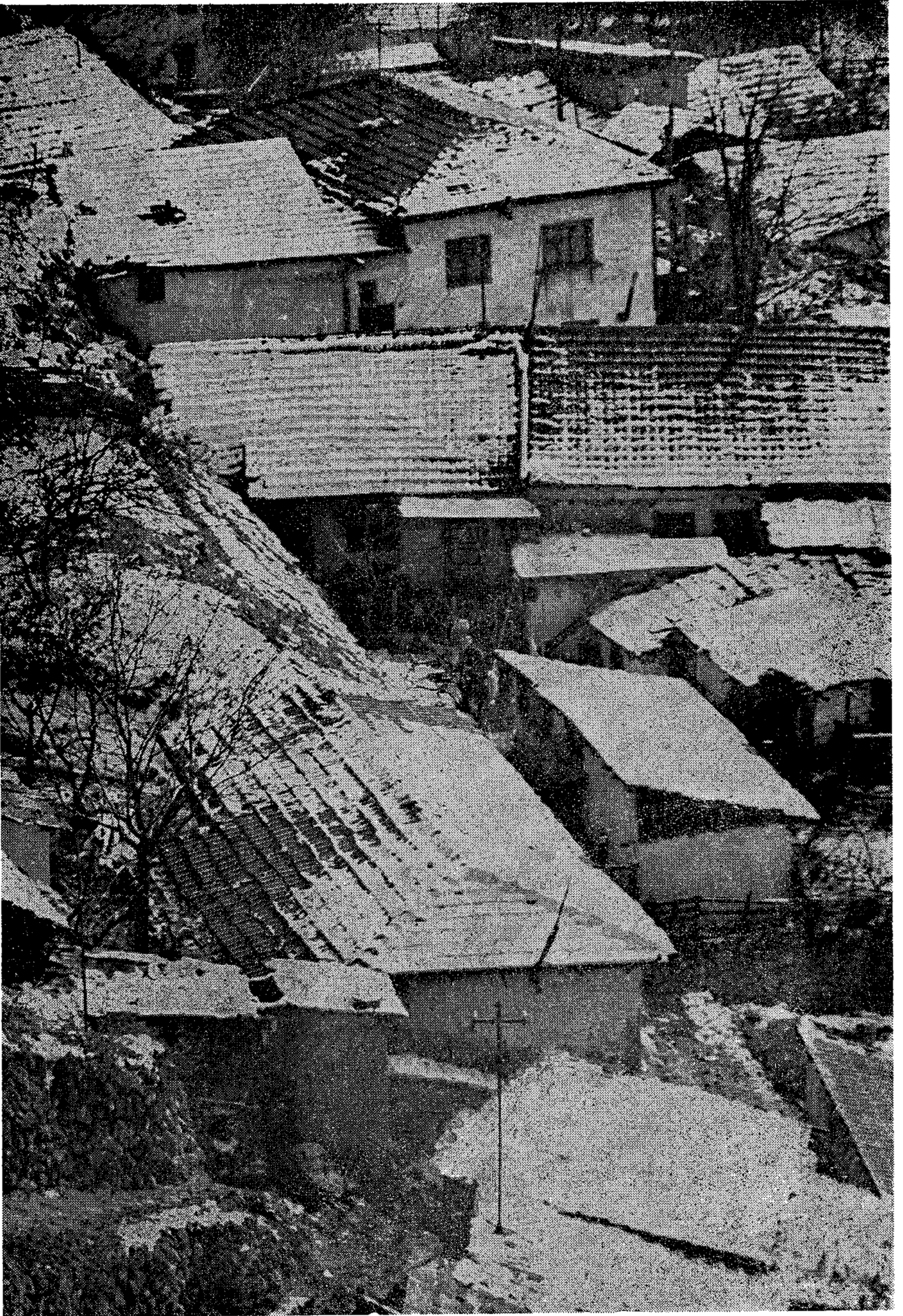
KÖYLERDE KONUT İHTİYACI

Yıllar	Nüfus artışından	Yenilemeden	Afetlerden	Sıkışıklığın giderilmesinden	Toplam
1962	71 600	20 650	2000	10 734	104 984
1963	73 100	20 650	2000	10 734	106 484
1967	79 800	20 650	2000	10 734	113 184
1975	95 800	20 650	2000	10 734	129 184

(Kaynak: Kalkınma Plânı. Birinci Beş Yıl. 1962 - 1967 S. 431).

IV. KONUT SORUNUNUN ÇÖZÜMÜ :

Bütün toplumlarda, temel sorunların çözümü ancak ve ancak sömürünün ortadan kaldırılmış olduğu, halka dönük, toplumcu bir düzenin gerçekleştirilmiş olmasıyla mümkündür. Temelde sömürüye dayanan, emekçi sınıf ve tabakalarının ürettiği değerlere egemen sınıfların el koymalarına olanaklar sağlayan bir toplumsal yapı içerisinde temel sorunlara köklü ve kalıcı çözümler getirilmesi mümkün değildir. Bununla beraber dışa bağımlı böyle bir geri bıraktırılmış düzen içerisinde dahi girişilebilecek eylemler, gerçekleştirilebilecek aşamalar mevcuttur. Halka dönük eylem ve direnimlerin birikimi, yoğunlaşması ve güçlenmesi, sömürü düzeninin gereken şekilde değişimini hazırlayan ana etkenler arasındadır. Bu nedenle konut sorunumuzun çözümünde atılması gereken ilk adım, devrimci bilim adamlarımız, mühendis ve mimarlarımız aracılığıyla konut sorunu nun temel nedenlerinin emekçi halkımıza anlatılması, emekçi halkımızın bu konuda gereken şekilde bilinçlenmeleridir. Bu bilinçlemeyi gerçekleştirebilmek için ise, herşeyden önce mühendis ve mimarlarımızın, teknisyen ve teknikerlerimizin, bir kelimeyle Türkiye Teknik Ordusunun konut sorununun temel nedenlerini kavraması, konut sorununun, tıpkı diğer toplumsal sorunlarımız gibi, dış ve iç sömürüyle asırlardır geri bıraktırılan toplumsal yapımızın doğal ve kaçınılmaz sonucu olduğunu açıkça görebilmesi, şehirlerimizdeki lüks konut yatırımlarının yüksek gelir gruplarının talepleri tarafından belirlendiğini anlayabilmesi, bir kelimeyle konut sorununun Türkiye'de gelir dağılımındaki adaletsizlik ve çarpıklığa doğrudan doğru-

Fotoğraf: İlhan GÜLEÇ

ya bağlandığının kesinlikle bilincine varması gerekir. Diğer bir deyişle, Türkiye'nin günümüzdeki geriliğini, fakirliğini, ekonomik güçsüzlüğünü asırlardır süregelen dış sömürünün belirlediğini açıkça görebilenler, konut sorunumuzun temel nedenini halkımızın fakirliğine, ya da iki yüzlü bir teslimiyet, tevekkül mistisizmle kadere, «takdir-i ilâhi» ye bağlayamazlar. Apaçık kavramamız gereken gerçek, konut sorunumuzun, dış ve iç sömürüyle belirlenen toplumsal yapımızın kaçınılmaz bir ürünü olduğudur.

Böyle bir sömürü düzeninde devrimci, bilinçli bilim adamlarımızca, Türkiye Teknik Ordusu, güçlü baskı grupları halinde halka dönük eyleme, halka dönük direnime geçtiklerinde, konut sorunumuzun nedenlerini emekçi halkımıza açıkça gösterebilir ve bugünkü yapı içerisinde gerekli tepkilerle doğru çözümleri, sınırlı biçimlerde de olsa, mevcut iktidarlara kabul ettirebilirler. Getirilecek çözümler temelde toplumcu ülkelerle hazırlanmış olan Birinci Kalkınma Plânında öngörülen çözümlere çok yakın olacaktır. Şöyleki :

İktidarlara kabul ettirilecek Ana İlkeler :

1. Lüks konut yapımının kısılması ve sağlık bakımından sakıncası olmayan en ucuz halk konut tipinin seçilmesiyle, daha çok sayıda konut yapımını ve daha geniş bir kütlenin barındırılmasını sağlamak,

2. Her türlü arsa alım - satım oyunlarını önleyici tedbirlerle, ev yaptırmak isteyenlerin uygun fiatlarla arsa edinmesini sağlamak,

3. Sahiplerinin oturacakları evlerle birlikte düşük kiralı halk konutları yaparak kiranın özellikle dar gelirli ailelerin imkânlarını zorlayıcı etkisini azaltmak,

4. Gecekonduları içinde oturanlara konut bulmadan yıkmamak. Herşeyden önce bu gecekonduların arsa mülkiyeti problemini çözmek, kamu hizmetlerini tamamlayarak durumlarını düzeltmek.

5. Halk tipi evlerin yapımı yoluyla **yatırımı arttırmadan** şimdiden % 60 - 80 kadar fazla konut inşa edebilmek.

6. Konut yatırımlarının, çoklukla lüks konutlara yönelmesini önleyici tedbirleri almak. Lüks konut yapımına hiçbir şekilde konut kredisi vermemek, ayrıca ek vergiler koymak.

7. Halk tipi konut yatırımlarına, konut kredileriyle vergi muafiyeti ve diğer kolaylıklar tanımak.

8. Belediyeler elindeki arsaları öncelikle halk tipi konut yapanlara şartlı satış yoluyla ayırmak ve arsanın el değiştirmesini önlemek.

9. Az gelirli yurttaşların konut yapımını, proje, teknik yardım, konut kredisi ile desteklemek. (Bak : Kalkınma Plânı. Birinci Beş Yıl. 1962 - 1967 S. 429 - 432).

10. Kent topraklarını kamulaştırmak, böylece arsa spekülâsyonunu önleme yolunda gerekli tedbirleri almak.

11. Konut yatırımlarını kamu kesiminin temel sorumlulukları arasına sokmak, kapkaççı bir özel sektörün bu alandaki sorumsuz faaliyetlerini önlemek.

12. Bir kelimeyle yurt çapında halka dönük toplumcu bir konut politikasını oluşturmak, bu politikayı gereken eylem ve direnim biçimleriyle iktidarlara kabul ettirmek.

Türk İmalât Sanayii ve Ortak Pazarda Rekabet Olanakları

Prof. Dr. Gülten KAZGAN
İktisat Fakültesi

Ortak Pazar üyeleriyle yapılan anlaşmaya göre, «Geçiş Dönemi» ne girmeğe, yani dış ticaret rejimini yavaş yavaş liberalleştirerek bu ülkelerin sanayii ile rekabet etmeğe hazırlanıldığı şu günlerde, Türk imalât sanayinin Ortak Pazar içinde rekabet gücü üzerinde durmak gerekmektedir. Türk imalât sanayii, bu ülkelerin imalât sanayii ile eşit rekabet koşullarına kavuşabilir mi? Kavuşmazsa niçin? Bu ülkelere dış ticaret rejimini liberalleştirerek vereceğimiz tavizler, sınaî gelişmeyi ne yolda etkileyecektir? Bunlar ve bunlara benzer bir dizi soru ve sorun, taviz verme dönemine girmeğe hazırlandığımız şu günlerde, Türk iktisatçılarının zihnini meşgul etmektedir.

Bilindiği gibi, Ortak Pazar, Dünyanın en gelişmiş - sanayileşmiş altı ülkesinin, sınaî ve teknolojik güçlerini birleştirerek, uluslararası piyasalarda rekabet güçlerini artırmak amacıyla kurdukları bir zenginler kulübüdür. Kişi başına milli geliri sanayileşme düzeyinin göstergesi kabul edersek, bu ülkelerin altısında da, kişi başına millî gelir yılda 1600 - 2000 dolar arasındadır. İtalya'da kişi başına geliri düşüren Güney İtalya ise, topluluğa özel bir yardım statüsüyle bağlıdır. Türkiye ile beraber «ortak üye» statüsündeki Yunanistan'da da kişi başına millî gelir 750 dolar kadardır. Türkiye'nin rekabet etmeğe hazırlandığı bu topluluk karşısında, rekabet gücünün ne olacağını, gerçekte, tek bir rakam dahi gösterebilir. Bu da, Türkiye'de — resmi döviz kurunun, dolarla hesaplanan kişi başına geliri şişirmek eğilimine rağmen — kişi başına gelirin yılda 350 dolar civarında bulunmasıdır. Ancak, bu rakamın gerisinde henüz kurulmakta olan sanayilerin güçsüzlüğü; kronikleşmiş dış ödeme açıkları; çok sıkı ve dolaysız müdahale tedbirleriyle kısıtlanmağa çalışılan bir ithalat seviyesi ile gelişme için gerekli ithalat yapısını oluşturmak amacına yönelmiş dış ticaret politikası zinciri; sınırlı bir ihracat kapasitesi; bağımlı teknoloji gibi çok çeşitli sorunlar yatmaktadır.

Genellikle, Ortak Pazar'a hemen girmeyi savunanlara hakim olan kanı, sanayiin kullandığı aramallar ve yatırım malları gümrük ve kota gibi fiyatlarını yükseltici etkilere tabi olmaksızın ithal edildiğinde, Türk sınaı mamullerinin fiyatlarının düşeceği, dünya piyasalarında rekabet gücüne kavuşacaklarıdır. Oysa, Türk sanayiinin rekabet gücünü azaltan ne tek ne de en önemli neden dış ticaret tahditleridir. Ayrıca, bu tahditlerin kaldırıldığı bir halde, Türk imalat sanayii bir taraftan rekabet olanağını, halen üretimin yoğunlaştığı tüketim mallarında elde etse dahi, diğer etkenler gelişmesini çıkmaza sürecek niteliktedir. Bu incelememizde, ortaya koymak istediğimiz sorunlar, esas itibariyle, bu son ikisidir.

I — Türk imalat sanayii Ortak Pazar Sanayii ile niçin eşit rekabet koşullarına sahip olamaz?

Türk imalat sanayiinin Ortak Pazar (AET) içinde rekabet edememesinin temel nedeni, yapısaldır. Parasal etkenler, (gümrük vergi hadlerinin, ithalatçı rantlarının yüksekliği, para kurunun yüksek tutulması gibi- maliyet yüksekliğine yolaçan yapısal etkenler yanında ancak ikinci derecede bir önem taşımaktadır. Yapısal olarak belirttiğimiz nedenleri şöyle açıklayabiliriz.

Teknolojinin geriliği; faiz haddinin yüksekliği; geniş halk kitlelerinin gelir seviyesinin düşüklüğü dolayısıyla büyük ölçekte üretimin maliyeti düşürücü etkilerinden yararlanılamaması; ve imalat sanayiinde - petrol, demir - çelik, gibi küçük ölçek üretime teknolojik olarak imkân vermeyen alanlar dışında küçük firmaların hakim olması dolayısıyla iç fiyatların bu yüksek maliyetlerin etkisi altında oluşması; yetişkin, yüksek teknik yetenekli eleman kıtlığı, mevcutlarında, ülke dışına kaçmak eğilimi, Türk imalât sanayiin rekabet gücünü sınırlayan yapısal nedenleridir.

Bugün, Türk ve AET sanayii arasındaki teknolojik seviye farkı, en az 50 - 75 yıl civarındadır. Teknolojik gelişmenin kaynağı bu

ülkeler olduğu ve daima öncülük bunlarda kaldığı için, aradaki teknoloji açığının kapanması da söz konusu değildir. Tamamiyle doğru olmamakla beraber, eğer işçi ücretleri, emek verimliliğinin ve bu da, teknolojik seviyenin göstergesi kabul edilirse, AET'de işçi ücretleri imalât sanayiinde - Türkiye'dekinin 3 - 3.5 katı kadardır. **Teknolojinin geriliği, maliyetlerin yüksek olmasının başlıca nedenidir.**

Bir ikinci neden, faiz hadlerinin yüksekliğidir. Yapılan hesaplara göre, bugün, Türk imalât sanayiinde faiz hadleri AET'den % 80 - 100 oranında daha yüksektir. Faiz hadleri, ekonomide kapital birikimi arttıkça, yani, ekonomi geliştikçe düşmektedir. İmalât sanayii, tarım ve hizmetlere nazaran daha kapital - yoğun bir üretim dalı olduğu için, faiz hadlerinin yüksekliği, kapital maliyeti yüksekliği nedenlerinden biri olarak, bu kesimde maliyetleri AET ülkelerine nazaran yükseltmektedir. İmalât sanayiinin en dinamik, en süratli gelişme ve teknolojik değişme gösteren alt - dalları ise, en kapital yoğun dallardır. Makina - teçhizat, taşıt araçları, kimya, petrol, gibi, alt - kesimler, bu bakımdan, özellikle, maliyet farklarına yol açmaktadır.

Kapital maliyeti yüksekliğinin ikinci bir nedeni, amortismanlardır. İthal edilen kapital eşyasında dolar fiyatı, bugün 15 TL. civarındadır. Fakat, çok zaman, döviz kıtlığının etkisi dolayısıyla, kapital teçhizatının iç ve dış fiyat farkları, salt ithalatta alınan vergiler dolayısıyla dolar fiyatının yükseldiği 15 TL. nin de çok üstüne çıkmaktadır. Ülke içinde üretilen kapital eşyası da, faiz haddinin yüksekliği, teknolojinin geriliği gibi nedenlerle, AET'den daha yüksek fiyatta sayılmaktadır. Bu nedenler, amortismanları ve dolayısıyla yüksek kapital maliyetine bağlı olarak malların maliyetini yükseltmektedir. Biraz ilerde inceleyeceğimiz nedenlerle, tüm kapital teçhizatının ülke içine gümrüksüz ithali ise, mümkün değildir.

İmalât sanayiinin ham maddelerinden bir kısmı, sanayi dışı ürünlerdir; pamuk yün gibi tarımsal ürünler veya madenlerdir. Fakat, çok büyük bir kısmı da, imalât sanayiinin kendi ürünleridir. Pamuk, deri, bakır, krom gibi Türkiye'nin AET ülkelerine ihraç ettiği belli başlı ham maddelerde, vergi iadesine rağmen çünkü, bunun etkisi, ulaştırma ve diğer masraflar dolayısıyla AET ülkelerinde yükselen maliyetlerle bertaraf edilmektedir. Ham madde fiyatları yüksekliğinin, bunlara dayanan alt - imalât dallarının rekabet gücünü azalttığını söylemek mümkün değildir. Fakat, imalât sanayiinin kullandığı aramalların yine imalât sanayii olduğu hallerde, kapital eşyası için belirtilen nedenlerle, aramalların maliyetleri ve fiyatları da yüksektir. Kısacası, faiz hadleri ve amortismanlar yoluyla kapital maliyeti, kapital maliyeti yüksek olduğunda da, sınaî kaynaklı aramalların maliyeti yükselmektedir. İthal malı girdilerde de,gümrük resimleri ve kotalar maliyeti yükseltici bir etki yaratmaktadır. Gerçekte, iç piyasayı dış piyasadan ayıran bu duvarlar, sanayii monopolcü duruma getirdiği için, fiyatlara büyük çapta monopol rantlarının da dahil olduğu bir gerçektir. İç rekabetin de bulunmadığı alanlarda, bu rantlar fiyatların özellikle yüksek olması ve dolaylı olarak bunları kullanan bütün diğer imalât dallarında fiyatların yükselmesi sonucunu vermektedir.

Üçüncü bir neden, iç piyasanın, gelir seviyesinin düşüklüğü dolayısıyla, sınırlılığıdır. Araştırmalar, bir ülkenin, geniş halk kitlelerinin tüketimine dolayısız ve dolaylı yoldan girebilecek çapta üretim ölçeği büyümeyen malların, maliyetinin düşürülerek, büyük çapta ihracatçı olamadığını göstermektedir. Az gelişmiş ülkelerin pamuklu dokuma ihracatçısı olabilme nedeni olarak da, bunun iç piyasada geniş tüketici kitlesi bulması önerilmektedir (1). Türkiye'de, gelir elastikiyeti yüksek, dinamik gelişmesi olan mallar için iç piyasa, henüz çok sınırlı, dolayısıyla maliyetler yüksektir. Çimento, demir - çelik gibi birkaç alt - imalât dalı bir tarafa bırakılırsa, atıl kapasite, maliyet yüksekliğinin başlıca nedenlerinden biri olarak gözükmektedir.

Eşit rekabet şartlarının oluşmasını engelleyen bu nedenlere karşı, Türkiye'de, işçi ücretlerinin AET ülkelerinden düşük olması ve emek verimliliği farkının, genellikle, ücret farklarından daha düşük olması, Türkiye'nin bu ülkelere karşı tek avantajıdır. Yani birim emek maliyetinin düşüklüğü, Türkiye'ye, bu ülkeler karşısında avantaj sağlayan tek etkendir. Eldeki göstergeler, 1960'dan buyana olan dönemde, reel işçi ücretleriyle emek verimliliğinin aynı oranda arttığını, yani toplu sözleşmenin birim emek maliyetlerini yükseltmediğini, birim emek maliyetinin sabit kaldığını ortaya koymaktadır. An-

---

(1) N. Kaldor, «Essays in Economic Policy; London 1964, s. 185; C. P. Kindleberber, «Foreign Trade and the National Economy» Yale University Press 1962, s. 58 - 9.

cak bu bir «ortalama» için doğrudur; her bir alt imalat kesiminde durum farklı olabilir.

11 — Kapital Teçhizatı ve Aramalların Tümünün İthali Mümkün müdür?

Türk imalât sanayiinin rekabet gücünü, ithal malı kapital teçhizatı ve aramallarda uygulanan koruma politikasının azalttığı önerisinin doğal sonucu, bunların yerli sanayie dünya fiyatları üzerinden sağlandığında, yerli sanayiin rekabet gücünün artacağı önerisidir. Ancak makina - teçhizat ve aramal talebinin artış hızı ve Türkiye'nin kronik ödeme açıklıkları gözönünde tutulduğunda, bunun mümkün olamıyacağı ortaya çıkmaktadır. Diğer bir deyişle, Türk imalât sanayinin rekabet gücünü azaltan nedenin, yukarda değindiğimiz yapısal nedenler değil de, koruma politikasının doğurduğu parasal etkenler olduğu kabul edilse dahi, aşağıda inceliyeceğimiz nedenler, bunu imkânsız hale getirmektedir.

Türk imalât sanayii, halen dayanıksız ve yarı dayanıklı tüketim eşyası üretmektedir. Üretimin % 61 i bu niteliktedir. Oysa, çeşitli imalât kesimlerinin gelir elastikiyetleri, Türkiye'de şöyle hesaplanmıştır :

yetersizliği dolayısıyla, büyük ölçüde dışa bağlı oluşudur. Halen, Makina techizat ithali (1968 yılı) toplam ithalatın % 44.5 nu teşkil etmektedir; 1961 - 68 yılları arasında, toplam ithalatın % 39.1'inden % 44.5 na yükselerek, toplam ithalat artışından daha sür'atle yükselmiştir. Ortalama yıllık artış hızı % 9'dan biraz fazladır. Halen, (dayanıklı tüketim malı niteliğindeki taşıt araçları hariç, yatırım malı niteliğindekiler dahil) makina ve teçhizat ihtiyacının yerli üretim tarafından karşılanan kısmı % 34 kadardır; bu % 34'ün de ancak % 62'si yerli olup, geri kalanı ithalat niteliğindedir. (1968) Ekonominin yılda % 7 oranında büyüme hızını veri kabul edersek, 1982'de makina - teçhizat ihtiyacının % 70'inin iç üretimle karşılanması ve bu % 70'in de % 80 oranında yerli uretim kullanması halinde, makina - teçhizat ithalatı 469 milyon $ olacaktır; fakat, bu oranlar sırasıyla, % 50 ve % 60 olduğu takdirde, ithalat 840 milyon $ yükselecektir. % 6.5 gelişme hızı için, 1982'de ithal miktarı sırasıyla, 403 ve 721 milyon $ dır. Bu rakamlara, yerli makina - teçhizat imali için gerekli metaller teknoloji v.s. için ithal giderleri dahil değildir. (1968 yılı makina - teçhizat ithal gideri 340 milyon $ dır).

	Alt kesimler	Gelir elastikiyeti katsayısı
1)	Madeni eşya, makina imâlatı, tarım makinaları, elektrik makinaları	2.699
2)	Taşıt araçları imal ve onarım	2.036
3)	Cam, seramik, çimento sanayii	1.393
4)	Kağıt - basım, lastik plâstik işleme, kimyevî gübre ve maddeler, petrol ürünleri	1.364
5)	Gıda, dokuma - giyim, orman ürünleri, deri ve kösele, tütün, alkollü içkiler	1.096

(Kaynak : DPT, «Milli Ekonominin Uzun Vadeli Gelişme ve Sanayiileşme perspektifleri: Bir Makro Tahlil (1972 - 1982) Bölüm II s.12).

Türkiye'de halen, imalat sanayiinde ağırlık, (5) No.lu grupta, gelir elastikiyeti en düşük olan alt - kesimlerdedir. Oysa, yüksek gelir elastikiyetinden anlaşılacağı gibi, kişi başına gelir seviyesi yükseldikçe, en sür'atli gelişme olanağı taşıyan üretim alt - kesimleri, makina - techizat grubu ve onu izleyen taşıt araçları grubudur. Ancak, bu iki grup alt - kesimin bir diğer niteliği, iç üretimin

En iyimser tahminlere göre, 1982 yılında Türkiye'nin makina - teçhizat ithali için ayırabileceği döviz 650 - 700 milyon $ ın üzerinde olamayacaktır. Ekonomi'nin, 1982'de makina teçhizatı ithalini 650 - 700 milyon $'da tutarak % 7 büyüme için, iç üretimin 1968 - 82 yılları arasında, yılda ortalama % 13.5 - 14 oranında artması gerekir. % 6.5 gelişme hızı için, bu oran, % 11 - 12 dir. Diğer bir deyişle, gelişme hızının düşmemesi için, gelecekte makina - teçhizat ithalini karşılanabilir seviyeye indirecek şekilde, bu kesimde ithal ikamesine gitmek gerekmekte-

dir, Makina - teçhizat kesiminde belirtilen büyüme hızına erişildiği takdirde, 1982'de, yerli ihtiyacın % 41 - 42 si yerli üretimle sağlanmış olacaktır, Eğer, yerli üretim payı 1968'deki seviyede kalırsa, 1982'de % 6.5 büyüme için, makina - teçhizatı ithal gideri 870 milyon $, % 7 büyüme hızı için de 1.057 milyon $ olacaktır, Bu tutarlar, öngörülen döviz gelirleri artışlarıyla karşılanabilir çapta değildir. 1982'de toplam ihracat gelirinin 1.376 - 1.441 milyon dolar civarında olacağı tahmin edilmektedir (2).

Bu bakımdan, makina - teçhizat imalinde ithal - ikamesine gidildiğinde, bu kesimde koruma politikası kaçınılmaz şekilde iç fiyatları dış fiyatlara nazaran yükseltecek; bu teçhizatı kullanan yerli sanayicinin amortismanlarını ve maliyetlerini dış piyasaya nazaran artıracaktır. Bu kesimde ithal ikamesine gidilmediği takdirde, gelişme hızını düşürmek gerekecektir (3).

Buna çok benzer bir durum, imalat sanayii (ve bu arada tarımın) çeşitli ara mallarını üreten kimya sanayii için sözkonusudur. 1961-67 yılları arası, Kimya sanayiinin girdi ve ikame malı olarak ithalatı endeksi (1961 = 100) 270'e çıkmıştır. Makina teçhizatta, oysa, 1961 - 68 arası ithalat artışı endeksi sadece, 170 kadardır. Yapılan doğrusal programlama çalışmaları, millî gelir artışını maksimumlaştırma ve dış açığı küçültmek için, kimya sanayiinde ithal - ikamesi gerekli olduğunu göstermektedir (4). Nitekim, petro - kimya tesisleri, ithal - ikamesini önemli ölçüde gerçekleştirecektir.

Kimya sanayiinin, tamamlayıcı ve ikame edici nitelikteki ithalatı, bugün toplam ithalatın % 10'unu teşkil etmektedir. Bu kesimde de, gelişme hızını yüksek tutmak ve dış ödeme açığını küçültmek için, ithal - ikamesine gitmek, yerli sanayiin, bu kimyasal maddeleri kullandığı ölçüde, girdi maliyetlerini dünya maliyetleri üzerine çıkarmak demektir. İthal ikamesine gitmemek, dış ödeme güçlükleri dolayısıyla, gelişme hızının düşürülmesi demektir.

Kısacası, gelişme hızını yüksek tutmak için kimya ve makina - teçhizat sanayilerinde ithal - ikamesine gidilmesi, aynı zamanda, bunları kullanan yerli sanayiin maliyetlerinin dünya maliyet - fiyatlarının üzerine çıkması demektir.

İthal malı makina - teçhizatı (veya kimyasal maddeler gibi ara malları) dünya fiyatları, yani 9 TL. = 1 $ üzerinden ithal etmek ve böylece sanayiciye eşit rekabet olanağı vermenin bir diğer olumsuz etkisi, bu ithal malı sermaye techizatı ve girdileri kullanan sanayileri kârlı hale getirerek, ithal döviz giderini Türkiye'nin karşılaması mümkün olmayan seviyeye yükseltmesidir. Bugün ithal dolar fiyatı 15 TL. nin altında olmadığı halde, ithal malı girdi kullanımı makina - teçhizat (taşıt araçları dahil), kimya sanayiinin bazı altdalları (boya, deterjan sabun gibi), sentetik liflere dayanan dokuma, oto lastiği sanayilerinde çok yüksek oranlardadır. Dolar fiyatı, ithalatta 9 TL. olacak şekilde, vergilerresimler, teminat maliyeti v.s. bertaraf edildiğinde, bu tür sanayilerin kârlılığı daha da artar. Bunun, bir taraftan ithal giderini karşılanamayacak seviyeye yükseltmek; bir taraftan - dış tüketim biçimlerinin bize aktarılması yoluyla - iç tüketimi yükseltmek; bir taraftan çok düşük katma değerli sanayileşme gibi, çok olumsuz üç yönlü etkisi vardır (5).

III — Parasal Tedbirlerle Türk İmalat Sanayii Rekabet Gücüne Kavuşturulabilir mi?

AET'ye Geçiş Dönemine giriş arefesinde, özel kesim temsilcilerinin çoklukla - fakat, tamamiyle de değil - kamu kesimi tarafından üretilen hammaddeler, yakıt ve enerji maddelerinin - devlete maliyeti ne olursa olsun - dünya fiyatları üzerinden verilmesini istedikleri görülmektedir. Diğer bir deyişle, Türk imalat sanayii, daha doğrusu, özel imalât sanayiinin, subvansiyonlar niteliğindeki parasal destekleme tedbirleriyle, dünya piyasalarında rekabet gücüne kavuşturulması istenmektedir. Ancak, bunun, ekonominin parasal dengesini daha da bozmak gibi bir etkisi olacağı için, yapısal nedenlere bağlı maliyet yüksekliğinin giderilmesi mümkün olamayacaktır.

---

(2) Makina - teçhizatla ilgili bilgi için kaynak: K. S. Gill, «The Propective for Machine Building Industries» D P T, 1969.
1982 de Türkiyenin ihracat geliri tahminleri için kaynak D P T, «Millî Ekonominin Uzun Vadeli Gelişme ve Sanayi'leşme Perspektifleri» Bölüm I, 1969.

(3) Dr. Uğur Korum ve diğer bazı uzmanlar, 1970 lerde % 7 gibi yüksek bir gelişme hızının sürdürülemiyeceği kanısındadırlar.

(4) DPT, «İthalat Planlamasının Temel Sorunları; Ocak 1966 S, 36-41.

(5) Çok düşük katma değerli, (hatta menfi) ve çok yüksek ithal oranlı sanayileşmenin bir nedeni, resmî dolar fiyatının, gerçek kıtlık fiyatını yansıtmamasıdır.

AET anlaşması, ortakların rekabet şartlarını bozacak politika tedbirleri alamayacağını belirtmektedir. Özel sanayiinin, devletçe üretilen enerji, yakıt, hammaddeleri, desteklenmiş ucuz fiyatla elde etmesinin ne ölçüde bu anlaşmaya aykırı sayılacağını bilmiyoruz. AET devletlerinin bu işe rıza gösterdiğini varsayalım. Bu halde, devlet işletmeleri maliyet altına özel sanayie satış yapacak, aradaki farkı vergi gelirleriyle kapatacak demektir. Bunun, ülke içinde gelir bölüşümünü, halen en yüksek gelirli kategori olan sanayici lehine daha fazla döndürmek gibi bir etkisi vardır. Bir an için, bu olumsuz - zira, içi piyasa genişlemedikçe, sanayide maliyetleri düşürmek de çok güç, hatta imkansız gibi gözüküyor - etkiyi de bir tarafa bırakalım. Yılda, bütçeden 2 - 3 milyar TL. lik özel sanaiye bir fon transferi için vergi (veya diğer bütçe gelirleri) kaynağı nereden bulunacaktır? Son yıllarda ortalama 2 milyar TL. olan bütçe açığı, enflasyon kaynağı olmakta; enflasyonist fiyat artışları da, dolaylı yoldan, sanayiin dış piyasada rekabet gücünü azaltmaktadır. Bu yıl, «Geçiş Dönemi» ne girildiği takdirde, yavaş da olsa, gümrük ve diğer ithal vergilerindeki azalış, esasen kamu gelirlerini olumsuz yönde etkileyecektir. Devlet için çok verimli yeni vergi ve gelir kaynakları bulunmadıkça, devletin bugün özel sanayie yaptığından daha da büyük bir subvansiyon politikası, sonunda enflasyona yolaçtığı için, beklenen sonucu vermeyecektir. Türkiye'de büyük vergi rezervleri bulunduğu bir gerçektir. (Gider vergisi dolayısıyla, pamuk ipliği, akaryakıt, madenler, yün ipliği gibi sınai yarı mamul ve hammaddelerin ağır bir vergi ödediği de bir gerçektir). Çok büyük çaptaki kaçakçılık, vergiden kaçınma, büyük spekülatif kazanç kaynakları olan toprak - gayrımenkul, ithal mallarından doğan spekülasyon kazançlarının vergilendirilememesi v.s. bu rezervlerin başlangıç kaynağıdır. Ancak, öngördüğümüz gelecekteki vergi gelirlerinin -belirtilen diğer olumsuz etkileri bir tarafa bıraksak da- denk bütçe içinde özel sanayie büyük çapta bir subvansiyon sağlamağa yetmeyeceği açıktır. Açık bütçeye rağmen, özel sanayie büyük fon transferine gidildiği halde ise, (6) enflasyon hem özel hem kamu sanayiinin iç fiyatlarını dünya fiyaltarına nazaran yükselterek, rekabet gücünü azaltacak; sürekli devaluasyon kaçınılmaz olacaktır. Subvansiyonlarla özel imalat sanayiine rekabet gücü bugün sağlansa da, ekonominin parasal dengesi bozulduğu için, yarın rekabet gücü yokolup gidecektir. Bu, çıkar bir yol değildir.

IV — Türk ve AET İmalat Sanayiinin (9 TL = 1$ kurunda) Rekabet Gücü :

Yukardaki önerileri bir tarafa bırakarak, bugün Türk imalat sanayiinin, bellibaşlı alt kesimleri itibariyle ve toplam olarak, AET imalat sanayii karşısında, (9 TL = 1$ kuru üzerinden) rekabet gücünü araştırabiliriz.

Yapılan araştırmalar, şeker ve içki sanayileri bir tarafa bırakılarsa, Türk imalat sanayiinde vergili iç fiyat endeksinin AET ülkelerindekinin 1,80 değerinde olduğunu, yani % 80 oranında yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Dış fiyatlara göre, vergili iç fiyatlarda, görülen bu % 80 oranındaki yüksekliğin, 33 puanının iç fiyatlara binen dolaylı vergi yükü, 22 puanının kâr marjlarının yüksekliği; 25 puanının da girdi fiyatlarının yüksekliği ve üretim faktörleri verimliliğinin düşüklüğüyle ilgili olduğu tesbit edilmiştir (7). Bu, imalât sanayiinin tümü gözönünde tutulduğunda ortaya çıkan bir gerçektir. Alt-imalat kesimleri ayrı ayrı gözönünde tutulduğunda, herbirinin rekabet gücü çok farklı gözükmektedir.

Genellikle, mal kalitesinin çeşitliliği, birim farkları, uluslararası fiyat karşılaştırmalarını çok güçleştirmekte, hattâ bunlara güvenilirliği azaltmaktadır. Ancak, bunun da dışında önemli bir nokta şudur : İç - dış fiyat farkı itibariyle durumu elverişli görülen malların - kalite, pazarlama, üretim ölçeği v.s. gibi fiyat dışında etkili olan bütün faktörler bir tarafa bırakılmak kaydıyla - dış piyasalarda fiyat rekabeti gücü olduğu söylenebileceği halde, durumu çok elverişsiz görülen mallar için bunu kesin bir şekilde rekabet imkânsızlığı olarak göstermek mümkün değildir. Başlıca sebebi de, korunmuş iç piyasada, özellikle iç rekabetin gelişmemiş bulunduğu alanlarda üreticilerin çok büyük monopol rantları sağlıyor olmalarıdır. Açık piyasada fiyatlar düş-

(6) Bu nedenlere, büyük yatırımı gerektiren, yüksek katma değerli temel sanayi projelerini yine kamunun gerçekleştirdiği de eklenmelidir. 1969 da bütçeden özel sektöre 1,1 milyar TL. (yatırım indirimi, gümrük taksitlendirilmesi ve muafiyeti ve diğer teşvik tedbirleri yoluyle kaynak transferi yapılmıştır, «Bunların yüksek malî meblağlara erişme eğilimi mevcuttur. «M. Celâsun,» 1970 Programı Hazırlıklarına Başlarken,» Haziran 1969, S. 15, Araştırmacı, 1970-72 döneminde kamu tasarruf tedbirlerinin kritikliğini artıracak bir diğer faktör olarak bu kaynak transferlerini görmektedir.

(7) DPT, «Türk İmalât Sanayiinin Yapısı ve Etkenliği», 1969.

tüğünde, bu malların üreticileri kapitalin faizini ve normal kârı karşılayıp yaşıyabilir. Ancak, bunu, sanayicinin kendisine anketler yolıyle sorulacak sorular içinde tesbit etmek mümkündür; **a priori,** bu sanayilerin yaşayıp yaşamıyacağı söylenemez. Bununla beraber, kesin olarak söylenebilecek husus, bu tür sanayilerin, koruma politikası devam ettiği sürece, ihracat için dünya piyasasına çıkmayacaklarıdır. Esasen, ithal oranlarının çok yüksek, katma değer oranlarının çok düşük olmasından anlaşılacağı gibi, bunlar, imalat sanayii de değil, pazarlama sanayiinden ibarettir.

Dokuma, gıda ve madenler gibi, Türkiye'nin esas ham maddesinde üretici ve ihracatçı olduğu üretim alanları, ihracata dayalı sanayiler kurmak için en elverişli alanlar olarak gözükmektedir. Ancak, hammaddeden uzaklaştıkça, teknolojinin geriliği ve daha önce belirtilen diğer sebepler dolayısıyla, Türkiye'nin avantajını kaybettiği de bir gerçektir. Fakat, bu avantajsızlığı yenmeye en elverişli alanlar yine bunlardır. Ayrıca, bu alanlarda gerekli teknoloji de oldukça basittir.

Hammaddesinde geleneksel ihracatçı olduğumuz veya hammaddesi üretilmeye elverişli olan alanlar dışında, ihracata en yakın sanayi dalı cam ve seramik sanayiidir. Ayrıca, bu sanayi dalının ithal oranının düşüklüğü, katmadeğer oranının yüksekliği (% 62) dolayısıyla, gelir yaratma gücü de yüksektir.

Bir diğer sanayii dalı elektrik - makinaları sanayiidir. Bu sanayii emek - yoğun, artisanal biçimde, vasıflı emekle çalışmayı gerektiren bir daldır. Nitekim, Türkiye'nin, bu sanayii dahil malların önemli kısımda fiyat avantajına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, bu sanayiide teknoloji çok ileridir. Patentler, markalar çok önemli bir rol oynamaktadır. Emek - yoğunluğu dolayısıyla, AET'de olmasa da, Türkiye, üçüncü dünya ülkelerinde, ulaştırma masraflarının da sağladığı avantajdan yararlanarak, piyasa bulabilir.

Nihayet, madenî eşya ve diğer alt - dallarda bazı malların fiyat avantajına sahip olduğu görülmektedir.

Yukarda, Türkiye için avantaj sanayilerin, esas itibariyle, ham maddeleri ülke içinde bulunan, ve nisbeten emek - yoğun teknikle çalışan alt - dallar olduğunu; bunlar içinde de gıda maddeleri ve dokuma (tabiî lifli) sanayilerinin en büyük avantaja sahip ve ihraç potansiyeli taşıyor olduğunu belirtik. Ancak, şu nokta da son derece önemlidir her iki sanayii dalı da tarımsal (işlenmemiş) ürünleri, «nisbî önemleri» hem iç âretimde hem dünya ticaretinde azalmak bakımından izlemektedir. Bu alt dalların gelir elastikiyetinin düşüklüğü ve gelir seviyesi yükseldikçe daha da düşmesi, bunun başlıca nedenidir. Nitekim, iplik, dokuma ve giyim eşyası mamülleri, 1929 da dünya ticaretinin % 28.7 sini teşkil ederken, 1950 de % 19.9 a, 1959 da % 11.1 e düşmüştür (8). Bu grup içinde, nisbî payı artan hiçbir alt kesim yoktur. Bununla beraber, hazır - giyim eşyası, diğerlerinden daha elverişli durumdadır. Türk sanayiini, uluslararası ihtisaslaşma içinde, nisbî önemi azalan bu gibi alt - kesimlerde dondurmak, a) ihracat gelirinin ithalat giderinden daha yavaş sür'atte artması dolayısıyla, (dış yardım, yabancı sarmaye, döviz kontrol sistemi bir tarafa) gelişme hızını düşürmeyi; b) sür'atle genişlemeyen dünya piyasasında daha fazla satabilmek için, rakipleri, daha düşük fiyatta satarak bertaraf etmeyi, yani mubadele had lerini aleyhe döndürmeyi göze almak demektir. Nitekim, COMECON içinde, nisbeten azgelişmiş Romanya, Bulgaristan gibi ülkelere, dayanıksız veya yarı dayanıklı mallarda ihtisaslaşarak işbölümüne katılmaları tavsiyesini, bu ülkeler kabul etmemiştir. Gıda ve dokuma sanayiilerinin nisbî payı azalan niteliğine karşılık, 1929 - 59 yılları arasında, makina - teçhizatın payı %14.5 den %24.8 e, ulaştırma vasıtalarının payı, % 9.8 den % 16.5 ğa, kimyasal maddelerin payı % 8.5 den % 12 ye yükselmiştir. Oysa, Türkiye için yapılan araştırmalar, Türk imâlat sanayiinin, AET karşısında, rekabet gücünün en düşük olduğu alanların bunlar olduğunu göstermektedir. Özellikle, boya - kimya, taşıt araçları, makina - teçhizat sanayilerinde, iç fiyatlar, AET fiyatlarının katkat üstündedir. Bu temel, dinamik sanayii dallarının AET içinde rekabet ederek yaşamasının olanağı yoktur (9).

İkinci bir nokta, emek - yoğunluğuyla ilgilidir. Türkiye, halen başta B. Almanya olmak üzere, AET topluluğuna emek ihraç etmekte ve «geçiş dönemi»nde, emeğin serbestçe dolanımının sağlanmasını istemektedir. İhraç edilen emek, (kaliteli emek özellikle),

---

(8) A, Maizels, «Industrial Growth and World Trade» Cambridge 1963.

(9) Bu fiyat karşılaştırmaları için bak: A. Aker, «Türkiye Endüstrisi ve Ortak Pazar», İstanbul 1970. Araştırmacının hesapları, Türkiye'nin bu alanlarda hiç rekabet olanağı olmadığını açıkça göstermektedir.

miktarı arttıkça, Türkiye, emek - yoğun mallarda da avantajını kaybedebilir.

Nihayet, Türk imalât sanayiinin rekabet gücü üzerinde dururken, «küçük sanayie» de temas etmek gerekir. Küçük sanayi, ya büyük sanayii tamamlayıcı nitelikte fonksiyona, ya da ona rakip — yani, fabrika üretimi ile aynı malları üretmek gibi — bir fonksiyona sahip olabilir. Türkiye'de küçük sanayi, genellikle, ikincil niteliktedir (10). 1963 sanayi sayımına göre, imalât sanayiindeki toplam işyerleri sayısının % 98.1 i, ücretle çalışanların % 30.6 sı, ve üretimin % 24.7 si küçük sanayide toplanmaktadır. Korunmuş iç piyasada fiyatlar bu marjinal sanayiin de — rantsız olarak — yaşamasını sağlamaktadır. Küçük sanayiin marjinal niteliği ve rekabede dayanıksızlığını 1951 - 53 yıllarındaki liberasyon ortaya koymuştur; 1950 de, imalât sanayii katma değeri içinde küçük sanayiin payı 1950 de %48 den, 1951 de %46 ya, 1953 de % 41 e düşmüş; dış ticaret sıkıntılarının başladığı 1955 - 57 döneminde tekrar % 47 e kadar yükselmiştir (11). Küçük sanayii, rekabete dayanacak şekilde örgütlenmedikçe, (12) gümrük indirimleri ve kotaların kaldırılmasından öncelikle etkilenecek ve tasfiye olacaktır. İktisadî etkinliğin yükselmesi bakımından bu sanayiin tasfiyesi kabul edilse de, sosyal yönü çok önemlidir; çünkü (1963 Sanayi Sayımına göre) ücretliler iş sahipleri ve ortaklar bir arada, küçük sanayii 355 bin kişi, yani, büyük imalât sanayiinden çok daha fazla iş gücü çalıştırmaktadır. Bugün, bu sayının daha da artmış olduğunu sanmaktayız. DPT çalışmaları (DİE'den tarif, kapsam farkı vardır), 1965 de el sanatları ve küçük sanayiide istihdamı 700 bin olarak göstermektedir.

Kısacası, AET içinde, Türk imalât sanayiinin, basit teknolojiyle çalışan, ham maddesi yurt içinde üretilen, emek - yoğunluğu nisbeten yüksek dalları rekabet etmek olanağı bulunabilir. Buna karşılık, ileri teknolojiyle çalışan, kapital - yoğunluğu yüksek üretim dalları yani aramallar ve kapital - teçhizatı üretimi rekabet etmek olanağı bulamıyacaktır. Bu olguya, dünya piyasasına nazaran maliyeti çok yüksek olan ve imalât üretim değerinin % 25 i gibi küçük bir kısmını yaratsa da, istihdama çok büyük katkısı olan, küçük sanayi de eklenmelidir. Türk imalat sanayiini gıda - giyim - dokuma gibi hammaddesi daha çok yurt içinde üretilen tüketim mallarında yoğunlaştırmak ve diğerlerinde ithalata bağlı kalmak, iktisadî gelişme hızını düşürmek, dış bağımlılığı artırmak gibi, iki yönlü olumsuz sonuç yaratacaktır. Rekabetle temel sanayiin en dinamik kesimlerinde tasfiye veya yabancı sermaye eline geçmesi gibi bir sonuç; kaçınılmaz olarak gözükmektedir. Oysa, sanayileşme, gerçekte, bu temel ve dinamik sanayi dallarının kurulması, teknoloji seviyesinin yükselmesi demektir. Henüz, yeni kurulmakta olan bu temel sanayiler, korumasız bırakıldığında tasfiye olacağı gibi, yenilerini kurmak olanağı da bulunmayacaktır.

SONUÇ

Kanımızca, Türkiye'yi bir an önce ortak Pazar ülkeleriyle rekabete açmak çabasında olanlar, ya bu gerçeklerden habersizdirler, ya salt politik - ideolojik nedenlerle, Batı Kapitalizmine bir an önce bağlılığı artıracak bir topluluğa katılmak istemektedirler; ya da, Türkiye'nin sanayileşmesi konusunda çok karamsar olup tamamiyle yabancı sermayeye bağlanmak amacındadırlar. Türkiye gibi sanayiinin tümünün bebeklik aşamasında bulunduuğu, nufusunun % 70 gibi ezici bir çoğunluğu köyde yaşayan, maliyetleri en geleneksel sanayilerde bile dünya piyasasının üstünde olan bir ülkenin, üstelik hiçbir hazırlık yapmadan, hemen «Geçiş Dönemi» ne girmeğe kalkması, bu işi yürütenlerin ya cahilliği ya da ihanetine atfedilmelidir.

---

(10) Ali Nejat Ölçen, «Türkiyenin Endüstrileşme Sorunu», Ankara 1967 S. 97.

(11) Gülten Kazgan, «Türkiye Ekonomisinde Strüktürel Değişme, 1950-60 İFM Cilt XXIII, Sayı 3-4.

(12) Üretim kooperatifleri, halk anonim ortakları gibi A. N. Ölçen, aynı.

Mimar, Mühendis ve Diğer Oda Yayınları Nasıl Olmalıdır

Yazan :
Nedim DULAGİL
İnşaat Y. Müh.

Özet

Bütün Mühendis Odalarının Yayınlarına bilimsel katkıda bulunmak zarureti üyeler çoğunluğu tarafından yerine getirilmesi gereken bir ödev sayılmadıkça, teknolojimizi yükseltmemiz, hizmetlerimizi halka götürmemiz kabil olmaz.

Giriş

İnşaat Mühendisleri Odası (İ.M.O.) senelik kongresinde konuşan bazı arkadaşlar bir sene evvel seçilen Yönetim Kurulunun çeşitli konularla ilgili tüm İnşaat Mühendisleri Topluluğunun görüşlerini yansıtmadığı veya yansıtamadığı şeklinde bir tenkide uğramıştır.

Tenkit edilen kimseler kim olabilir? sorusuna değinmek icap eder.

Altıbin üyenin en az yüzde on'u 1969 senesi boyunca herhangi bir Teknik, Politik, Ekonomik mesele hakkında Türk Mühendisleri Haberler Dergisinde (T.M.H.D.) fikirlerini bildirmezler veya bildirdikleri halde, o fikir hakkında diğer üyeler tutumlarını belli edecek yazı yazmazlar ise, Yönetim Kurulu hiç bir zaman Oda Görüşünü kestiremez. Buna rağmen şayet Oda Görüşü diye bir şey ortaya çıkarır ise, bu ancak Yönetim Kurulu görüşü olur.

O halde Kusur fikirlerin birdirmeği luzumsuz gören veya teknik olmayan Basında fikirlerini yazan Altıbın kişiye kalır ve gülünç bir netice ortaya çıkar : Yönetim Kurulunu tenkit edelim der iken, bu konuşmacılar, eğer Dergiye yazı göndermediler ise, kendilerini, Dergi yayınlamadı ise, ancak bu takdirde Yönetim Kurulunu suçlamış oluyorlar. Teknolojisi ileri ülkelerde, non - teknik basına baş vurmak, sunulan yazı dergiye kabul edilmediği takdirde caizdir. Bu itibarla günlük gazetelerde yayınlanmış tektaraflı bir iki makale, Teknik Topluluğumuzun (süzgecinden geçmiş olmadığı için), fikirlerini yansıtamaz, hatta fayda yerine halka eksik fikirler sunduğu için zararlı olur. Bu sebeple, ilk aşamada her nevi bildiri (T.M.H.D.)'sinde yayınlanmalıdır. Bu bildiriyi okuyacak Oda Üyeleri dergiye verecekleri yazılı cevaplariyle, ilk yazının bilimsel değerini ya yüksetecek veya düşürecеklerdir Tenkide uğramamak için, «Köşede Kalmak» çok zararlı bir tutum olur. İlk yazıyı okuyacak kimseler üşenir veya «acâip utangaçlıkları» yüzünden mukabil fikirleri ni yazmazlar ise, bu konu hakkında mutalaa bildirecek vaziyette oldukları tahmin edilenlere özel mektuplar yazılarak, «münakaşalara iştirak etmeleri» istenir. İlk yazarın, iştirakçileri baştan yönetim Kuruluna bildirmesi de kabildir.

Teknik Toplumun «iştirak oranı» yükseldikten sonra, bu gibi çağrılara ileride lüzum kalmıyacaktır. Batılı birlikler bu aşamaya varmış durumdadır. Yazılarını bu suretle halka ulaştırdıkları takdirde yabancılara baş vurmağa lüzum kalmıyacağını halk anlar.

Demek oluyorki : Sene içinde üyenin biri herhangi bir konuyu bilimsel açıdan ele alacak, o bildiriye yönetilecek cevap yazıları ilk yazara gönderilecek ve ilk üyenin son yazısı ile birlikte «demet» halinde ve bir arada tekrar basılarak dağıtılacaktır. Bu şekilde kapanacak yazılı müzakere (veya münakaşaların) Teknik Dergiler içinde olgunlaşmış neticelerini yalnız teknisyenler değil, bütün halk ve halk mümessilleri okumak isteyecek, işbu yayınların hepsi tam teknik ve tam bilimsel güç'de olacağından, sağa sola başka türlü baskı yapma ihtiyacı kalmayacak, ortalık sakinleşecektir. Birlik üyesi olmıyanlara «Kapanmış müzakereler», bedeli mukabilinde satılabilir. «Kapanacak» müzakereleri izlemek istiyen üye dışı kimseler, birliğe misafir üye olarak alınır. Aslî veya misafir üyelerden kapanmış müzakereler için üyelik aidatından başka

bedel alınmamalıdır. Misafir üyeler aidatlarını göndermemekle, birlik dışında kalabilir.

Esas üyelerin bu hakları yoktur. Mademki teknisyendirler, teknik dergiler yolu ile her nevi teknik seviyenin yükselmesi gayretlerine katılmağa, bir gurup halkı değil, teknik topluluğu «okşayacak» yazılar yazmağa mecburdurlar.

Yalnız aidat vermek ile olmaz, her üyenin bir de katkıda bulunması gerekir. İdeal üye, aidatını zamanında verir ve ayrıca makalesi için dergiden bedel beklemeden bilimsel yazılar yazar. Yazılan çeşitli yazılar arasından her sene en bilimsel katkıda bulunan yazara üç ilâ on - bin lira arasında kalan (Ödül) verilir.

Açılacak dergi müzakerelerine, teknik açıdan girilecek ve müzakereler ergeç her sahayı kapsayacaktır.

Dergiye verilecek konuların bazıları aşağıdakiler olabilir:

1) Türk ve Yabancı Standartları,
2) Teknolojide ileri ülkelerin Normları, Şartnameleri, Analiz usulleri ile Türkiyedeki benzerlerinin tetkiki,
3) Her türlü Oda Meslek gurubu arasında proje tanzimi ve yapım tatbikatı esnasında Koordinasyon,
4) Özel teknik okullar,
5) Finansmanlarda faizlerin, kredilerin rolu,
6) Mühendislik açısından adalet tevziinde sürat.

Yukardaki konular, sosyo-politik ve ekonomik memleket meselelerine bilimsel bir «girişme» sağlar.

Aşağıdaki konular tekno-ekonomik problemleri açıklığa kavuşturacaktır:

7) Yapı maliyetini izlemek için dokümanları ne olmalı nasıl doldurulmalıdır,
8) Elektronik hesap makinaları ve Türk mühendisliği,
9) Su-mühendisliği ve tarım,
10) Şehircilik sorunları,
11) Trafik sorunları,
12) Hava kirlenmesi,
13) Prefabrike elemanlar ile yüksek inşaat,
14) Hafif beton, hafif tuğla,
15) Plastik malzeme, v.s.... v.s....

İnşaat mühendislerinin üye sayısı altıbin civarındadır. Bu veya diğer Oda üyeleri, bu konulardan birini kendi dergilerinde ele almalı, komşu Odalara bu yayın verilmeli, açılacak yazılı münakaşa ve müzakereler şu veya bu Odanın dergisinde kapanmalıdır. Fikirlerin birleşmesi kabil olmadığı zaman, tezler ortaya çıkar, hangi fikrin bilimsel «dayanakları» kuvvetli ise, o kazanır, yani halk bilimsel kuvvete kayar.

Diğer Potansiyellerin Kullanılması

Eğitimciler okullarda edinilen bilgiyi «statik» ve meslek tatbikatında kazanılan bilgiyi de «dinamik» sıfatları ile tanımlarlar. Bu mânada Mimar Sinanın pek geniş bir dinamik bilgiye sahip olduğu muhakkaktır. Sinanın teknik notları, Ataşman defterleri bugünkü Türkçe ile yayınlanmalıdır.

Yüksek Mühendislerin çoğu, meslek hayatlarında öyle usta ve ustabaşılarına rastlamışlardırki, halen onların buluşlarını aynen tatbik etmektedirler. Dış ülkelerde çalışan işçilerimizin buldukları bazı neo - dinamik usuller, o ülkenin mühendis ve ustabaşılarını hayrete düşürmüştür. Bildiri yazarı gerekir ise örnekler verebilir. Mesele bu gibi tecrübeli ustaların potansiyelinden nasıl istifade edileceğini bulmaktır.

Son aylarda Cumhuriyet ve Milliyet gibi günlük Gazeteler belirli ve belki de gazetenin seçtiği dört beş kişilik ilim adamları arasında münakaşalar tertip etmektedirler.

Netice

Bilimsel katkılara önem verildiği takdirde üye hem kendisini hem bağlı bulunduğu mesleğin seviyesini yükseltir, tanıtır ve dolaylı olarak teknolojimizin yükselmesine itibar görmesine yardım eder.

Bütün Odaların baş düşüncesi bu olmalıdır.

TEKNİK HABERLER

8 inci Beynelmilel Su Getirme Kongresi ve Sergisi (I.W.S.A.)

Derleyen
Yılmaz ERGÜN
İnş. Y. Müh.

Her üç senede bir kongresi yapılan beynelmilel su getirme cemiyetinin (I'W.S.A.) 8. inci kongresi bu sene Viyana'da 66 devletin iştirâkiyle 1-5 Eylül tarihlerinde yapılmıştır. Bu yazı serimde kongreye sunulan raporları özetini yapacak ve Türkiyemiz şartlarına uygun düşenlerde biraz daha geniş malûmat vermeye çalışacağım.

Kongreye verilen raporların bir kısmı aşağıdaki mevzulara aittir.

1 — Deniz suyunun tasfiyesi,

2 — Kirli suyun tekrar kullanılmasının ekonomik değeri,

3 — Sularda filitreden önceki ilk tasfiye,

4 — Filitrasyon teorisi,

5 — Filitrasyon tesislerinde yeni inşaat ve işletme tekniği,

6 — Pompalı su tesislerinde enerjiden ekonomi metodları,

7 — Su kaçakları ,

8 — Su idaresinde otomatikleşme,

9 — Küçük su tesislerinin tasfiyesi ve inşaatı,

10 — Kullanma sularında otomatikleşmede inkişaf,

I — İngiliz M. J. BÜRLEY'İN taktim ettiği «DENİZ SUYU TASFİYESI» ne ait raporda, 1966 yılında dünyada mevcut 190.000 m³/gün kapasiteli deniz suyu-tatlı su tasfiye tesislerinin bu gün 410.000 m³/gün olduğu; bilhassa kurak bölge ve adalarda bu sistemlerin devamlı inkişaf edeceği belirtilmektedir. Bu arada muhtelif Distillasyon Ters Karıştırma, Dondurma, İon değiştirme ve Elektro Dialysis usulleri ile tatlı su elde ediliş izah edilerek bunlardaki maliyet üzerinde durulmakta ve 1966 yılında Barcelona'da yapılan İ.W.S.A. toplantısında Miller tarafından verilen raporun bir devamı mahiyetinde olan bu raporun yeni buluşlarla takviye edilmesi istenmektedir.

II — Hollandalı H. M. BOS tarafından takdim edilen «KULLANMA SULARINDA OTOMATİK TESİSLERE DOĞRU İNKİŞAF» Bos, yazısında bu günkü kullanma suyunun gerek tasfiye, gerek dağıtma işlemlerinin üzerinde durarak fazla insan gücünden indirme yapmak, faturaların tanzimi, fiatların ayarlanması, su haznelerinin hesabı ve servis idaresini belirtmekte, fakat daha ziyade su kalitesinin değişik muamele sırasında nasıl otomatik olarak kontrol edileceği belirtilerek başlıca şu esaslar üzerinde durmaktadır.

1 — Kontrol prensibi,

2 — Kontrol cinsleri,

3 — İlerde meydana gelebilecek güçlükler,

Otomatik kontrol oksidasyon havuzlarında; sedimantasyon ve filitrelerde, pompalarda bilhassa ele alınmakta ve kompütürlerden faydalanma şekilleri izah edilmektedir. Kontröle girecek değerler arasında; evlerde su basıncı (pompa debisi ile ilgili); demir ve manganez yoğunluğu, sıcaklık, renk, tad ve koku da zikredilebilir.

III — Avusturyalı JOSEF SCMMİT'in sunduğu «NEHİRLERDEN VE GÖLLERDEN BORU GEÇİŞİ» adlı rapor: Bu raporda ilk önce dere ve göl geçitlerinde arzu edilen kriteryalar belirtildikten sonra raporcunun

bizzat kontrolluğunu yaptığı bir misal verilmektedir.

A. Su geçişlerinde proje cinsine göre gerçekleşmesi istenen şartlar :

1 — Nakledilecek sıvı : Borunun nakledilecek sıvı şartlarına göre seçilmesi gerekmektedir. Petrol, Suspansiyon halinde nakledilen maden, kömür ve nihayet kullanma suyu; kendi özelliklerine göre boru cinsine tayin ederler. Bizim kullanma suyu esas amacımız olduğuna göre kireç ve karbonik asit bağlantısının uygunluğu üzerinde durmamız icap edecektir. Böylece boru aşınacak mı yoksa kireçle iç çapı mı daralacak; bunu tayin edebiliriz.

2 — Borunun döşeneceği ortam : Geçilecek suyun bizzat kendi özelliği kadar su tabanındaki malzeme de mühim olabilir. Fakat su tabanları ekseri belli kalitedeki topraklar kum ve çakıldan teşekkül edeceğinden esas mühim olan geçilecek suyun kalitesi ve akıntısıdır. Deniz sularındaki tuzun koresiyon özelliği yanında durgun sularda değişik seviyelerde meydana gelen Aerobic ve Anerobic ortamların boruların cinsleri tayininde mühim rolleri vardır.

3 — Sıcaklık değişikliği : Geçilecek ortamdaki sıcaklık değişiklikleri boru geçişinde uygulanacak method ve ek cinslerini tayin eder. Hararet değişikliğinin doğurduğu boyuna kuvvetlerin hesabı ile alınacak tedbirler inşaat cinsine göre tayin edilmelidir.

4 — Basınç durumu : Su geçişlerinde seçilecek boru cinsinin normal borudan bir sınıf daha fazla basınca dayanması herhangi anormal bir durum için uygun görülmektedir. Meselâ 10 Atülük boru yerine 12,5 Atü kullanmak emniyetli olacaktır.

5 — Boru kapasitesi : Boru çapı ekonomik şartlarda dikkate alınarak normal çaptan bir üstünü seçmek faydalı olacaktır.

Boru cinsi seçilirken ayrıca; şunlara dikkat edilmelidir.

A) Korrosion faktörü üzerinde iyice eğilmeli, bilhassa ek yerlerinde kuvvet bulacak olan korresif faaliyetlerin önlenmesine çalışılmalıdır.

B) Boru için müsaade edilen maximum sehim seçilen koruma maddesi ile ilgilidir. (Boya, plâstik kaplama, jütleme v.s.) sehimde koruma tabakasının çatlamaması borunun ömrü için elzemdir.

C) Tamir edilebilme şartları iyice tahkik edilmelidir. Bilhassa tamiratın kısa zamanda yapılabilmesi için şartlar tatbik edilmelidir.

D) Teknik uygunluk ve montaj methodu iyice seçilmelidir; burada değişik metodlar ve fiat farkları incelenerek nihai karar verilmelidir.

a) Metal borular kotatı koruma (cathodic protection) esaslarının tatbik edilişinden dolayı iyi bir boru cinsidir. Bilhassa büyük çaplı borularda polyethylene ile kabladıktan sonra kothadic koruma iyi netice verir.

b) Pik boru : Bu cins boru fazla ağırlığı hariç, çelik borulardan daha az korrosifdir. Fakat diyogonel kuvvetlerin önlenmesi bir hayli zordur.

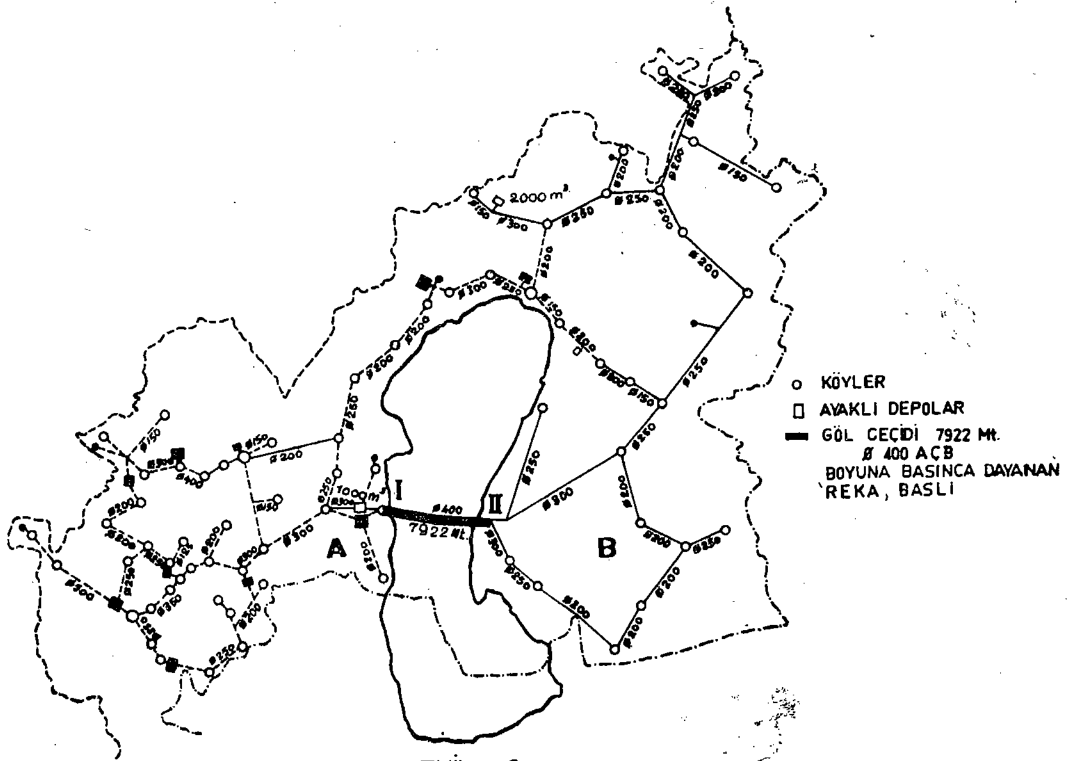
c) Polyethylene boru : Bilindiği kadar non corrosive olan bu cins boruda tek kusur uzama katsayısının çelik borunun 13 misli ($1.6x10^{-4}$) olmasıdır; fakat maddenin elastikiyeti bunu telafi ettiği gibi istenilen boyda temin edilebilen boru ile inşaat kolaylığı sağlanır.

d) Sert PVC boru (Polyvinyl Choride): Kimyasal özelliği polyethylene boru gibidir. Ancak uzama katsayısı çelikten 6.7 mislidir. ($8x10^{-5}$) bu borudaki elastikiyet polyethylene borulardakinden az olduğundan bu büyük gelişme katsayısı uzun borularda zararlı olabilir.

e) Asbestli çimento boru : Türkiyemizde imâl edilen çimento ile yapılan borularda, corbonic acidin corrosive tehlikesi ortadan kalkmaktadır. Bu cins borularda diyogonel kuvvetin miktarına göre ekler tayin edilmeli, biraz sonra vereceğimiz misaldeki gibi basınç iki ucunda kullanılan çelik teller vasıtası ile karşılanmaktadır.

NEUSİEDLER GÖLÜNÜN GEÇİLİŞİ :

A) Pratik bir misal olarak Avusturya'da şekildeki köylerin içmesuyu için geçilmesi icap eden Neusiedler gölü zikredilebilir. Şekil 1 de gözüktüğü gibi A bölgesinde yeraltısuyu var, fakat B bölgesinde yoktur. Bütün su 120.000 nüfusa hitab eden 68 üniteyi ihtiva etmektedir. I den gölü dolaşarak II ye gelmek yük kayıplarının fazlalığı bakımından imkânsız olmakta veya aşırı boru çapları bunu ekonomik yapmamaktadır. Göl derinliği 1,30 - 1,50 m. arasında değişmektedir. 7.922 m. tulde iki taraftan 200 er metrelik sazlık

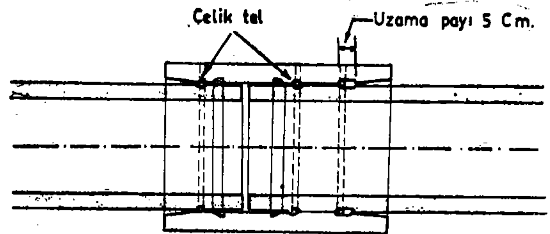

ŞEKİL 1
SEEWINKEL - NORDZONE GRUP KÖY İÇMESUYU

kısım mevcuttur. A bölgesindeki 10.000 m³ lük ayaklı depo göl kısmında boruda 7 kg/cm² lik bir basınç meydana getirmekte ve bu basınç az farklarla sabit kaldığından boruda darbe tesiri olmamakta, bu depo «Surge tank» ödevini yapmaktadır. İnşaat sırasında fiattan ziyade bu göl geçitinin istikbâli düşünülerek hareket edilmiştir. Aksi takdirde gölde meydana gelebilecek bir arıza B bölgesinin susuz kalmasına sebep olacaktır. İlk önce I - II güzergâhı göl tabanı yer yer alınan numune ve yapılan sondajlarla ekskavasyona müsait olup olmadığı tesbit edilmiş, alınan numunelere göre de asbestli çimento borunun uygunluğu tesbit edilmiştir. (Sazlık kısımlarda oksijen azlığından Haydrogen Sulfit tesbit edilmiş, ayrıca güzergâh üzerindeki Aerobic ve Anorobic durumlar incelenmiş sudaki sulfat ve tuz miktarı da tesbit edilerek buna göre muhtelif cins boru ve basınçlarla mevcut şartlara göre laboratuvar deneyleri yapılmıştır).

B) İNŞAAT : Yukarıda zikredilen deneylerden sonra, Avusturya expertleri demir teçhizatlı sulfata dayanıklı çimento ile yapılan asbest boruya tercih etmiştir. Ayrıca borunun çift sıra kontrol tabakası ile teçhizini sağlık vermiştir. (Boru iç çapı 400 mm. ve müteahhit firma Keller ve Pıchler'dir).

Göl genişliğinin 8 km. olması, sıcaklık değişikliğinden meydana gelecek uzamaları bir problem yapmıştır. Ancak şekil 2 de kullanılan reko değişebilir. Baş tipi, bu prob-

ŞEKİL : 2
REKA DEPISEBILIR BOYUNA KUVVETE DAYANAN BAŞ ŞEKLİ

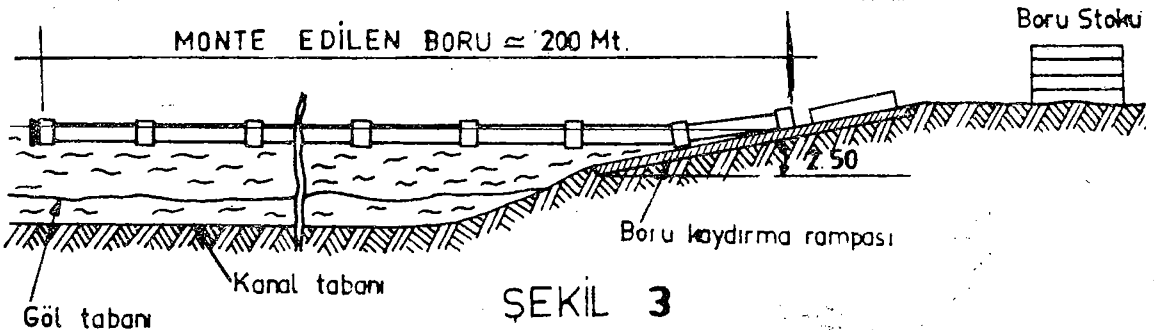
lemi çözmüştür. Hesaplar kısın 8 km. de 150 cm. kısalma olabileceğini göstermiş, bunu önlemek için de şekil 2 de gözüken 5 cm. boşluklu baştan her 10 boruda bir adet kullanılmıştır. (Boru boyları 5 m.) bu hem sıcaklık değişikliği ve hem de muhtelif oynamalardan meydana gelebilecek kısaltmaları içinde bertaraf edebilecektir.

Müteahhit firma ϕ 400 mm. lik borunun döşemesini 1600 As/Mt. (700 TL/Mt.) olarak teklif etmiştir. Ayrıca 15 sene içinde meydana gelmesi muhtemel arızaları da gidermeyi taahüt etmiştir. Göl tabanında hafriyat, ucunda kesme ve emme tertibatı bulunan bir makine ile yapılmıştır. İlk başta bu gölde yüzdürülerek kanal açmaya çalışılmış, fakat ilerledikçe rüzgâr ve dalga buna manî olmuş; bunun yerine, kısa mesafelerde çakılan kazıklar üzerinde makinayı kaydırarak kazma işi halledilmiştir.

755 Kg. ağırlığındaki borular crane ile kaldırılarak şekil 3 de gözüktüğü gibi 2.5° bir eğimle plâtforma konmuş ve su girmemesi içinde başı bir tapa ile tıkanmıştır. Böylece borular belirli bir derinlikte su içinde askıda kalmıştır.(İçleri boş olduğundan); Böylece ilk kısım için hem borular kuruda ferşh edilmiş ve hem de içleri boş olduğu için yüzdürülmüştür. Bu tarzda belirli boyda ferşhedilen borular hendeğe indirilerek basınç tecrübesi yapılırken 10 adet boruda bir konan başlar basınç altında 5 er cm. uzayacaktır. Böylece ister kışın ister yazın döşensin hat hizmete cevap verecektir.

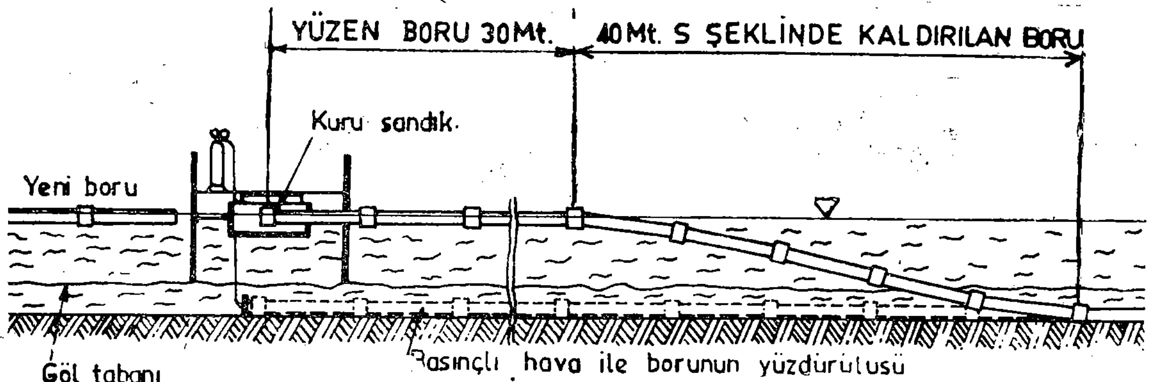
Borunun hendeğe indirilmesi sırasında rüzgâr kuvvetinin 2 - 3 km/saat'dan fazla oluşu borunun düzgün olmasına mani olmuştur. Bunun için yüzen boruların batırılışı durgun zamanlara tesadüf ettirilmiştir.

Yeni döşenen boruların döşenmiş borulara eklenmesi için şekil 4 deki gibi döşenen borulara hava pompalanarak ilk kısımların yüzdürülmesi sağlanmış ve kuru bir ortamda iki boru bloku birleştirilerek yeni döşenen boruların da beraber yavaşça hendeğe indirilmesi sağlanmıştır. Göl ortasındaki boru hendeğinin imlâsı, dolgu ve rüzgâr tesiri ile su tarafından doldurulmuştur. Kamışlı olan ilk 200 er metrelik sahil bandında imlâlar makine ile yapılmıştır.

ŞEKİL 3

BORU MONTAJ PLATFORMU

ŞEKİL 4

DÖŞENEN BORUYA YENİ BORUNUN BAĞLANTI ŞEKLİ

Bu rapor kongreye takdim edilmeden bir hafta önce tesis ikmâl edilmiş ve müsbet netice alınmıştır.

Kongeye sunulan diğer raporlardan enteresan bulduklarımı ilerdeki yazımda belirteceğim.

İSKENDERUN DEMİR VE ÇELİK FABRİKALARI İNŞAAT Y. MÜHENDİSLERİ ARIYOR

Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri İskenderun Demir ve Çelik Fabrikaları Müessesesi Odamıza gönderdiği bir yazıda; İskenderun da çalıştırılmak üzere İnşaat Y. Mühendis ve Mühendislerine ihtiyaçları olduğunu bildirmiştir.

İlgilenecek üyelerimizin anılan işletmenin Konur Sok. No : 53/6 - ANKARA adresine başvurmaları gerekmektedir.

DEVLET ÜRETME ÇİFTLİKLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNŞAAT Y. MÜHENDİS VE MÜHENDİSLERİ ARIYOR

Tarım Bakanlığı Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü Odamıza gönderdiği bir yazıda; Merkez Teşkilâtlarında çalıştırılmak üzere 4/10195 sayılı kararnameye tâbi yevmiyeli teknik eleman kadrolarındaki 11 ve 12 dereceli kadrolara 1 er adet İnşaat Y. Mühendis ve Mühendisleri alınacağını bildirerek ayrıca tayin edileceklerin harcırah kanun hükümlerinden de faydalandırılacaklarını belirtmiştir.

İstekli üyelerimizin anılan Genel Müdürlüğe şahsen veya dilekçe ile başvurmaları gerekmektedir.

odamızdan

ÖZEL YÜKSEK OKULLARDAKİ DİRENİŞ VE ODALAR

27. Nisan 1970 gecesi «Vatan Mühendislik ve Mimarlık Özel Yüksek Okulu'nda başlayan direniş, diğer Özel Yüksek Okullara da yayılmış ve 10 Mayıs Pazar günü Vatan, Gayrettepe, Galatasaray ve Cağoloğlu Özel Yüksek Okullarının katıldığı bir miting düzenlenmiştir.

Özel Okul sorununun vurguncu patronların aşırı kar hırsından doğduğunu ve bir yara haline geldiğini biliyoruz. Ve yine biliyoruz ki, Özel Yüksek Okul sorununu, ancak bu okullarda okuyan kardeşlerimizin problemleri bütünlüğü içinde düşündüğümüzde, onlarla birlikte vurgunculuğa kapkaççılığa karşı çıktığımızda, olumlu bir sonuca götürebiliriz.

Vatan Mühendislik ve Mimarlık Özel Yüksek Okulunda başlayan hareket bu açıdan olumlu bir başlangıç niteliğindedir. Özel Okul öğrencileri artık bilinçli olarak patronlara karşı çıkmakta, ters şartlandırmalardan sıyrılarak Odalarımızla bir görünüş birliğine doğru gelişmeler göstermektedirler.

Odamız bu olumlu gelişimi değerlendirmiş ve öğrencilerin eylemi fiilen desteklemiştir. Boykot yapıldığı haberinden sonra Oda Başkanımız Sayın Sedat Özkol derhal İstanbul'a gitmiş öğrencilerle görüşmüştür.

Vaktin kısa olmasına rağmen Odamız, 6 Oda ortak kurulunu olağan üstü toplantıya çağırmış, metnini aşağıda verdiğimiz bildiriyi hazırlamıştır. 10. Mayıs Pazar günü İstanbul'da yapılan mitinge Oda Başkanı Sayın Sedat Özkol katılmış ve Odamızın görüşlerini dile getiren kısa bir konuşma yapmıştır, mitingte ayrıca Teksen Sendikası Genel Sekreteri ve Elektrik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu üyesi Sayın Engin Günce de konuşmuştur. Üçbin kadar öğrencinin katıldığı miting olaysız geçmiştir.

Odaların ortak bildirisini ve Vatan Mühendislik ve Mimarlık Özel Yüksek Okulu boykot komitesinin bildirisini aşağıda sunuyoruz.

Mühendislik Odalarının Özel Yüksek Okullar Hakkında Bildirisi

— Halkımızın her türlü eğitim ve öğrenim ihtiyaçlarının sağlanması, Anayasamızın Devlete verdiği bir görevdir.

— Özellikle son yıllarda orta öğrenimin yüksek öğrenime hazırladığı öğrenci sayısının hızla artışı karşısında Devletin gerekli tedbirleri almayışı, vurguncu sermayeye tatlı bir kâr alanı daha açmış, doğrusu vurguncu sermaye de durumu kendi yönünden en iyi şekilde değerlendirmekte kusur etmemiştir.

— İlki 1962 yılında öğretime açılan özel yüksek okulların sayısı hızla artmış 1967 yılında 11 i teknik eğitim yapan 30 okul mevcutken bugün bu rakam 48 i bulmuştur. Bugün sadece 19 özel yüksek okulda okuyan öğrenci sayısının 50.000 in üstünde oluşu konunun önemini belirtmeye yeter.

— Birçok değerli hukukçumuz özel yüksek okul Kurumlarının Anayasamıza aykırı olduğu görüşünü defalarca ve kesinlikle ortaya koymuşlardır.

— Özel Yüksek Okul öğrencilerinin büyük bir kısmı bir yandan çalışıp geçimini sağlamaya uğraşan bir yandan da okuyan gençlerdir. Özel Yüksek Okullarda okumak yılda 2500 — 6500 TL. ödeme yapmayı gerektirir. Üç ay önceden haber vermek şartıyla patronun okulu kapatabilme hakkına sahip oluşuyla kardeşlerimiz aynı zamanda çok güvensiz bir durumda da bırakılmışlardır.

— Söz konusu Kurumlarda yapılan eğitimin son derece yetersiz olduğu Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporuyla, Devlet Plânlama Teşkilâtı Sosyal Plânlama Dairesi raporuyla ve çeşitli Üniversiteler ve Kurumlarda yapılan çalışmalarla defalarca belgelenmiştir. Özellikle laboratuar ve teçhizat imkânları çok kısıtlı olan bu Kurumların Kamu Yüksek Okulları Standartlarına ulaşabilmeleri için yatırımlarını 11 misli artırmaları gerekmektedir. Kamu Yüksek Okullarında ortalama 12 öğrenciye 1 öğretim üyesi düşmesine karşılık, Özel Yüksek Okullarda 26 öğrenciye 1 öğretim üyesi düşmektedir.

— Ankara'da işlek bir cadde üzerinde; temizleyici, terzi, kolacı, kuaför, ayakkabı imalâthanesi ve bir Banka Şubesi gibi işyerlerinin de yer aldığı on katlı bir işhanında, bir mühendislik eğitimi yapan iki özel yüksek okulun bulunuşu, eğitim tüccarlarının memleketin eğitim davasına katkıda bulunma iddialarındaki ciddiyetlerini (!) ortaya koyan acı bir örnektir.

— SORUNUN ÇÖZÜLMESİ ÖNCELİKLE ÖZEL YÜKSEK OKULLARDA OKUYAN KARDEŞLERİMİZİN ÇIKARLARI GEREĞİDİR.

— Tek çözüm yolu; geliştirilmesi mümkün olan tesislerin bir Anayasa emri olarak Kamu yararına devletleştirilmesi, diğerlerinin kapatılmasıdır. Kapatılacak Okullarda okuyan öğrenciler bir plân gereğince diğer okullara aktarılmalı, bu işlemler tamamlanana kadar mezun olanların meslek Odaları ve Üniversiteler temsilcilerinden Kurulu Karma bir Komisyonun yapacağı imtihanlar sonucuna göre diplomaları değerlendirilmelidir.

— MÜCADELEYİ YÜRÜTECEK OLAN ESAS GÜÇ ÖZEL YÜKSEK OKUL ÖĞRENCİLERİDİR. ÜNİVERSİTELER, MESLEK ODALARI VE BÜTÜN İLERİCİ VE DEVRİMCİ GÜÇLER BU MÜCADELEYİ DESTEKLEYECEKLERDİR.

Elektrik Mühendisleri Odası

Kimya Mühendisleri Odası

İnşaat Mühendisleri Odası

Maden Mühendisleri Odası

Özel Yüksek Okulların Gerçek Yüzü

Hızlı modernleşme, şehirlerde birikme öğrenme ve eğitim zorununu kaçınılmaz bir sonuç olarak doğurmakta, özellikle ilk ve orta eğitimin yüksek öğrenime hazırladığı öğrenci sayısı korkunç bir hızla artmaktadır. Devlet bu isteğe cevap verecek tedbirleri getirmediği gibi, bir taraftan da sıra pusuda bekleyen patronlara özel yüksek okul açmalarını söyliyerek kaşla göz arasında 625 sayılı kanunu hazırladılar. 1963 yılında özel yüksek okullar sessizce açılmaya başlandı. Böylece Türkiye'de özel sektör git gide eğitime hakim oldu, özel yüksek okullar büyük paralar karşılığı kapılarını öğrencilere açtılar. Özel yüksek okulların açılışından iki yıl sonra çıkarılan 625 sayılı özel öğretim kurumları kanununun anayasa karşısındaki durumu meçhuldur. Mimarlar odasının 625 sayılı kanunun anayasa karşısındaki durumu hakkında danıştayın mütalaasını aldıktan sonra 4/Haziran/1969 da anayasa mahkemesinin intikal eden davası hakkında anayasa mahkemesinin bir karar vermemesi ve uyutma politikası gütmesi bizi haklı endişelere sevk etmektedir. 14/Nisan/1970 günü başlayan özel yüksek okulumuzdaki boykot 27 Nisan gününden itibaren işgale dönmüş olup anayasa mahkemesi kesin karar verinceye kadar işgalimiz devam edecektir.

625 sayılı kanun yetersizdir ve mevcut olanı da uygulanmamaktadır. Şöyleki, 625 sayılı kanunun tüzüğü 10/6/1966 tarihine kadar çıkarılması gerekirken bu güne kadar çıkarılmamıştır. Özel okul mezunlarının 6235/7303 sayılı kanuna göre mesleklerini icra edebilmeleri için önce ünvanlarının açıklığa kavuşması gerekir. Ancak bundan sonra odaya kaydolma hususu eleştirilebilir. 625 sayılı kanunda ünvanlarla ilgili bir maddenin bulunmaması kanunun yetersizliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca mühendisler odasının talimatnamesinin azalık şartı gösterir 3. maddesi A fıkrasında memleket içinde mühendislik tedrisatı yapan resmi müesseselerden birinden mezun olmak şartını ileri sürmektedir. Bundan dolayı özel yüksek okul mezunlarını, mühendisler odası bünyesine kabul etmemektedirler.

Öğretime başlama izni alınmadan öğrenci kaydı yapılmaması gerekirken daha önce açılan okulların ekseriyeti binlerce öğrenciyi önceden kaydetmişlerdir. Söz konusu iznin öğretime başlamadan 3 ay önce alınması gerekir. Aynı binada iki ayrı özel yüksek okul açılmaması öngörüldüğü halde Ankara'da bir iş hanının katlarında iki ayrı okul açılmıştır. Öğrenci ve öğretim üyeleri için yeterli teminat getirilmediğini açıklamak isteriz. 3 ay önce haber vererek okul sahipleri okulu kapatabilirler. Madde 16 patronlara bir daha özel yüksek okul açma izni verilmemesi gibi gülünç cezalar verilmesi 625 sayılı kanunun «patronlar kanunu» niteliğini taşıdığını göstermektedir. Öğretim üyeleri yıllık mukavele ile çalıştırılmakta ve süre sonunda mukavelenin yenilenmesi için teminat bulunmamaktadır. Madde (32).

Özel öğretim kurumları açabilmek için önce kurum açma izni alınır. Bu izin Milli Eğitim Bakanlığınca usulüne göre verilir. Özel öğretim kurumu açma izninin verilebilmesi için gerekli şartlar tüzükte belirtilir. (Madde 3). Tüzük mevcut olmadığına göre bu şartlar nelerdir? Nasıl tesbit edilir? Acaba patronların arzusuna göre mi?. Özel öğretim kurumları ücretlerinin hangi esaslara göre tesbit ve tayin edileceği tüzükle belirtilecek (madde 31). Bakanlıkca ticaret gayesinden uzak olan okullara yapılacak yardımların şekil ve şartları tüzükle belirtilecek (madde 42). Tüzük mevcut olmadığına göre bütün bu şartlar patronların istedikleri şekilde hazırlanmaktadır. Özel okulların birer ticarethane oldukları apaçık ortadadır.

Türkiye'de kâr getirmeyen bir işi özel sektörün savunduğu görülmemiş, buna karşılık zarar ettiği işleri devletin sırtına yüklemenin yollarını aradığına herzaman tanık olunmuştur. Patronların okul öğretim üyelerine ve okul idaresine baskı yaptıkları inkâr edilmez bir gerçektir. Gerçi 625 sayılı kanunun 22. maddesi, üzerinde müdürlük görevi bulunmayan kurucular kurumun eğitim ve öğretimine ve yönetim işlerine karışamaz, derse de kanun ancak kâğıt üzerinden geçerlidir. Geçen yılki müdürümüz sayın Prof. Muzaffer Sağışman ve bu yıl gelen bir buçuk ay önce istifa etmek mecburiyetinde kalan müdürümüz sayın Prof. İlhami Çetin patronların baskılarından dert yanmışlar ve serbest hareket edemediklerini itiraf etmişlerdir. Bu şartlar altında kendilerini istifaya davet etmiş ve davetimizi kabul etmişlerdir. Bu da gösteriyor ki hangi müdür gelirse gelsin patronun uşaklığını yapmak mecburiyetindedir. Aksi taktirde o okulda barınamaz.

Okulumuz birbuçuk aydır müdürsüz ve biraya yakındır müdürmuavinsizdir. Karşımızda yalnız bir genel sekreter bırakılmıştır. Derslerimizin ekseriyeti boş geçmekte ve bilhassa meslek derslerinin sene başından beri boş geçmesi bizi haklı endişelere sevketmektedir. Devamlı olarak yaptığımız müracaatlar tesirsiz kalmıştır. Birinci sınıftan itibaren görülmesi gereken lâboratuvar dersleri bu yıl ancak ikinci dönemde başlamıştır. Buna karşılık okul idaresi astıkları ilânlarla taksitlerini ödemeyen öğrencilerin kayıtlarının silineceğini haber vermeleri özel yüksek okul ların gayeleri en iyi şekilde ortaya koymaktadır. Özel okulların denetimi yetersizdir. Denetleyenlerin denetleme sırasında talebe örgütlerine haber vermemesi, bir kahve içerek dönmeleri denetlemenin ciddiyetini ortaya koyması bakımından ilginçtir. Aynı durum geçen yıl okulumuzda vaki olmuştur. Lâboratuvar malzemelerinin yetersizliği denetleme sırasında bu malzemelerin başka okullardan temin edilmeleri, derslerin ekseriyetinin boş geçmesi özel okulların birer ticarethane, birer soygun yeri olduğunu göstermektedir.

Bütün bunlar gösteriyorki ne şekilde düzeltme ve denetleme tedbiri alınırsa alınsın kâra dönük özel yüksek okullar eğitim kuruluşu olmaktan önce ticarethanedir. Özel yüksek okullarda öğretim bilimsel ve idari özelliğe sahip değildir. Kamu hizmeti gören bu kurumlar kamu zararına gelişmektedir. Özel yüksek okullar devletçe erişilmek istenen seviyede değildir.

Bugün özel yüksek okullarda okuyanların ekseriyetini fakir aile çocukları teşkil etmekte ve bunlar gündüz çalışarak, gece okumaktadırlar. Bu hususta yaptığımız bir anketin sonucu hayli ilginçtir. 1500 kişiye yakın mevcudu bulunan okulumuzda talebelerin % 96 sı gündüz çalışmakta ve % 85 ine ailesi yardımcı olamamaktadır. Ayrıca gündüz bölümündeki öğrenci sayısının 200 kişiyi bulamaması, özel okullarda zengin aile çocukları okuyor diyenlere en iyi cevabımızdır.

ANAYASA KARŞISINDA ÖZEL YÜKSEK OKULLARIN DURUMU

Anayasanın 120. maddesi (üniversiteler ancak devlet eliyle ve kanunla kurulur). Bu madde ile Anayasamız yüksek öğrenimi devletin tekeline bırakmıştır. Ama patronlar bugün bu işi yapmakta ve Anayasamıza aykırı düşmektedir. Bu durumda özel yüksek okulların Anayasaya uygunluğunu savunmak güçleşmektedir.

Öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlamak, devletin başta gelen ödevlerindendir (madde 50). Devletin yükümlü olduğu bu görevin yanında dileyen herkes üniversite olmamak kaydıyla ayrıca özel okul açabilir veya özel okulda okuyabilir. Ancak bu okullar devlet okullarıyle erişilmek istenen seviyeye uygun olarak açılabilirler (madde 21).

Kamu hizmeti gören özel okullar bu nitelikleri taşımadıkları zaman, kamu yararını göstermek amacı ile devletleştirilir (madde 39).

Devlet kendi ödevini yapamamakta, özel okul ile özel yüksek okul ayrımını görememekte ve patronlar istedikleri şekilde hareket etmektedirler. Devlet okulundaki seviyede olmamasına rağmen, kamu zararına işlediği halde devletleştirilmemektedirler. Anayasa hiçbir maddesinde öğretim alanında özel teşebbüsler kurmak serbesttir dememiştir. Öğretiminin bir özel teşebbüs konusu olamıyacağı ise Anayasanın 50. maddesinde açıkça ortadadır. Anayasanın 41. maddesiyle iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmanın gerçekleştirilmesi bir devlet ödevi sayılmakta, ayrıca 129. madde ile iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmanın plana bağlanacağı söylenmektedir. Kalkınma politikasının başlıca aracı ise bütün uzmanların da açıkça belirttikleri gibi teknik personeldir. Oysa mühendislik ve mimarlık öğretimine yönelmiş bir özel yüksek öğretim bu alanda planlı ve rasyonel bir güdülmesini güçleştirecek, hatta imkânsız hale getirecektir.

Devletin bu eğitim sorununa derhal eğilerek bütün özel yüksek okulları, kamu yararının gerektirdiği şekilde devletleştirilmesini ve patron sömürüsüne son vermesini içtenlikle duyururuz..

Yukarıda da belirttiğimiz gibi Anayasa Mahkemesi 625 sayılı özel öğretim kurumları kanunu hakkında kesin karar verinceye kadar boykotumuz devam edecektir.

İstanbul Vatan Mühendislik Mimarlık Özel Yüksek Okulu Boykot Komitesi

DANIŞMA KURULU TOPLANDI

Odamız Danışma Kurulu 2 - 3 Mayıs günleri Ankara'da Oda Merkezinde toplandı.

Bilindiği gibi Danışma Kurulu beş grup üyeden kuruludur. Birinci grup Üniversite ve Akademi temsilcilerinden oluşmaktadır. Bu gruptan, sadece Elâzığ D. M. M. A. Başkanı Sayın İsmail E. Şengel toplantıya katılmıştır. Genel Müdür ve Müsteşar üyelerimizden meydana gelen ikinci gruptan ise ilk gün toplantıya katılan kimse olmamış, ikinci gün sadece TCDD Genel Müdürü Sayın Ahmet Sarp kısa bir süre toplantıda bulunmuştur. Bu iki gruptaki üyelerimizin toplantıya ilgi göstermeyişleri üzüntü verici bir durum yaratmıştır.

Yönetim Kurulu Üyeleri ve Genel Sekreter dışında toplantıya katılan Sayın Danışma Kurulu Üyeleri şunlardır; Gündüz HEKİMGİL, Şevki ERKER, A. Metin ÖZBİLGİN, Ecvet DERMAN, Fasih ONARMAN, İlhan AYATA, Kemal GÖKÇEKOĞLU, Naim ŞUKAL, Nezih DEVRES, Melih KÖKNEL, Süreyya GÜNDEŞ, Cemal SEDEF, Enver PALAZOĞLU, Uğur ALKIM, Ünal KARACAN, Erhan KARAESMEN, Mehmet ÖZGÜVEN, ve Eşref ÖZAND.

Yapılan seçimler sonunda Kurul Başkanlığına Sn. İlhan AYATA, Başkan Yardımcılığına Sn. Cemal SEDEF, Kâtipliklere ise Sn. Kemal GÖKÇEKOĞLU ve Sn. Enver PALAZOĞLU getirildiler.

Gündemin ikinci maddesi «Proje Müsabakaları Jüri Üyeliği» seçimleri idi. Yapılan seçimler sonunda,

Jüri Üyeliklerine, Enver ALTINOK, Ersin ARIOĞLU, Vakkas AYKURT, Selâhattin BABÜROĞLU, Adnan ÇAKIROĞLU, Enver ÇETMELİ, Siyavuş ERDÖLEN, Erdoğan ERTEKİN, Rasin ETİMAN, Müslü KARAKAYALI, Yılmaz ONAY, Raşit Rona RODOPMAN, Ali TERZİBAŞOĞLU, Erol TOSUNOĞLU ve Selim UMUL seçilmişlerdir. (Seçilen Sayın Üyelerimizi Kutlar Başarılar dileriz. TMH).

Daha sonra 1970 yılı Çalışma Programı görüşüldü. Program Tasarısı bütünüyle, genel bir tasvip gördü. Yapılan tavsiyeler genellikle detaylar üzerinde ve genişletme ve bütünleştirme tavsiyeleri şeklinde oldu.

Program taslağından sonra iki Yönetmelik Tasarısını görüşen Danışma Kurulu Pazar günü öğleden sonra saat 17.00 de dağıldı.

Danışma Kurulu toplantısı eski ve yeni kuşaklar arasında bir köprü olmuş, Odamız içindeki meslekî dayanışmayı pekiştirmiştir.

DANIŞMA KURULUMUZUN YENİ ÜYELERİ

Uğur ALKIN **Ünal KARACAN** **Erhan KARAESMEN** **Mehmet ÖZGÜVEN**

UĞUR ALKIN	:	İ. T. Ü. inşaat fakültesi 1955 Bayındırlık Bakanlığı yapılar teknik daire statik fen heyeti Md.
ÜNAL KARACAN	:	İ. T. Ü. inşaat fakültesi 1956 Ü. Karacan Mühendislik bürosu
ERHAN KARAESMEN	:	İ. T. Ü. inşaat fakülteis 1959 (Doktora : Sirbonne fen fakültesi 1964) O. D. T. Ü. inşaat mühendisliği bölümü öğretim üyesi
MEHMET ÖZGÜVEN	:	İ T Ü inşaat fakültesi 1949 Karayolları Köprüler dairesinde uzman mühendis

ÇORUM ÖZEL İDARE MÜDÜRLÜĞÜNÜN ÇÖKEN SİNEMA BİNASI İNŞAATINA AİT RAPOR

İnşaatın statikman yıkımını müteakip temsilciliğimiz tarafından gerek proje ve gerekse inşaat üzerinde lüzumlu incelemelerde bulunulmuştur.

Sözü edilen inşaat hakkında Yapı İşleri 8. Bölge Müdürlüğü mühendislerinden iki üyemizin verdikleri raporda incelenmiştir. Projeci firmanın İlimiz Alaca ilçesinde inşaa edilmekte olan, **Sinema ve Çarşı Sitesi inşaatında da aynı statik hatayı yaptığı ancak projenin Bayındırlık Bakanlığı tarafından kontrol edilmesi ile gerekli tashihlerin yapıldığı görülmüştür.**

Özel İdare İş Hanı ve Sinemanın inşaatının çökmesine sebep olan hataları aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz :

1. Sinemanın tavanı çerçeve ve kolonları minimum donatı ile teçhiz edilmiş olup Alaca Sinemasının projesinde görüldüğü gibi kursantajın bütün kolonlarda % 04 olarak kabul edildiği inşaatın projesine göre yapılmasına rağmen meydana gelen çekme kuvvetini karşılamadığı, proje üzerinde herhangi bir kolonda yapılan hesapta = 0.02 olarak tesbit edildiği buna göre aslında kolonların mevcut demirlerin beş misli ile teçhiz edilmeleri gerektiği, bu nedenle kolon ebatlarının da teçhizata göre artmasının lüzumlu olduğu,

2. Kirişlerin kolonlara basit bir şekilde bağlandığı, kolon demirlerinin aderans boyu kadar kiriş içerisine uzatılmadığı mevcut hâli ile yetersiz olan demirlerin kiriş üst seviyesine kadar uzatıldığı,

3. Tatbikat projelerinde ekli demir detaylarında beher beş demirden yalnız birinin ekli olabilmesi şartına riayet edilmediği,

4. Üç cins çerçeveden bir tanesinde yan balkonların dikkate alınmadığı tesbit edilmiştir.

Sonuç olarak çökmenin projelendirme hatalarından ileri geldiği anlaşılmış bulunmaktadır.

İşbu rapor mahallindeki ve projeler üzerindeki çalışma neticesi tarafımdan tanzim edilmiştir. 24.4.1970

Ahmet SARIGÜL
Temsilci

Çorum'da çöken «Özel İdareye ait, sinema ve İşhanı binası (İĞNEYİ KENDİMİZE!)

Gediz Depremi İle İlgili Toplantı Tutanağı

13 Mart 1970 Pazartesi günü İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubemizde Gediz Depremiyle ilgili bir toplantı yapılmıştır. Toplantıya İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi adına deprem bölgesini gezen Prof. Dr. Rıfat Yarar, Prof. Dr. Halit Demir, Asistan Antonio Trupia, Mimarlar Odasının gönderdiği heyetten Dr. Y. Müh. Muzaffer İpek, Robert Kolej adına giden Mühendislik Fakültesi Bölümü Başkanı Doç. Dr. Vedat Yerlici ve Prof. Dr. Semih Tezcan iştirak etmişlerdir. Toplantıyı yöneten Şube Başkanı İzzettin Silier toplantının amacının a) Ayrı ayrı giden heyet üyelerinin gözlemlerini birbirine anlatmalarını sağlamak, b) Bu vesile ile deprem konusunda alınması gereken tedbirleri tesbit etmek, c) Bu konuda Odamız bünyesinde yapılabilecek şeyleri araştırmak olduğunu belirten bir açış konuşması yapmıştır. Bundan sonra toplantıya iştirak edenlerin her biri kendi heyetlerinin incelemelerini harita ve fotoğraflar üzerinde izah etmişler ve binaların yıkılma sebepleri üzerinde durmuşlardır. İttifakla belirtilen görüş depremde teknik kaidelere az çok riayetin sağlanabildiği binaların büyük hasar görmediği, yıkılan binaların hemen hepsinde inşaat hatalarının bulunduğu olmuştur. Köylümüz dereden topladığı yuvarlak taşlardan çamur harçlarla ördüğü duvarların arasında yaşamak durumunda kaldıkça can mal kaybı çok büyük olacaktır.

İlerisi için alınması gereken tedbirler yönünden çeşitli teklifler ileri sürülmüştür. Aşağıda, toplantıda söz alış sırasına göre fikirleri özetlemeğe çalışacağız.

Semih TEZCAN — Gediz bölgesinde resmî sektörün yaptırdığı inşaat ayakta durmaktadır. Halkımızın yaptırdığı binaların tekniği çok bozuktur. Onların deprem mühendisliği bakımından eleştirilebilecek yönü yok gibidir. Mühendislik yönünden ilginç olay deprem esnasında, Bursa'da yapılmakta olan büyük bir fabrika inşaatının kısmen yıkılmasıdır. Alüvyonlu zeminlerde sanayi bölgesi kurmak kararı verirken depreme dayanıklı sistemler üzerinde çalışmak büyük zorunluluk doğurmaktadır. Bu fabrikada ağır bir döşeme sistemi seçilmiş, buna karşılık kolonlar yetersiz kalmıştır. Titreşim periyodu büyük olan alüvyonlu zeminlerde daha rijit taşıyıcı sistemlere gitmek uygun olurdu.

a) Ben resmî ve özel bütün mühendislik öğretimi yapılan kurumlarda «yapı dinamiği dersi» nin okutulmasını şart koşuyorum. Türkiye'nin canlı deprem bölgesinde oluşu bunu zorunlu kılmaktadır

b) Deprem yönetmeliği şehirlerimizde yapılan binalar bakımından önemlidir. Bu yönetmelik büyük nisbette Amerikan yönetmeliğinden alınmıştır. Ancak değiştirilmesi ve eksikliklerinin giderilmesi şarttır. Meselâ; (K rijitlik katsayısı) tablosu (J devrilme momenti katsayısı) yönetmeliğine girmelidir; Perde duvarlar için minimum demir nisbeti artırılmalıdır. Periyot formülü daha mütekâmil hale getirilmelidir. Mevcut formül çok büyük hatalara yol açabilecek niteliktedir. Zemin katsayıları yetersizdir.

c) Deprem mühendisliği sahasındaki ilmi araştırmalar konusu ile TÜBİTAK ilgilenmişti. Bu kurumun yeterli maddi olanağı vardır. Ancak bu konuda gerekli kararların alınması uzamaktadır. Biran önce deprem mühendisliği araştırma lâboratuarları kurulmalıdır.

d) İmar - İskân Bakanlığının Deprem Enstitüsü daha çok geliştirilmek icabeder. Esasen bu enstitüden ilmi araştırma beklenmemelidir.

e) Uluslararası Deprem Mühendisleri Birliğinin 1973 kongresinin Türkiye'de yapılması için Türkiye delegasyonu tarafından muhtelif davetler yapılmıştır. Fakat, halâ gerekli bütçe olanakları ve organizasyon sağlanmamıştır. Bu kongrenin Türkiye'de yapılmasının bu alandaki bilgilerin Türkiye'ye aktarılmasında ve memleketimizde Deprem Mühendisliği nosyonunun uyanmasında büyük yararları olacaktır. Deprem Mühendisleri Birliği Millî komitesinin resmen teşekkül etmesi ve görevini yapması için Oda gerekli teşebbüslerde bulunmalıdır.

Vedat YERLİCİ — Türkiye'deki asıl konu büyük binaların depreme dayanıklılığı araştırması olmaktan öte küçük binalarda

neler yapılabilir olduğunun halka gösterilmesi ve araştırılmasıdır. Hatıra gelen ilk tedbir kaba inşaat kısımlarını anlatan broşürlerin yayınlanarak halka parasız dağıtılmasıdır.

Dört senelik mühendislik öğretimine «yapı dinamiği dersi» nin konmak istenmesine taraftar değilim. Bence öğrenciye haftada çok az ders okutulmalı, öğrenci kitaplardan kendi kendini yetiştirmeyi bilmelidir.

Deprem yönetmeliğinde değişmesi gereken hususlar olduğu açıktır. Deprem Mühendisliği Birliğinin 1973 kongresinin Türkiye'de yapılmasının pek çok faydası olacaktır.

Yıkılan binaların cinslerine göre bir klasifikasyon yapıldıktan sonra istatistikleri yapılsa ileriki araştırmalar için çok faydalı olacaktır. Şu kadar bina yıkıldı diye verilen sayılar bilimsel olarak hiç bir şey anlatmamaktadır.

Halit DEMİR — Türkiye'de binaları diplomalılardan çok diplomasızlar yapmaktadır. Deprem konusu daha ziyade diplomasızların yaptığı binalar konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Tedbir olarak ilk amaç halkın, inşaatçıların aydınlatılması şeklinde düşünülmelidir. İlk okullardaki tabiat bilgisi derslerine kadar her çare inşaat bilgisini halka aktarmak için kullanılarak, broşürler, el kitapları yayınlanmalı, radyoda aydınlatıcı konuşmalar yapılmalı; kasabalarda bina yaptıranlara bu broşür ve kitaplar bedava verilmelidir. Gördüğümüz zarar işin teorik araştırmalar kısmının noksanlığından ileri gelmemektedir.

Yapılarda müşahade ettiğimiz kusurlar aslında inşaatçı olmayanların da kolaylıkla anlayıp kavrayabileceği kusurlar. Yuvarlak taş, çamur harç, harcın derzleri iyice doldurmaması, bağlantı olmaması bağlantıların sürekli, çepeçevre olmaması boşlukların durumu, kütlelerin, (ağırlıkların) rijidliklerin uygun dağıtılmaması, kapalı kutuya yaklaşıldıkça mukavemetin artacağının göz önünde tutulmaması gibi kusurlar herkesin anlayabileceği hususlardır.

1) Halkın fıkaralığı. Bu yüzden iyi malzeme kullanamamakta,

2) Bilgisizlik. Bu yüzden mümkün olandan çok daha düşük kalitede inşaat ortaya çıkmaktadır.

Gördüğümüz yapılar elbetteki çağdaş anlayışa uymuyor. Heryerde zamanla bu anlayışa uygun yapıların vücude getirilmesi temenni edilir. İnşaat Mühendislerinin bu hususta kendilerine düşen katkıda bulunabilmesi asıl mezuniyetten sonra ve bütün meslek hayatınca okumak suretile kendilerini geliştirmelerile mümkün olur. Bu sayede modernleşen inşaatçılığımız zelzeleye mukavemetin temini bakımından da ilerler.

Rıfat YARAR — Bugün karşılaştığımız mesele memleketin genel sosyo - ekonomik durumunun bir neticesidir. Köylümüz, halkımız bilgisiz, fakir ve çaresiz durumdadır. Gezilerimizde halkımızın dağıtılan bir ekmeğe şükrettiğini üzülerek gördük. Odamız bir baskı grubu olarak bu meselelere eğilmek zorunluluğundadır.

Deprem konusunda en önemli tedbir inşaat kalfası ve ustaların depreme dayanıklı binaların inşa tarzları hakkında gerekli bilgiye sahip olmaları konusudur. Hatta amprik inşa tarzları hakkında köylümüzü, eğitmek ve en önemlisi Türk köylüsüne devlet elini uzatmak şarttır.

Deprem yönetmeliğini hazırlarken sıksık gözden geçirilmesi gereğini esasen kaydetmiştik. Şimdi yapılacak bir inceleme ile değişiklikler yapılması gereği fikrine ben de iştirak ediyorum.

Uluslararası kongrenin Türkiye'de yapılması elbette faydalı olacaktır. Ancak ben Odamızın daha önce memleketimizde bir deprem mühendisliği simpoziumu düzenlemesini teklif ediyorum.

— Ben prefabrikasyona bu konuda ümit bağlanmasını kavrıyamıyorum. Memleketimizin bölgesel malzemesinden antisismik bina yapmak daima mümkündür.

— Daha önceki toplantılarda millî komiteye bağlı bir çok komisyon ve komitelerin çalışmaları için plân hazırlanmıştı; maddî olanak bulamadığımız için plân yürümedi. Odamız bunun sağlanması için uğraşmalıdır.

Bakanlıkta işlerin ele alınış tarzına ait pek çok şikâyetimiz var. Bunu gezi esnasında Sayın Bakana açıkça söyledik. Şimdi netice bekliyoruz.

Antonio TRUPİA — Depremlerin bu kadar çok hasar yapmasında sorumluluğun halkımıza ait olmadığı bir gerçekdir. Köylümüz taş üzerine taş koyarak ev yapma koşulları içindedir. Konu herşeyden önce ekonomiktir ve ayrıca halk eğitimi gereklidir. İşe inşaat kademelerinin eğitiminden başlamalıyız.

Muzaffer İPEK — Gediz depremi deprem yönetmeliği ile ilgili bir mesele cıkarmamıştır. Hiç şüphesiz yönetmelik çalışmalarına devam edilmelidir. Ayrıca ben İnşaat Fakültesinde ve İnşaat Mühendisi yetiştiren diğer kurumlarda deprem mühendisliği derslerinin okutulmasını şart sayıyorum. Çünkü deprem sadece bir yatay kuvvet katsayısı meselesi değildir.

Diğer taraftan deprem bölgelerinin daha ayrıntılı bir şekilde etüd edilebilmesi için Türkiye'de Devlet tarafından işletilecek yeni sismoloji istasyonlarının kurulmasına şiddetle ihtiyaç vardır. Deprem bölgeleri haritalarımızın yeniden gözden geçirilmesi gereği ortaya çıkmıştır. Gediz ve civarı haritada 1. derecede bölge içine alınmalıdır. Fay çizgisine yakın ve heyelanlar görülen yerleşme alanları daha güvenilir bölgelere kaydırılmalıdır.

Episantra oldukça uzak bir yerde inşa halindeki bir fabrikadaki yıkılma bize başka bir zorunluluğu hatırlatmıştır. Çok yumuşak, kalın alüvyon üzerinde yerleşme alanları kurulmasından kaçınmalıyız. Bu gibi yerlerde ayrıntılı deprem hesabına önem verilmelidir.

Mahallî yapı tiplerini araştırma işi tezelden ele alınmalı ve her kasaba ve nahiyede depreme karşı takviye edilmiş örnek sıvasız binalar inşa edilmelidir. Bu örnek inşaatlar oradaki ustalar için bir eğitim vesilesi yapılmalıdır.

İSTANBUL ŞUBEMİZDE «İNŞAAT MÜHENDİSLERİ GELİŞTİRME MERKEZİ» KURULMAĞA BAŞLANDI

Bu konuda bir demeç veren Şube Başkanı İzzettin Silier şunları söylemiştir: «Meslektaşlarımızın yüksek öğrenimlerini tazelemek, yeniliklere karşı ilgilerini canlı tutmak, mesleki yayınlardan faydalanmalarını sağlamak büyük bir zorunluluk halindedir. Ne yazık ki bu ihtiyacı karşılayacak bir kurum mevcut değildir. En büyük ölçüde meslektaş istihdam eden devlet kuruluşları dahi konuyu gereği gibi ele almamış bulunmaktadır. İnşaat Mühendisleri Türkiye'de iki büyük merkezde Ankara ve İstanbul'da toplanmışlardır. İstanbul Şubesi olarak ilk bir çekirdek kurmak teşebbüsündeyiz. Bu sene 60 kişinin faydalanabileceği bir lisan laboratuarı kurmakla işe başlıyacağız.

Üyemiz sayın Y. Müh. Ayhan Onum bu çalışmalarımızı organize etmek görevini kabul etmiş bulunuyor. Kendisine teşekkür ediyor ve başarılar diliyorum. Bu vesile ile bir noktayı hatırlatmak istiyorum. Meslek hayatları boyunca başarı kazanarak büyük paralar kazanan üyelerimiz bu cins konulara yardım elini uzatmalıdırlar. Herbirimizin teker teker şikâyetçisi olduğumuz bozuklukların düzeltilmesinin çözüm yolu örgütlere yardım, örgütlerde çalışma olabilir.»

Odamızca bugüne dek saptanabildiğine göre 19 Aralık 1970 günü jübilesi yapılacakların listesi aşağıda gösterilmiştir.

Bunlar dışında aynı durumda olanların veya kendilerini tanıyanların Odamıza bildirilmesini üyelerimizden rica ederiz.

145 — İbrahim Naci Biliker
151 — Azmi Tılabar
154 — Kemal Çakın
358 — Sadettin Kaptanoğlu
369 — Seyfi Tunga
384 — Arif Kuranel
392 — Ahmet Hamdi Nomaler
434 — Arif Hikmet Saatçıoğlu
487 — Ziver Gürlersan
630 — Hüsamettin Tamkurer
654 — Serkis Kürkçiyan
693 — Nihat Bakırer
856 — Cevdet Çakmakçı
1016 — Salih Hürrem Tokat
1097 — Mehmet Ali Çıtıpıtıoğlu
1102 — Abdullah Çiner
1808 — Enver Başol
1951 — Sıtkı Aşan
2153 — Orhan Güren
2168 — Necmi Tah
2211 — Zeki Süer
2474 — Rüştü Üçler

ADRESİ BİLİNMİYEN ÜYELERİN LİSTESİ

(Geçen sayıdan devam)

SİCİL No.	ADI SOYADI
1395	M. SELİM YALIN
1413	ENVER CAĞLAYAN
1438	MUSTAFA CANOVA
1416	EMİN NEJAT RONA
1449	MEHMET AYTEKİN
1460	İSMAİL MISIRLIOĞLU
1463	NAZIM ERENYOL
1476	ŞEVKET ARAT
1478	İBRAHİM GÖKÇEK
1481	M. TURGU PAYLI
1490	TÂLAT CANDIR
1497	ARİF HİKMET İNAL
1502	TİMOLEON TAMBUROĞLU
1506	HALİS TUNÇAY
1507	GÜNDÜZ DRAMAN
1520	KEMAL ARDAGA
1530	SUAT UÇTUM
1537	ALEKSANDROS DOBRENIS
1538	TAMİK TAMİKOĞLU
1564	İ. HİDAYET ERBİL
1566	MEHMET ATEŞPARE
1572	ZÜFER BÜYÜKERKMAN
1591	REBİ GÜRLEYİG
1597	Y. HAMDI KEFELİ
1616	İLYA KOSTANTİNİDİ
1617	NESİM BALERÎ
1630	İSMAİL ÜSTEL
1622	SELAHATTİN VURAL
1643	TEOKTİSTOS TORİDİS
1644	RAUF LAKŞE

SİCİL No.	ADI SOYADI
1645	ETEM CİLİV
1647	A. HİKMET BETON
1661	AHMET KORUNAN
1672	HÜSEYİN YILDIZ
1673	MARDIROS TATASOĞLU
1680	HİLMİ ERDEM
1704	MEHMET AYKUT
1726	MEHMET DENKTAŞ
1744	ERCÜMENT SEVBEN
1751	M. MUVAHHİTATAMER
1754	SACİT BAŞOĞUZ
1757	M. METİN ARMAN
1764	ORHAN GÜNSOY
1781	PARSEH DİYAROĞLU
1788	TURGUT EZER
1800	HASAN DARDAĞAN
1805	SAİT DEMİRBAŞ
1807	DURMUŞ KILIÇ
1814	SİRET BERBER
1834	ALİ NACİ PEKER
1838	NECATİ DUMLU
1839	MECDİ ÇELİT
1841	H. İBRAHİM ARŞIRAY
1849	AHMET MİTHAT ONMUŞ
1854	M. BÜLENT SONAÇ
1865	CELÂL ENGÜR
1899	ORHAN AKINCI
1908	MUZAFFER BELİK
1920	ZEKİ KUTAY
1928	FUAT DENGİZ

6320 sicil numaralı üyemiz Abdülkadir Özdemir kendi hesabına yurt dışına çıkacağından 30.4.1970 tarihinden geçerli olmak üzere Oda üyeliği kaldırılmıştır. Duyurulur.

———□———

3301 sicil numaralı üyemiz Erol Özgen kendi hesabına yurt dışına çıkacağından 30.4.1970 tarihinden geçerli olmak üzere üyeliği kaldırılmıştır. Duyurulur.

———□———

4614 sicil numaralı üyemiz Türkan Aydın'ın Aydın Soyadı evlilik dolayısıyla «Babayiğit» olarak değişmiştir. Duyurulur.

ÜYELERİMİZE,

Bir konu ile ilgili olarak Üyemiz Teoman Borasoy'un adresinin bilinmesine ihtiyaç görüldüğünden en son adresini bilen Üyelerimizin Odamıza yardımcı olmaları rica olunur.